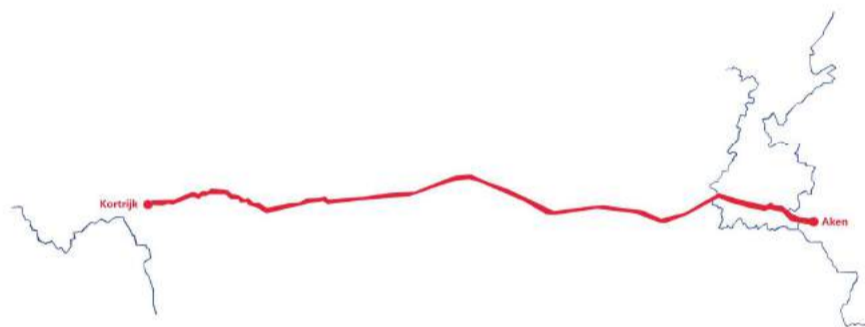

Masterproef

Kortrijk/Aken

Vertraging door contemplatieve plek en pelgrimsroute

Laura Boudewyn
Promotoren Bart Van Gassen/ Steven Geeraert
academiejaar 2017–2018
Faculteit Architectuur

Woord vooraf

De masterproef Kortrijk/ Aken legt de nadruk op een combinatie van architectuur, stedenbouw en landschap. De twee steden worden onderzocht om van daaruit, zoals de opdracht het omschrijft, specifieke architecturale interventies te ontwikkelen.

Doorheen de studies architectuur heb ik altijd een interesse gehad in sacrale architectuur, stille plekken, de invloed van architectuur op het dagelijkse leven. Hoe architectuur verbindend kan werken tussen verschillende mensen. Het parcours nam me mee naar interessante ontwerp opdrachten, het maken van een gevangenis, een school, een woning van 10m², woningen in de stad, woningen op het platteland, het upscalen van een boerendorp... Ik heb een gevarieerd aanbod gekozen van verschillende opdrachten. Dit zorgt voor een brede basis, die ik nu kan gebruiken bij het uitwerken van de masterproef.

Vanuit die opdrachten, en vooral vanuit de masteropdrachten 'gevang' en 'dorp' vond ik een interesse in het creëren van plekken die de kwaliteiten dragen om mensen te doen stilstaan, te doen herdenken en bezinnen. In de gevangenis door het creëren van anomalieën, plekken waar mensen zich even kunnen ontdoen van het dagelijkse leven, vb een kapel, een uitzicht ... In het dorp kwam vooral herdenking naar voor, het dorp stond dan ik ook in teken van de vele slachtoffers die het dorp gekend heeft tijdens de oorlog. De sacraliteit van een ruimte is voor mij iets die belangrijk is. Ik heb dan ook ifv de opdracht 'dorp' de kans gekregen om te praten met Tom Callebaut. Zijn werk/ doctoraat is een grote inspiratie.

Deze opdracht liet me toe om mijn interesse in dergelijke onderwerpen verder te onderzoeken, verder te ontwikkelen... Dit op een stedelijke niveau.

Dankwoord

Vooreerst wil ik graag mijn ouders bedanken voor de onvoorwaardelijke steun.
Mijn grootouders die uitkeken naar mijn afstuderen, maar er niet meer bij zijn.
Mijn vriend Lowie, voor alle steun tijdens de jaren architectuurstudie.
Mijn vrienden, architectuurvrienden, in het bijzonder Omar Naert, voor alle feedback.

Ik wil graag de docenten Bart Van Gassen en Steven Geeraerts bedanken voor de vele wijze woorden, de goede begeleiding en de aangename ateliers!

INHOUD

Abstract

Geïllustreerd artikel

Vergelijkend onderzoek - Kortrijk/ Aken

- Potentiekaart : Route
- Potentiekaart Kortrijk
- Potentiekaart Aken

- Diagram Kortrijk
- Diagram Aken

- lijntekening project Kortrijk
- lijntekening project Aken
- Sleutelbeeld Kortrijk
- Sleutelbeeld Aken

Titelpagina positie Kortrijk : Diagram

- Foto atlas van de site
- Interventies op tussenschaal
- Plan tussenschaal bestaande toestand
- Wat rondom?
  - Graanmarkt
  - Doorniksestraat
  - Mobiliteit
- Foto atlas referentiebeelden

Titelpagina project Kortrijk

- Plan bestaande toestand
  - Palimpsest
- Ontwerpplannen : plan, snedes en gevels van het ontwerp
- Perspectiefsnede van de interventie
- collage van de interventie
- Detailtekeningen
- Maquettebeelden interventie

Titelpagina positie Aken

- Foto atlas van de site
- Interventies op tussenschaal
- Plan tussenschaal bestaande toestand
- Wat rondom?

Titelpagina project Aken

- Plan bestaande toestand
- Ontwerpplannen : plan, snedes en gevels van het ontwerp
- Perspectiefsnede van de interventie
- collage van de interventie
- Detailtekeningen
- Maquettebeelden interventie

Einde

- Bronnen

ABSTRACT

Vertraging door contemplatieve plek en pelgrimsroute.

We leven in een alsmatig hectischere wereld, een wereld die niet lijkt stil te staan. Stilte en rust wordt steeds schaarser.

Vanuit het hectische bestaan rijst dan ook meer en meer de vraag naar onthaasting en traagheid, waardoor er een nood ontstaat aan ruimtes die de kwaliteiten dragen om mensen te doen stilstaan, nadenken en herdenken. Betekenisvolle plekken los van tijd, los van alle hectiek die ons leven omringt, die zorgen voor bezinning.

De uitdaging is hoe we in de huidige maatschappij op die plaatsen een plek kunnen creëren die de kwaliteiten van contemplatie in zich hebben. Een antwoord op deze vraag van bezinning komt er op twee niveaus: een hedendaagse pelgrimstocht en een ontwerp van een contemplatieve plek in het centrum van de stad.

De twee steden kennen hun oorsprong in de Romeinse tijd. Kortrijk ontstond op een kruising tussen twee heirbanen en haar ligging aan de Leierivier. Aken werd gesticht omwille van haar geneeskrachtige thermen, met de 'Karlsbrunnen' op de Grote Markt als oudste thermen. Beide steden liggen op dezelfde breedtegraad en naast de visuele verbinding zijn de twee steden ook verbonden via de Romeinse heirbanen. In de Middeleeuwen werden die heirbanen op heel wat plaatsen gebruikt als pelgrimsroute. Vanuit de geschiedenis rijst dus het idee van de route. Een hedendaagse pelgrimstocht als antwoord op ons hectische bestaan.

Mensen volgen de route als bezinning en onthaasting, waar mensen zich even kunnen onttrekken uit het dagelijkse leven. Het repetitieve karakter van het wandelen zorgt dat vertraging mogelijk wordt.

De heirbanen lopen langs de oorsprong van elke stad, dit is telkens waar de huidige marktplaats zich bevindt. De route, de bijzondere ervaring die het wandelen met zich meebrengt, gaat voorbij de Grote Markt in Kortrijk tot die van Aken, waar de route eindigt.

In Kortrijk wordt een plek op de grote markt gecreëerd die zowel zijn plaats heeft in het verhaal van de route als in de stedelijke context van de markt. De auto wijkt voor de creatie van een onthaastingsplek die de oorspronkelijke markten (Botemarkt, Graanmarkt en Grote Markt) terug integreert en aandacht heeft voor herdenking door het oorlogsmonument op te nemen in de site. Een site die staat voor de waarden van stilte, rust en onthaasting. Deze interventie zal een uitspraak doen over hedendaags en vroegere layers die de markt gekend heeft. Door een interpretatie van vroegere en nieuwe lijnen komt de interventie tot stand. De hortus conclusus, het water en het monument gaan de drie primaire elementen zijn in de interventie.

In Aken, als eindpunt van de route, zal de ingreep eerder subtiel zijn. De tocht op zich, zoals een pelgrimstocht beoogt, is belangrijker dan het eindpunt van de route. Het wordt een horizontale ingreep die in relatie staat met enkele belangrijke elementen op de markt. Zo gaan hier de fontein, de trappen van het stadhuis en de hortus conclusus de drie primaire elementen zijn in de interventie. De plek biedt een belevenis zowel aan de pelgrim als aan de toevallige voorbijganger. De interventie past ook hier in het verhaal van de route en in de stedelijke context van Aken.

Probleemstelling

We leven in een almaar hectische wereld, een wereld die niet lijkt stil te staan. We lijken onszelf voorbij te rennen. Belangrijk is de vraag hoe we daar zelf mee omgaan. De uitdaging is om een antwoord te bieden aan die stijgende drukte. Stilte en rust worden steeds schaarser in dense steden.

Vanuit het hectische bestaan ontstaat er een nood aan plekken die de kwaliteiten dragen om mensen te doen stilstaan, nadenken en herdenken.

"Hoe meer tijd we besparen in onze hoogtechnologische samenleving, hoe harder we voortdurend moeten hollen. De tijdsdruk maakt ons ongelukkig, maar onthaasten willen of kunnen we niet. Drukke betekent succes en geeft je eigenwaarden. Als je veel te doen hebt, ben je interessant en belangrijk."

*– In de greep van de tijd. Pleidooi voor meer traagheid.
Bert Voet – Knack*

Urgentie

Er is een evolutie op gang waarbij alles in een stroomversnelling lijkt te komen.

Steden ontwikkelen zich op sneltempo, technologische innovaties... John Maynard Keynes voorspelde dat we door deze ontwikkelingen slechts 3 uur per dag zouden moeten werken. Toch zijn we drukker bezig dan ooit. Die versnelling wordt zichtbaar. Het huidige stadsleven kent heel wat maatschappelijke uitdagingen, zoals een stijgend bevolkingsaantal, grote diversiteit, infrastructuur... De focus ligt vaak op een zo intensief mogelijke verstedelijking. Men kan de kwaliteiten van bepaalde ruimtes niet of onvoldoende inzetten in het stadsgebeuren. Stilteplekken krijgen onvoldoende ruimte.

"An insight is needed as to what is specially lacking in our great cities – namely quiet, spacious, and widely extended places for reflection, places with no noise of wagons or of shouters would penetrate...: buildings and situations which as a whole would express the sublimity of self-communication and seclusion from the world. ... We want to have ourselves translated into stone and plant, we want to go for a walk in ourselves when we wander in these halls and gardens."

– Friedrich Nietzsche, 1882

Uitdaging

De uitdaging van de masterproef is hoe we in de huidige maatschappij plekken kunnen creëren die de kwaliteiten van een contemplatieve plek in zich hebben. Belangrijk is hoe we dit kunnen doen in een stedelijke context als Kortrijk en Aken. De onderzoeksvraag over bezinning wordt op twee niveau's beantwoord. Als eerste de route, de pelgrimstocht. Als tweede niveau de contemplatieve plek in het hart van de stad.

Geïllustreerd artikel

Masterproef Kortrijk - Aken.

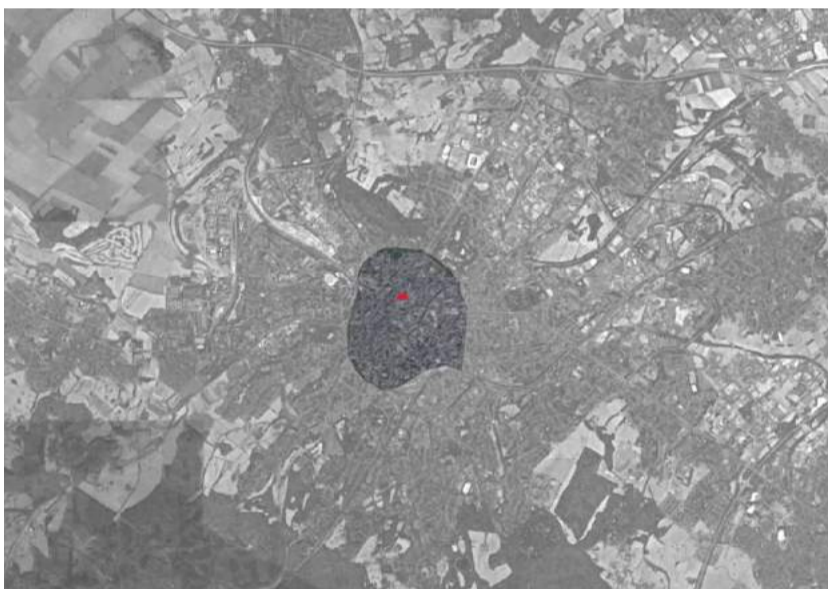

Kortrijk

De ontwerp opdracht bestaat uit een interventie in beide steden. Het is een samenhangend geheel van architectuur, landschap en stedenbouw. Aan de hand van de probleemstelling ga ik via diverse denklijnen en een uitgebreid architecturaal onderzoek op zoek naar interessante mogelijkheden in Kortrijk en in Aken.

1. Probleemstelling

We leven in een alsmear hectische wereld, een wereld die niet lijkt stil te staan. We lijken onszelf voorbij te rennen. Belangrijk is de vraag hoe we daar zelf mee omgaan. De uitdaging is om een antwoord te bieden aan die stijgende drukte. Stille en rust worden steeds schaarser in dense steden. Steden als Kortrijk en Aken worden alsmear drukker. Er wordt weinig aandacht besteed aan plekken die een tegengewicht kunnen bieden aan die alsmear stijgende drukte.

Aken

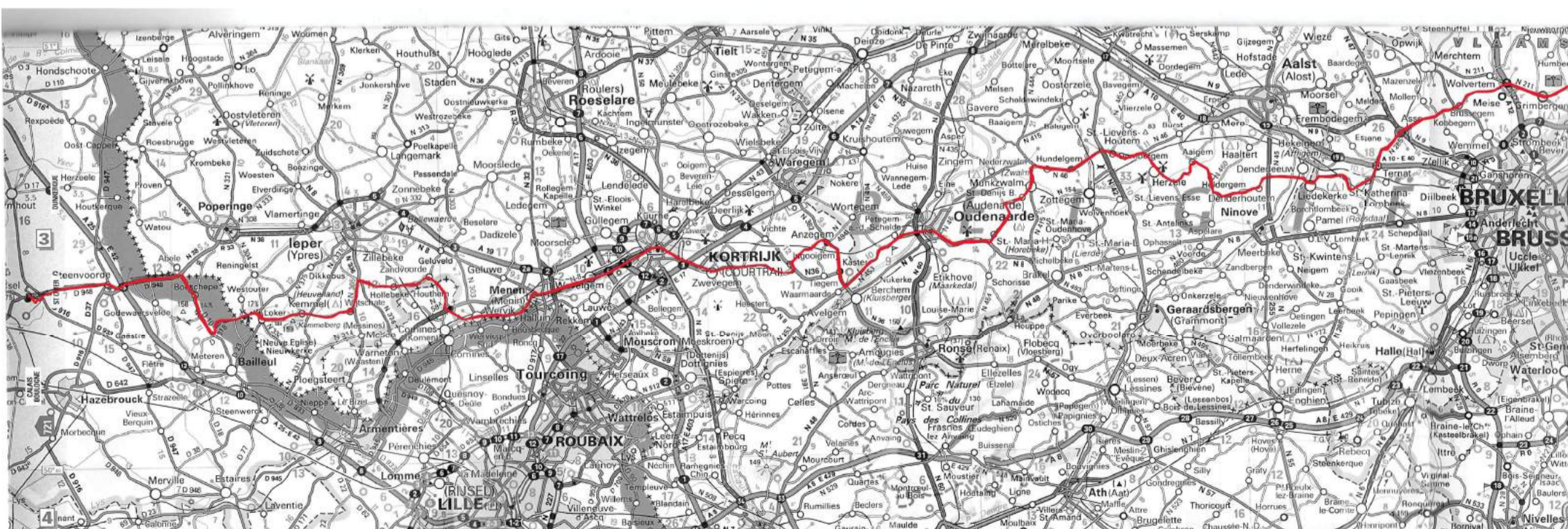
Vanuit het hectische bestaan ontstaat er dus een nood aan plekken die de kwaliteiten dragen om mensen te doen stilstaan, nadenken en herdenken. Plekken in de stad die er voor zorgen dat mensen zich even kunnen terugtrekken.

2. Urgentie

Er is een evolutie aan de gang waarbij alles in een stroomversnelling lijkt te komen. Steden ontwikkelen zich op sneltempo, technologische innovaties... John Maynard Keynes voorspelde dat we door deze ontwikkelingen slechts 3 uur per dag zouden moeten werken. Toch zijn we drukker bezig dan ooit. Die versnelling wordt zichtbaar. Het huidige stadsleven kent heel wat maatschappelijke uitdagingen, zoals een stijgend bevolkingsaantal, grote diversiteit, infrastructuur... De focus ligt vaak op een zo intensief mogelijke verstedelijking. Men kan de kwaliteiten van bepaalde ruimtes niet of onvoldoende inzetten in het stadsgebeuren. Stilleplekken krijgen onvoldoende ruimte.

"Hoe meer tijd we besparen in onze hoogtechnologise samenleving, hoe harder we voortdurend moeten hollen. De tijdsdruk maakt ons ongelukkig, maar onthaasten willen of kunnen we niet. Drukke betekent succes en geeft je eigenwaarden. Als je veel te doen hebt, ben je interessant en belangrijk."

*- In de greep van de tijd. Pleidooi voor meer traagheid.
Bert Voet - Knack*

"An insight is needed as to what is specially lacking in our great cities – namely quiet, spacious, and widely extended places for reflection, places with no noise of wagons or of shouters would penetrate...: buildings and situations which as a whole would express the sublimity of self-communication and seclusion from the world. ... We want to have ourselves translated into stone and plant, we want to go for a walk in ourselves when we wander in these halls and gardens."

– Friedrich Nietzsche, 1882

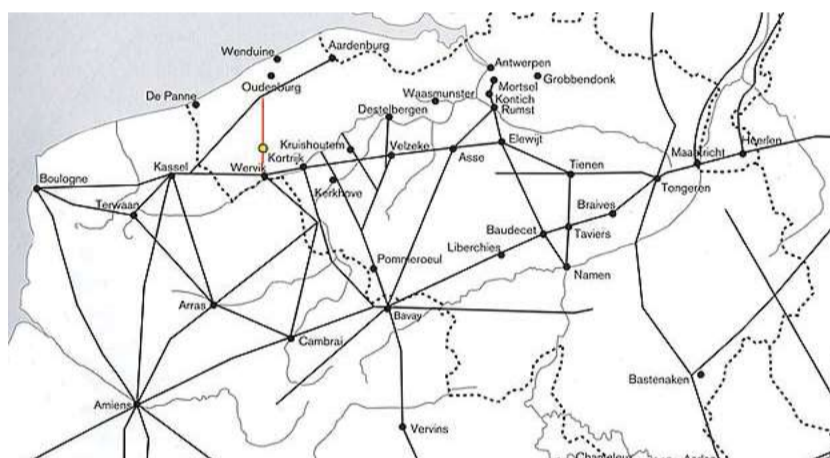

3. Uitdaging

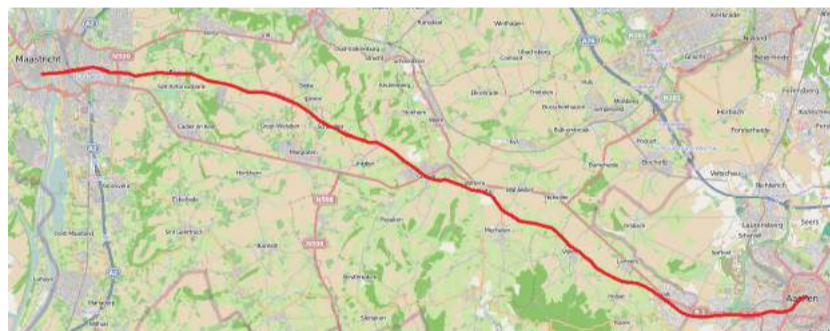
De uitdaging van mijn masterproef is hoe we in de huidige maatschappij plekken kunnen creëren die de kwaliteiten van een contemplatieve plek in zich hebben. Belangrijk is hoe we dit kunnen verwezenlijken in een stedelijke context als Kortrijk en Aken. De onderzoeksvraag over bezinning wordt op twee niveau's beantwoord. Pelgrimstocht en het ontwerp van een contemplatieve plek in hart van de stad.

4. Ontwerpstrategie Onderzoek

Het onderzoek is gebaseerd op historische layers van de verbinding tussen de steden (heirbanen) en van de twee steden op zich, met dan specifiek onderzoek naar de twee sites. Via diverse denklijnen kom ik tot mijn interventie in Aken en Kortrijk.

Heirbanennetwerk

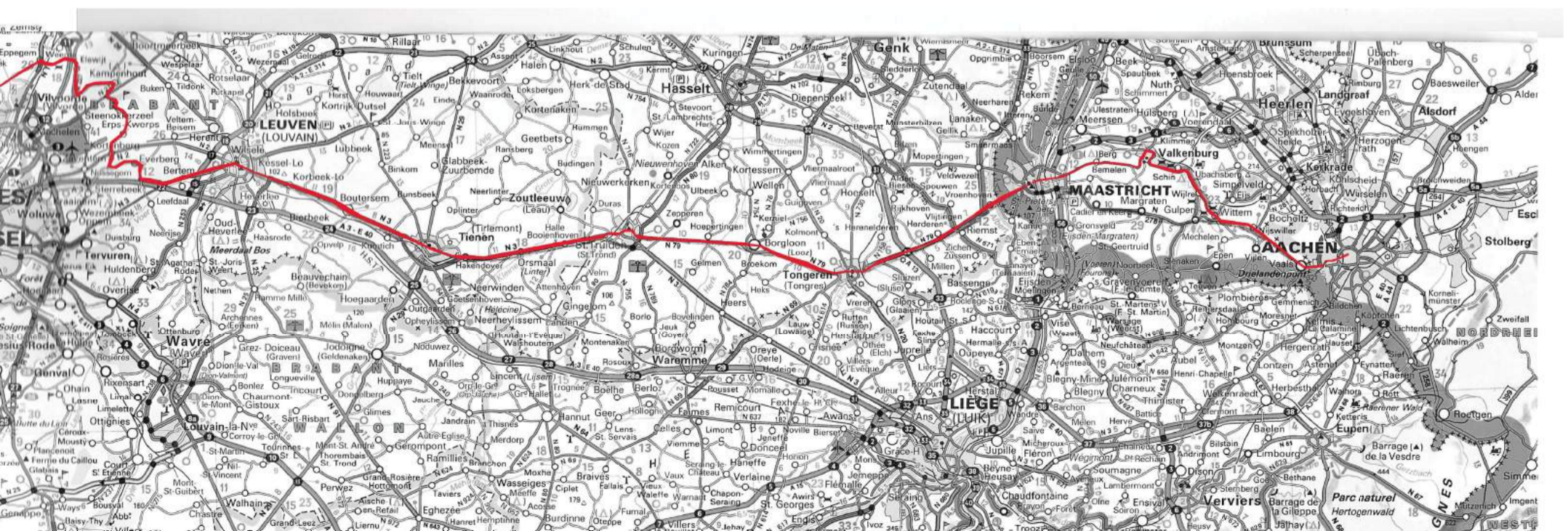
Oude Akerweg

Connectie

Beide steden liggen op dezelfde breedtegraad en naast de visuele verbinding zijn de twee steden ook verbonden via de Romeinse heirbanen. Het allereerste verharde wegennetwerk tussen tal van steden werd gemaakt door de Romeinen. Zo is er ook een verbinding tussen de twee steden Kortrijk en Aken. De route begint in Boulogne-sur-Mer (Bonn) die het gekende startpunt is van diverse routes. Van daaruit start ook de route die je meeneemt naar Kortrijk.

De route heeft een centrale ligging en werkt verbindend met landen als Duitsland, Luxemburg, Frankrijk, Groot-Brittannië, Nederland en België. Zo kan de route een sterke positie innemen.

De heirbanen lopen langs de oorsprong van elke stad. Dat is telkens waar de huidige marktplaats zich bevindt. Deze markten vormen tot op vandaag nog steeds het hart van de steden waar de route voorbijgaat. Ze gaat daarom langs de Grote Markt van Kortrijk en eindigt op die van Aken. Er is geschiedkundig onderzoek nodig geweest om deze oorspronkelijke route toe te passen op het huidige wegennetwerk. De route is 116 km lang.

" Het wandelen nodigt zonder het te laten merken steeds meer uit tot sereniteit door de afwisseling van rust en beweging. Sereniteit is natuurlijk verbonden met de traagheid van het wandelen en met het zich herhalende karakter ervan: je moet erin verdwijnen. Het geheim van de wandeling is juist dat de geest beschikbaar is, wat maar zelden voorkomt in het drukke, volkomen in beslag genomen bestaan dat we leiden." – Frédéric Gros, wandelen ; Een filosofische gids.

Ruta del peregrino-Mexico

Fontein Aken - Grote Markt

Ruta del peregrino - Mexico

Denklijn 1: Wandelen

Aan de route is het wandelen gekoppeld. Dat vind ik een belangrijk onderdeel om die route ook echt te beleven. We moeten opnieuw het recht hebben om onbereikbaar te zijn voor de buitenwereld, ons af te zonderen zodanig dat we ons kunnen openstellen voor die vertraging. Het wandelen is een manier om deze vertraging te bereiken.

Door het wandelen van deze tocht kan je afstand doen van het dagdagelijkse. Hierdoor ben je in staat je open te stellen voor rust en contemplatie.

Heel wat stukken van deze route werden tijdens de Middeleeuwen gebruikt door pelgrims. Vanuit de geschiedenis rijst dus de idee van de pelgrimae. Mensen volgen de route als bezinning en onthaasting, waar zij zich even kunnen onttrekken uit het dagelijkse leven.

Pelgrimstocht

Een hedendaagse pelgrimstocht als antwoord op ons hectische bestaan.

Op het einde van de pelgrimstocht is er een bron, een rivier of stroom aanwezig. Dat verklaart de rituele handeling van het voetenwassen. Ze kunnen zich wassen, zich zuiveren waardoor de pelgrim veranderd terug komt. De loutering is dan ook de hoogste ambitie van de pelgrim. Dat is ook zo in Aken, waarbij de pelgrim aankomt op de Grote Markt met de oudste bron van de stad. De bron die wordt omringd door de interventie en past in het verhaal van de pelgrimstocht. Deze bron zal opnieuw functioneel inzetbaar zijn voor gebruik zowel voor de toevallige bezoeker als voor de pelgrim.

In Aken is er dus de bestaande fontein die een belangrijke functie uitoefent op de Grote Markt. In Kortrijk wordt er een waterelement toegevoegd in het ontwerp. Zo is er in beide interventies aandacht voor water.

Referentieproject

Ruta del peregrino – Mexico

Deze 200 jaar oude traditie werd in 2008 hernieuwd door een samenwerking van architecten en kunstenaars. Ongeveer 2 miljoen mensen leggen jaarlijks deze 117 km af doorheen het westen van Mexico. Ze eindigen in Talpa de Allende om de maagd Maria te ontmoeten als vorm van toewijding, geloof en dankbaarheid. Het doel was om de bestaande weg te vernieuwen om zo meer comfort voor de wandelaar te bieden, alsook het sociale en economische klimaat langs de route te verbeteren. Onderweg zijn negen paviljoenen geplaatst van kunstenaars en architecten als AI WEI WEI, Elemental... Elke interventie brengt een andere ervaring met zich mee en past volledig in de context waarin het zich bevindt. Deze 'ruta del peregrino' vormt mijn hoofdreferentie voor de route die ik voor ogen heb.

"De "peregrinatio perpetua" benadrukt de beweging van het vertrekken, zich losrukken, afstand doen. Om te kunnen vergeten, om weg te geraken van hier, is niets beters dan de enorme verveling van de wegen, de eindeloze eentonigheid van paden. Wandelen, je losmaken, vertrekken, weggaan. Zodra je dan werkelijk wandelt, doe je alle dagen niets anders dan vaarwel zeggen." – Frédéric Gros

"Le territoire n'est pas une donnée :
il résulte de divers processus."
- André Corboz, La territoire comme palimpseste

Denklijn 2: Palimpsest

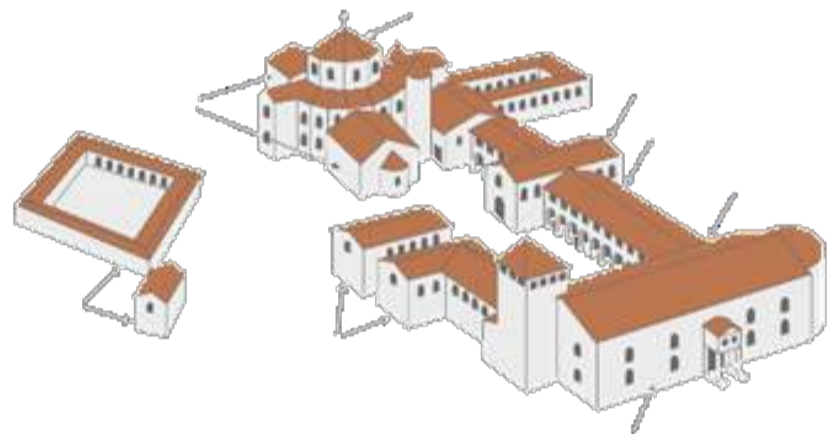
Uitgebreid historisch onderzoek is gebeurd naar de verschillende lagen die beide sites gekend hebben. In het bijzonder gaat het onderzoek over beide marktplaatsen. Dit was voor mij een tool om een uitspraak te kunnen doen over zowel Kortrijk als Aken. Hierop bouwt de interventie, de nieuwe laag die ik toevoeg, op verder.

Aken

Aken (Aquis Granni . Aqua / water , Granni / geneesk-
rchtig) kent haar oorsprong omwille van de geneesk-
rchtige thermen. Dit zwavelhoudend mineraalwater zou
geneeskundige krachten hebben. De bronnen zouden zo
het ontstaan van de nederzetting vormen.

De vicus ontstond waar de huidige Grote Markt zich bev-
indt. Daar tref je ook de oudste bron 'Karlsbrunnen'
van de stad aan. Deze bron is zichtbaar door de fontein
van Karel de Grote op de markt. Sinds 1620 wordt deze
fontein bekroond door een beeld van de keizer.

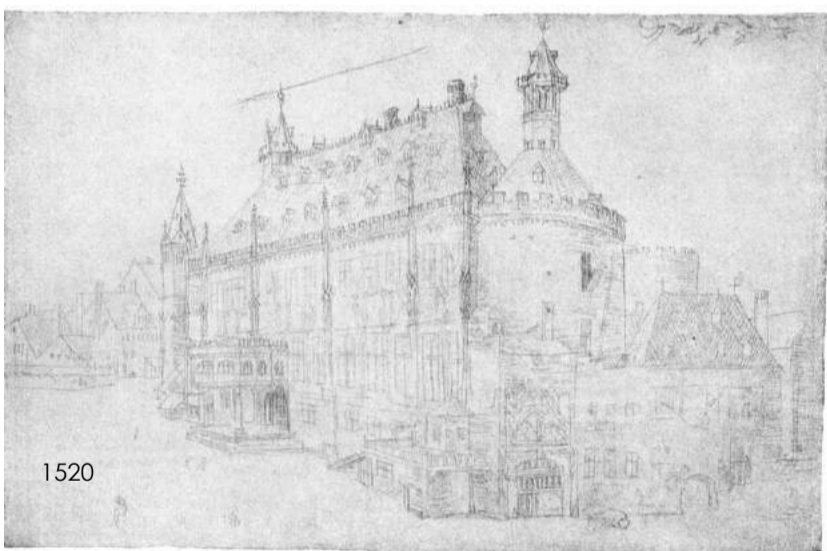
Karel de Grote maakte van de romeinse resten gebruik
om er zijn paleis op te bouwen. De huidige indeling van
de markt is gedurende de geschiedenis min of meer gelijk
gebleven. Het imposante stadhuis is de oude 'Aula Regia'
van het paleis van Karel de Grote. Hij droomde er van om
van Aken het nieuwe Rome te maken.

De aanwezigheid van heilige voorwerpen (zoals het kleed
van Maria) maken van Aken nog steeds een bekend pel-
grimsoord.

Palimpsest Aken.

Op volgende afbeeldingen hiernaast is een evolutie te zien
van de Grote Markt. De marktplaats op zich is in de loop
der tijd slechts minimaal veranderd. De vorm is consistent.

De eerste afbeelding van de markt dateert van 1520. De-
tails zijn moeilijk te lezen, maar de vorm van het stadhuis is
duidelijk te zien.

1520

Een tweede situatie dateert van 1840. Er is een duidelijke
verandering te zien aan de twee torens van het stadhuis.

De meeste veranderingen zijn te zien aan de 'Aula Regia'
van het vroegere paleis van de keizer. Het dak en de to-
rens ondergaan doorheen de geschiedenis de meeste ver-
anderingen.

1840

De fontein is tot in de vroege geschiedenis terug te vinden
op de markt. Deze bronnen worden dan ook wel eens de
'Marktbrunnen' genoemd. De fontein is niet weg te den-
ken uit het beeld van de markt. In 1620 is er een bronzen
beeld van Karel de Grote op geplaatst. Waarna de bron-
nen ook 'Karlsbrunnen' genoemd werden. Momenteel is
de bron een statisch gegeven en is er weinig interactie.

Interview Aken.

" De markt ziet er hetzelfde uit voor zo lang ik me kan herin-
neren, er is een mooi uitzicht, maar er valt niets te beleven.
Het is hier saai, wij als inwoners zijn het zo gewend. We wan-
delen hier meestal gewoon voorbij."
- Inwoner Aken, leeft sinds kindsaf in Aken.

1883

Een derde situatie waar het zadeldak en de torens volledig verdwenen zijn.

1925

Een vierde situatie waarbij het driehoekig plein de fontein omringt. Het zadeldak en de spitse torens zijn terug.

2018

Huidige situatie op de Grote Markt van Aken. De vloer werd veranderd door kasseistenen. Er is opnieuw een aanpassing aan de torens.

Kortrijk

Net zoals Aken, vindt Kortrijk zijn oorsprong in de Romeinse tijd. Kortrijk (Cortoriacum) ontstond uit een Romeinse woonkern op een kruising tussen twee heirbanen en omwille van haar ligging aan de Leierivier. Op de Grote Markt in Kortrijk, waar ook de oorsprong ligt van de oude vicus, kruisen twee belangrijke heirbanen elkaar. Tongeren-Kassel als Noord-Westverbinding en Doornik-Oudenburg als Noord-Zuidverbinding.

Palimpsest Kortrijk

Het belfort

De eerste kaarten van de Grote Markt dateren van in de 15e eeuw. Op de kaart hiernaast is er een duidelijke marktplaats te zien met in het midden de oude Lakenhalle gevestigd aan het belfort.

Deze oude Lakenhalle werd gebouwd in 1411. Toch zijn er al eerdere vermeldingen van een halle op deze plaats (1243). De vroegste vermelding van het belfort dateert van 1307.

In de loop van de 14e eeuw zijn er nog enkele aanpassingen geweest, onder andere in 1377 met een uitbreiding van deze halle. Toen de Lakenhalle te klein werd, bouwde men op het huidige Schouwburgplein de Grote Hallen. De Sint-Maartenskerk die nabij de markt ligt, is gebouwd op Romeinse resten uit de vicus.

Het belfort is het enige overblijfsel van de situatie, en staat tot op heden op de Grote Markt van Kortrijk.

ca.1895: vanuit de zuid-oostkant van de Grote Markt zicht op de huizen rond de halletoren. Rechts op het einde van de huizen ziet men een gedeelte van het gebouw van het Hotel du Lion d'or waar de Bank Brussel Lambert was, nu ING.

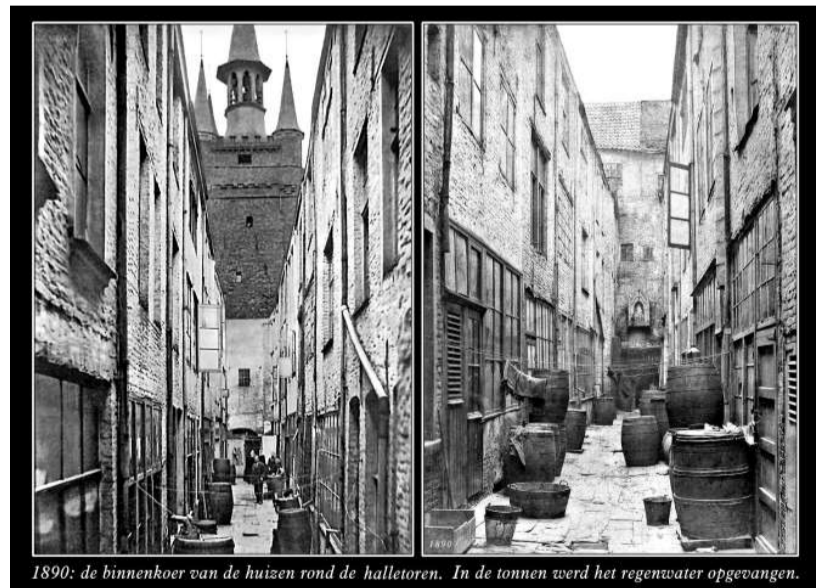
In 1427 werden er in de halle een twaalfstal huizen gebouwd.

In 1550 werd de oude Lakenhalle afgebroken en vervangen door een twintigtal huizen met een gemeenschappelijke binnenkoer, enkele daarvan met een dubbele verdieping.

Er is een duidelijke onderverdeling in drie aparte markten, de Graanmarkt, de Botermarkt en de Grote Markt.

In 1717 zijn de huizen rondom het belfort zo bouwvallig dat ze moeten worden afgebroken. Deze huizen worden heropgebouwd in Lodewijk XIV-stijl. (zie foto's)

In 1899 werden de huizen afgebroken.

1890: de binnenkoer van de huizen rond de halletoren. In de tonnen werd het regenwater opgevangen.

Nadat de huizen rondom het belfort afgebroken waren, kwam er een groot driehoekig plein. Ook werd er een monument onthuld (15 juli 1923) na de Eerste Wereldoorlog, om de slachtoffers te herdenken.

Een tijdlang had de gevel (te zien op de foto) een opgaande beplanting. Sinds 1937 wordt de toren beschermd als monument.

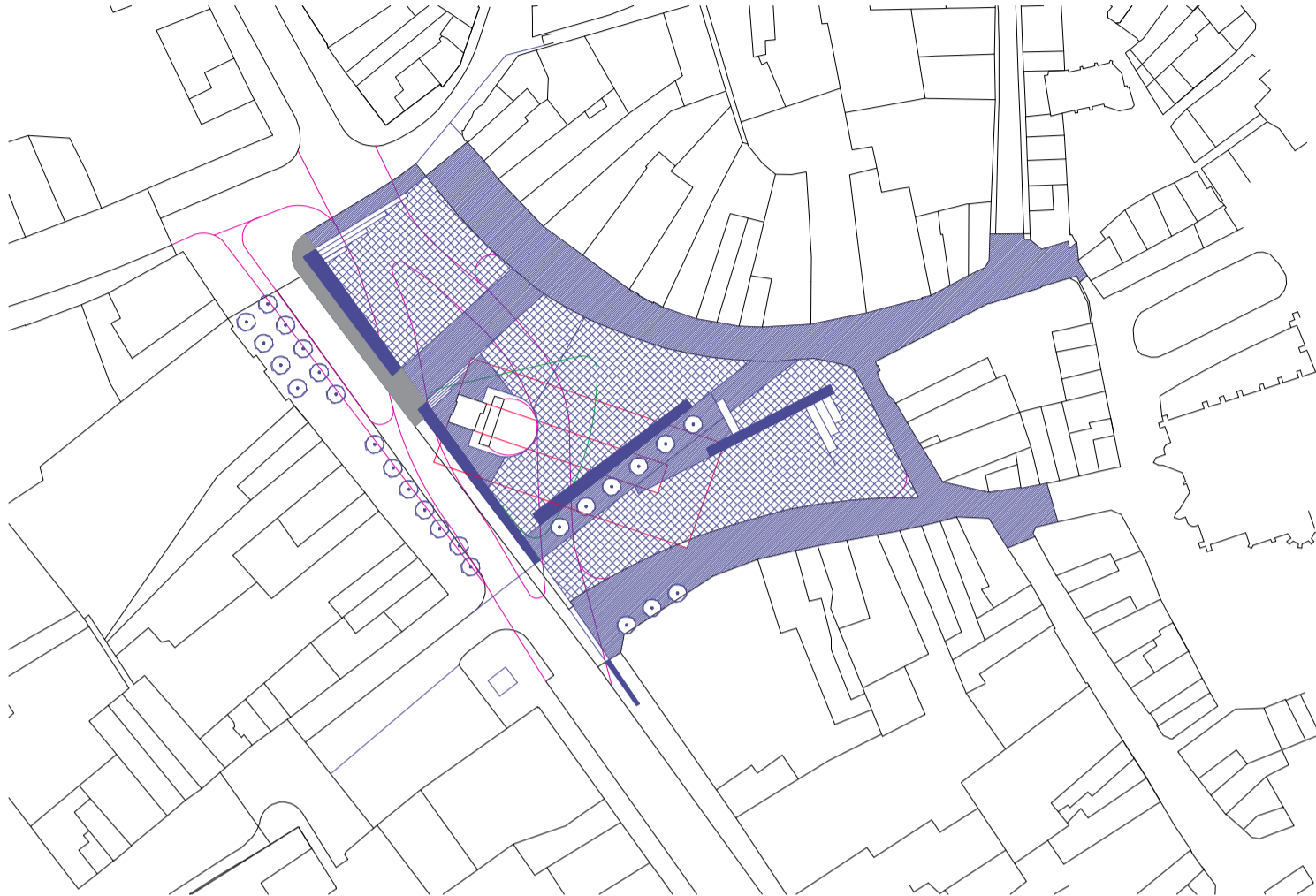

In 1960 werden er twee asfaltwegen aangelegd rondom de belfortoren. Ook werden rondom parkeerterreinen gemaakt. Hierdoor was er een vlotte Noord-Zuidverbinding in de stad Kortrijk.

Het plan van Secchi&Vigano is in 1999 opgeleverd, en is nog steeds het huidige zicht van de Markt. Ze baseerden hun ontwerp voor de markt als een element in het grote masterplan voor Kortrijk. Ze trokken de lijnen van het bestaande wegennetwerk door. Hun bedoeling was om de markt toen zoveel mogelijk autovrij maken, wat een groot contrast is met de toestand in 1960. De verschillende lijnen die je ziet op het plan zijn de oorzaak van een licht stijgend reliëf van de Leie naar het schouwburgplein toe.

In Kortrijk is een rijk palimpsest te zien met heel veel verschillende situaties. Deze verschillende lagen vormen aanknopingspunten om te verwerken in mijn huidige interventie.

Denklijn 3: Monument

Deze denklijn omvat het onderzoek rond de fontein in Aken en het herdenkingsmonument van de Eerste Wereldoorlog in Kortrijk.

Kortrijk

In Kortrijk is het herdenkingsmonument gevestigd aan het belfort. Dit monument herdenkt de overleden soldaten uit de Eerste Wereldoorlog en werd onthuld op 15 juli 1923. In totaal staan ongeveer 400 namen op dit monument. Het bestaande monument past niet meer in de hedendaagse tijdsgeest en dient dan ook herdacht te worden. Dit monument neem ik mee in de interventie. Het gaat over de namen en over de twee platen met elk een oorlogsafbeelding.

De namen zal ik verwerken in het materiaal van de interventie. Ze zullen worden opgenomen rondom de sokkel van de muren. Deze graving zal opnieuw een samenhangend geheel vormen in deze stille plek.

Een monument heeft als functie om de mensen te laten herdenken. Bij dit monument specifiek over de slachtoffers uit de Eerste Wereldoorlog. Ik heb dit element meegenomen in het verhaal van contemplatie en bezinning. De oorlog is nog altijd een onderwerp dat sterk aanwezig is in de streek en anno 2018 ook zeer actueel is. De plekken van oorlogsherdenking kennen een belangrijke waarde in het landschap.

Aken

In Aken wordt de fontein gezien als een monument van Karel de Grote. Het bronzen beeld van de Keizer staat bovenop de fontein zoals eerder vermeld, sinds 1620. De fontein staat centraal op de Grote Markt en vormt zo mee het beeld er van.

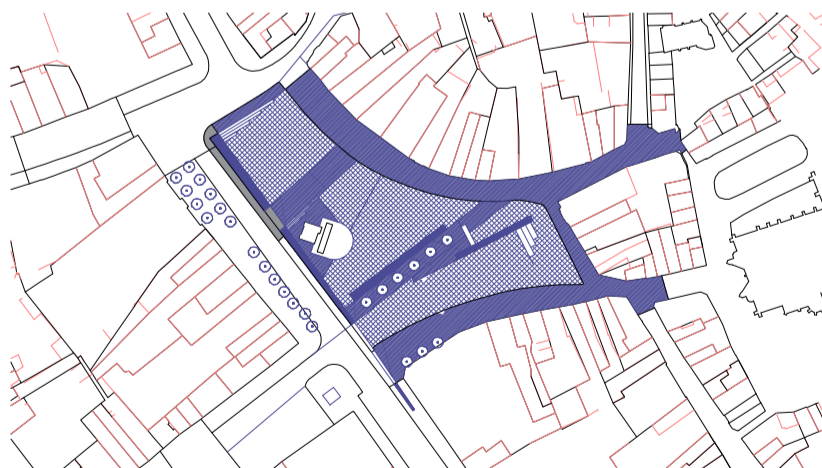
De fontein is weinig toegankelijk, er is geen interactie.

Een monument kan vandaag iets zijn die net wel voor interactie en toegankelijkheid zorgt. Zo kan er een beleving gekoppeld worden aan het monument in plaats van het monument als een statisch gegeven.

Meister des Frankfurter Paradiesgärtleins

"Gardens are one of the oldest expressions of civilization."
- Saskia de Wit

"Gardens are by definition havens of peace and quiet, order and pleasure in a chaotic and hostile world."
- Rob Aben, Saskia de Wit

Denklijn 4: Hortus conclusus

De hortus conclusus werd doorheen de geschiedenis gezien als een plek voor contemplatie, meditatie en rust. De hortus conclusus gaat zijn eigen context creëren.

Elk element staat in relatie met elkaar, zowel binnen, als de tuin met de buitenwereld. De plek is zowel introvert als extravert omwille van de transparantie en synchroniciteit van het ontwerp. Zoals het klassieke model met de fontein in het centrum van de tuin, moet het de fontein van de eeuwige jeugd voorstellen. De zichtbare afscheiding van de omgeving, met het gras- en/of bloemenveld binnenin de tuin. De maagd Maria werd er vaak in afgebeeld als metafoor voor de tuin van Eden, het paradijs. De tuin is een toevluchtsoord om de wereld van buitenaf te ontvluchten.

De hortus conclusus representeert mijn ontwerp voor Kortrijk en Aken.

Kortrijk

De interventie in Kortrijk kan gezien worden als een omsloten tuin op de Grote Markt. De vraag van bezinning wordt hier beantwoord aan de hand van een onthaastingsplek in het hart van de stad.

De interventie doet een uitspraak over vroegere layers die de markt gekend heeft, alsook over een nieuwe interpretatie die er aan toegevoegd wordt. Zo kan er op een interessante manier gereageerd worden op het historische karakter van de markt.

De hortus conclusus is drie-ledig.

Een eerste luik is de nis. De nis is een plek waar mensen zich kunnen terugtrekken. Het geeft de voorbijganger een plek om even stil te staan.

Het bloemenperk zorgt voor een barrière tussen de nis en de omgeving. De bloemen werden bestudeerd zodanig dat de beplanting die ik gekozen heb op een hoogte van ongeveer 1 meter komt.

De sfeer die gecreëerd wordt laat mensen toe om te vertragen, stil te staan, te reflecteren. Het biedt een antwoord op de alledaagse hectiek die ons leven omringt.

Een tweede luik is het waterelement. Het water zorgt voor een afscheiding tussen de omgeving en de hortus conclusus. De lijnen doen een uitspraak over de vroegere layers die de markt gekend heeft. Het hoogteverschil tussen de verschillende delen van het waterelement zorgen voor een duidelijk beeld van die layers.

Het water is toegankelijk en zorgt voor een extra beleving in de tuin. Net zoals in het klassieke model van de hortus conclusus zal het waterelement een belangrijke rol spelen in het functioneren van de interventie. De muur langs het water wordt deels transparant gemaakt zodanig er interactie mogelijk is met de omgeving.

Een derde luik is het monument.

Het oorspronkelijke monument past niet meer in de hedendaagse tijdsgeest en zal worden vervangen door een nieuw monument. Het monument zal worden opgenomen in de derde muur (noordelijke muur op het plan). De muur bestaat uit een plint van 50 cm hoog. Op deze plint zullen de namen staan van alle soldaten die herdacht worden. De namen zullen de volledige muur omringen.

Een groot deel van de muur wordt transparant gemaakt, zodanig de voeling binnen-buiten mogelijk wordt.

In de derde muur is ook een nis voorzien. Deze nis is meer open naar de tuin toe en is zonniger.

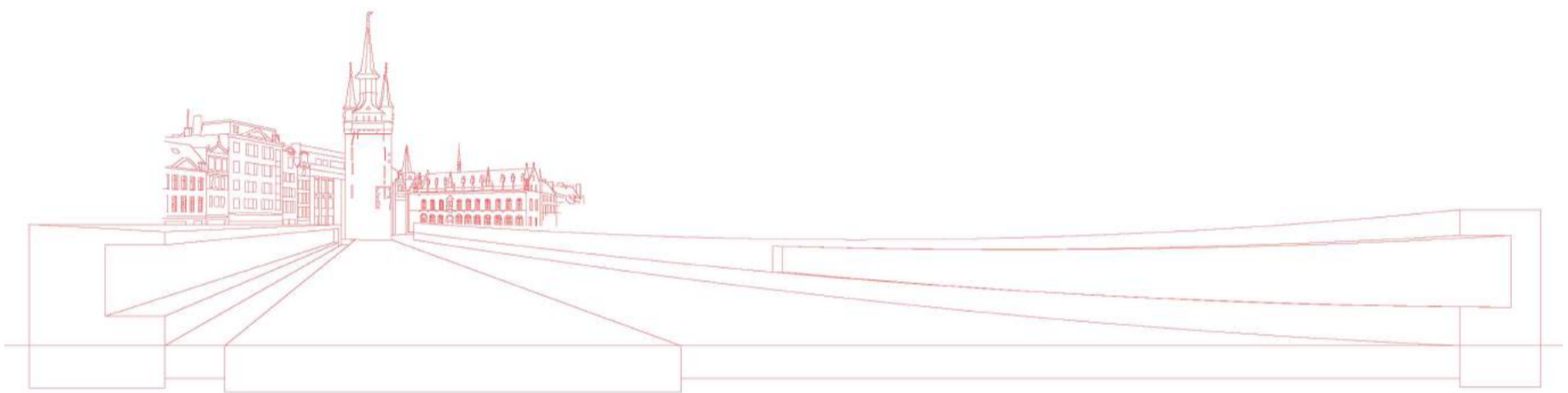
Beleving

De tuin speelt in op de verschillende zintuigen. De pelgrim, de voorbijganger gaat de ruimte beleven. De interventies zijn een plek waar geuren, geluid, zicht belangrijk zijn. Het groen zal er voor zorgen dat er opnieuw meer flora aanwezig is zoals vogels, insecten... De beplanting zorgt voor een andere geur. Het water zorgt voor geluid... Door de transparantie van de muren zal een lichtspel ontstaan.

Sfeer wordt door Pallasmaa beschreven als iets die ervaren wordt als een eenheid, waarin alle zintuigen betrokken worden. Op zich heeft het vormen van sfeer in mijn verhaal ook te maken met traagheid en de vertraging die ik in het algemeen beoog. Sfeer is een belangrijk element om stil te kunnen staan, te observeren, na te denken, te reflecteren... Het gaat een rol spelen in die onthaasting die ik vooropstel. Het scheppen van sfeer brengt vertraging. Met de route streef ik naar een gelijkaardige manier van vertraging, onthaasting.

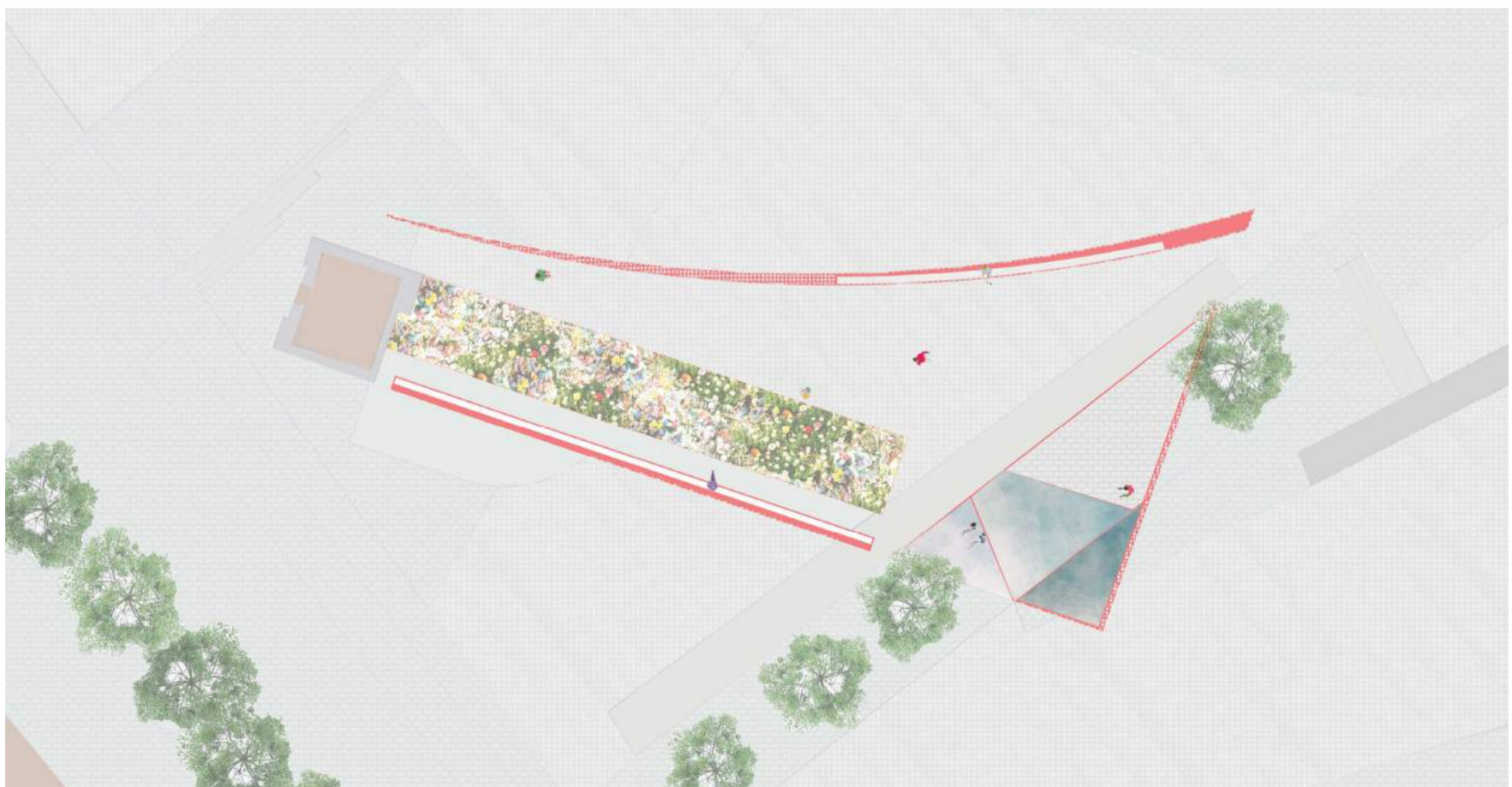

"Atmosphere as mindful physical presence in space."
- Gernot Böhme

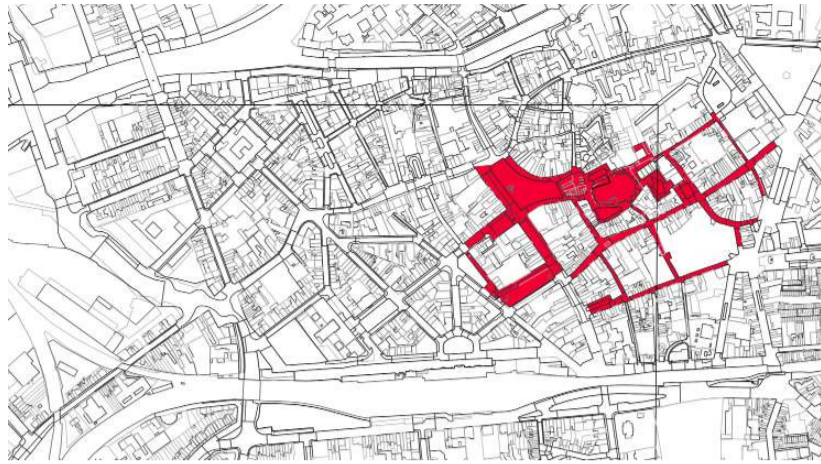

"Wie aan architectuur denkt, ziet meteen bouwelementen, gevels, kolommen en ornamenten voor zich, maar eigenlijk komt dat allemaal pas op de tweede plaats. Niet de vorm sorteert het meeste effect, maar zijn tegendeel: de ruimte, de leegte, zoals die zich ritmisch tussen de muren ontvouwt, erdoor begrensd wordt, maar waarvan de dynamiek belangrijker is dan die muren."

- August Endell

De negatieve hortus conclusus.

Door de interventie zal de markt opnieuw opgedeeld worden in drie verschillende pleinen. Hier zal een nieuwe dynamiek ontstaan, deze ruimte moet ook worden bedacht en worden opgenomen in het ontwerp.

Mobiliteit

Om de beleving scherper te stellen zal de Grote Markt in Kortrijk ook zo veel mogelijk autovrij gemaakt worden. Deze ingreep vormt een onderbreking in de Noord-Zuidas van de stad. Zoals te zien op het plan zal het rode gedeelte volledig autovrij zijn. De bestaande trafiek zal worden omgeleid, enkel fietsers en voetgangers zullen de markt kunnen betreden.

Het enige asfalt die zal behouden blijven (zie foto), is voor het stadhuis. Het verkeer zal langs die weg worden omgeleid. Vanaf het schouwburgplein tot en met deze splitsing zal het verkeer ontoegankelijk zijn voor auto's.

Groene ruimte rondom

De Doorniksestraat zal aangelegd worden met een groene boulevard naar het Schouwburgplein toe. (zie plan). Doordat de weg naar het Schouwburgplein autovrij wordt gemaakt is het interessant om ook deze ruimte groener te maken. Deze kleine boulevard maakt deel uit van de Noord-Zuidas en zal worden geïntegreerd in het plan voor de Grote Markt.

De Graanmarkt zal veranderen in een groen plein. Deze onbenutte plek zal een groene ruimte worden met zit-elementen langs de zijkant. Op de plek zullen meer bomen worden geplant en de bestaande bomen zullen meer ademruimte krijgen.

Deze aanpassingen dragen bij tot de beleving van de negatieve hortus conclusus. Net door de opdeling van de Grote Markt krijgen deze kleinere ruimtes opnieuw een inzetbare functie. Ze kunnen worden ingezet en vervallen niet langer in de grote schaal van de markt.

Aken

De interventie in Aken kan op gelijkaardige manier geïnterpreteerd worden. Een gelijkaardige architectuurpraktijk wordt ingezet om tot het project te komen op de Grote Markt in Aken.

De Grote Markt in Aken is statischer en was gedurende de geschiedenis minder onderhevig aan grote veranderingen. De historische context is al eeuwenlang onveranderd gebleven. Er is een zekere drempel te voelen. Toch ben ik van mening dat deze historische context niet moet vermeden worden en dat er net daarom een grotere nood is aan een nieuwe hedendaagse layer zodat de markt opnieuw kan werken in de stedelijke context. Deze layer is een verweving van nieuwe interpretaties op de bestaande situatie.

Ook hier speelt de plek een belangrijke rol in zowel het verhaal van de route (eindpunt) als in het verhaal van de stad.

Ontwerp

Het ontwerp is opgebouwd rondom drie belangrijke elementen.

Fontein

Een eerste element is de fontein. Zoals eerder besproken in dit artikel heeft de fontein een belangrijke functie op de markt. Deze was voordien heel statisch en zorgde voor weinig interactie.

De bedoeling is om een plateau te maken, voornamelijk is dit plateau een interpretatie van bestaande lijnen en nieuwe lijnen die ik aan de markt toevoeg. Gelijkaardig met Kortrijk. Dit plateau komt 20 cm hoog. Dit is ongeveer de hoogte van de eerste 'omheining' die de fontein heeft. Deze omheining zorgt er voor dat de fontein niet snel betreden wordt.

Om meer interactie te voorzien met de fontein zal deze omheining verdwijnen. Een uitgesneden vorm rondom de fontein zal de toegankelijkheid verbeteren en zal de interactie verhogen met het water.

In het kader van de route zal de pelgrim dit als eerste element ervaren als hij toekomt op de Grote Markt. De symbolische loutering kan plaatsvinden en zorgt opnieuw voor die interactie met het water.

De interventie maakt contact met het water heel aantrekkelijk. De beleving van het water wordt mogelijk.

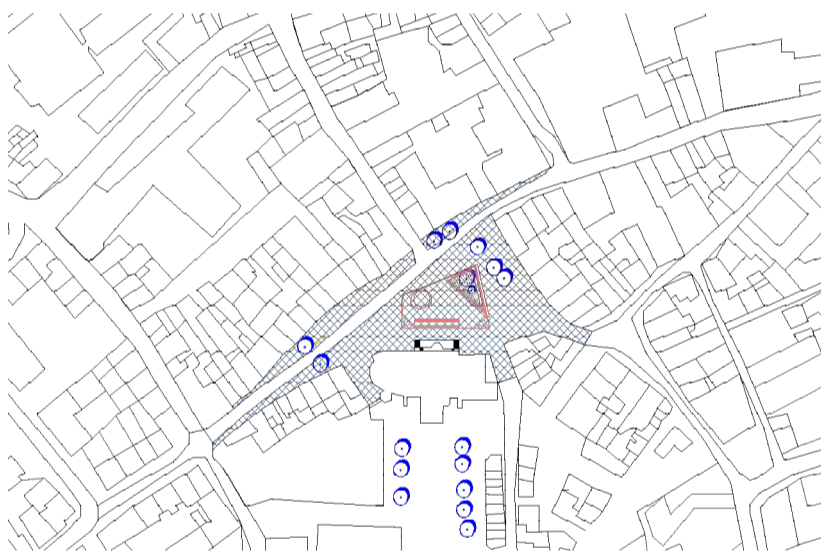
Trappen

Een tweede element die heel sterk aanwezig is op de markt is natuurlijk het stadhuis, de 'aula regia'. Dit gebouw doet een heel sterke verticale uitspraak op de markt. Daartegenover is mijn project horizontaal zodanig de twee elementen over een bepaalde cohesie beschikken.

Het stadhuis heeft een uitgesproken trappenhuis vooraan. Die trappen komen ook deels op de Grote Markt. In interactie met deze trappen wordt een zitelement geplaatst op het plateau, in hetzelfde materiaal als het trappenhuis. Zo ontstaat er een relatie tussen de interventie en de bestaande toestand van de markt.

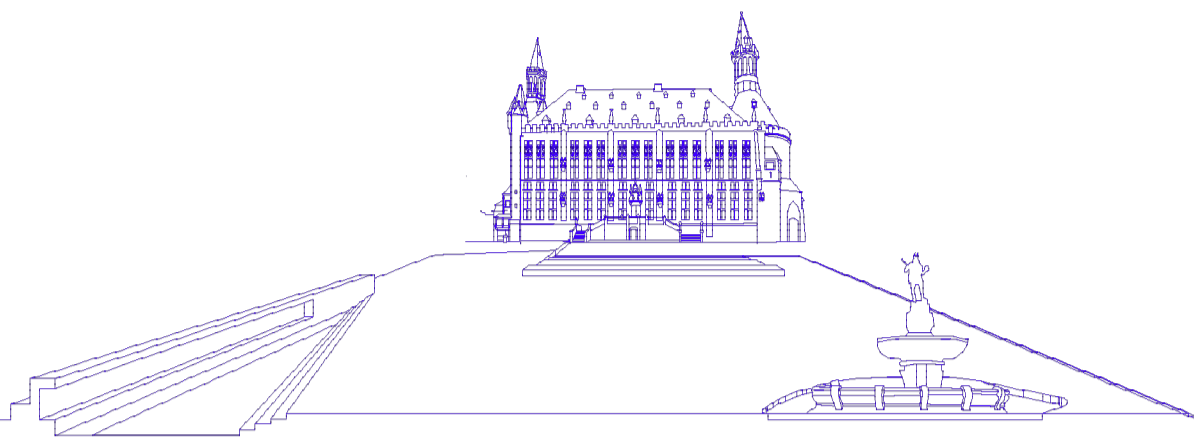
Hortus conclusus

Een derde luik is de hortus conclusus die ook hier in Aken aan bod komt. Deze driehoekige vorm in de hoek van het platform zit zo'n 50 cm in de grond. De tuin is ommuurd en beschikt over een nis (oosten) en over een transparante muur (noorden).

Referentiebeeld Kimia Ferdowski Kline
Hortus conclusus als beleving.

Perspectiefsnede Aken

Doordat de nis gedeeltelijk in de grond zit, kunnen de muren die de tuin omgeven lager gemaakt worden (1.30m). Zo wordt de horizontaliteit van het project bewaard.

Het plateau is toegankelijk gemaakt via twee lichte hellingen (1,5%) aan weerszijden van het zitelement.

Ook de tuin wordt toegankelijk gemaakt met een helling naar beneden. Er is voldoende toegankelijkheid voor mindervaliden met een rolstoel.

Binnenin de tuin staan twee bomen. Die zijn een buffer tussen de nis en het plateau.

Negatieve hortus conclusus

Net zoals in Kortrijk wordt door de interventie de markt opgedeeld in drie kleinere pleinen. Deze negatieve ruimte van de interventie is eveneens belangrijk in het ontwerp.

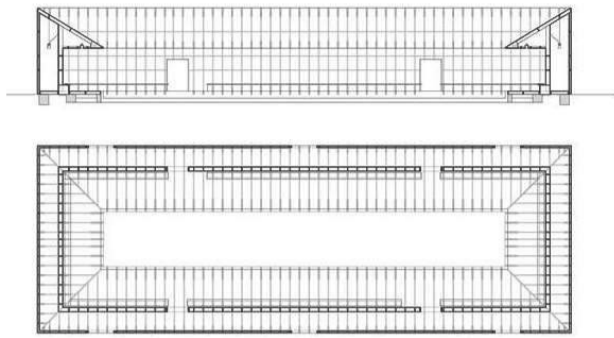
Zo zal er in Aken een zitelement voorzien zijn aan de andere kant van de nis. Zo wordt dit plein een gezellige ruimte (zie beeld). Het plein zal ingezet worden als belevingsplek en zal minder gezien worden als louter passage. Deze pleinen worden waardevoller door de kleinere schaal. Er is meer interactie mogelijk. De beschikbare ruimte zal beter gebruikt worden.

Mobiliteit

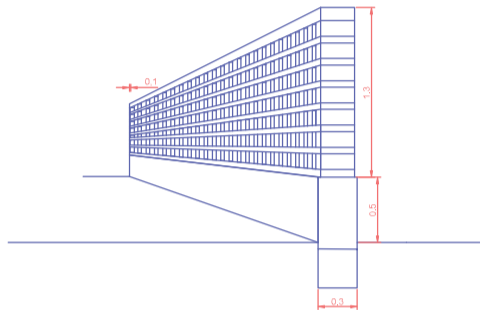
In Aken is de markt toegankelijk voor voetgangers, fietsers en voor taxi's. Dit zal ik ook zo behouden omdat de bestaande circulatie weinig overlast veroorzaakt.

Serpentine Galery, Zumthor

Serpentine Galery is een van de belangrijkste referenties voor mijn interventies, specifiek voor de hortus conclusus. Dit ontwerp is voor mij een voorbeeld hoe een hedendaagse hortus conclusus kan werken. Met de sobere vorm, het contrast van de zwarte materialen en de beplanting... draagt het heel wat kwaliteiten in zich die ik ook vooropstel. De tuin is zowel een plek van ontmoeten als een stilteplek. Het draagt bij tot een echte beleving voor de bezoeker. Toch is de context enigszins anders. Het ontwerp spreekt zich uit als 'tuin binnen een tuin', wat verwijst naar het park waarin het zich bevindt.

Detail muur

Nis Kortrijk

Rietveld Paviljoen

Denklijn 5: Muur

Deze denklijn gaat dieper in op de detaillering van de projecten.

Materiaal

De muren worden gemaakt uit beton.

Transparantie

Het eerste element die ik wil bespreken bij materialisatie is de transparantie van de wanden. Door de muren van de interventie, zowel in Kortrijk als in Aken voor een deel transparant te maken krijgt de hortus conclusus een andere beleving. Het is belangrijk om de plek niet geheel gesloten te maken, zodat er interactie mogelijk is met de context waarin de interventie zich bevindt.

Door de muur een transparantie te geven, ontstaat er een lichtspel. Dit element draagt bij tot de beleving van de plek.

Deze muur komt zowel in het project in Kortrijk als in Aken. (zie detail muur r)

De boog zal in Kortrijk 'in situ' gemaakt worden, gezien de complexiteit er van. Er zal een bekisting gemaakt worden die de volledige muur omvat. Deze muur begint op zijn smalste punt met 10 cm en verdikt tot een afmeting van 90 cm op het einde. De eerste helft van de muur zal het transparante deel omvatten, in de andere helft van de muur zit een nis verwerkt. Dit gedeelte is dikker omwille van de zitruimte binnenin.

In Aken kan geopteerd worden om het element prefab te laten maken. Hier is dit mogelijk omdat de muur gelijk is over zijn volledige lengte. In Aken, zoals eerder vermeld, zit de muur deels in de grond. Dit gedeelte is de plint. De transparantie zal meer voelbaar zijn in het project in Aken. De muur zal dus lager zijn aan de buitenkant van de tuin.

De nis

De andere muur die prominent aanwezig is in beide projecten, is diegene met de nis. (zie beeld). Deze muur zal ook vervaardigd worden uit beton. Dit is mogelijk prefab. Het is de bedoeling dat het beton een lichte tint heeft. (zoals op het beeld).

Deze muur toont massiever dan de transparante muur. De muur is 80 cm dik en beschikt over een nis van 50 cm / 55 cm / 110 cm. De muur zal hoger zijn in Kortrijk (2 m), dan in Aken (1.80m).

e

Kortrijk

Aken

Materialisatie bestaande toestand

Een belangrijke factor in het verhaal is de materialisatie van de bestaande toestand. Dit gaat vooral over de materialen van de ondergrond. In Kortrijk is er een mix van drie materialen (kasseisteen, blauwe hardsteen en asfalt).

Het asfalt zal verwijderd worden waar de markt autovrij wordt gemaakt. Dit deel zal opgenomen worden in blauwe hardsteen. Ook zal er meer ruimte gemaakt worden rondom de bomen, zodanig ze plaats krijgen om voldoende uit te groeien.

De andere materialen (kasseien, blauwe hardsteen) wens ik met mijn ingreep ook te behouden. Dit draagt ook bij tot mijn eerste denklijn: palimpsest. Zo zal die layer zichtbaar blijven op de markt. Ik voeg een layer 'groen' toe aan bepaalde delen van de markt, zoals de Graanmarkt en de Doorniksestraat.

In Aken is er een duidelijk grid op de markt (zie foto). Dat grid gaat de markt ook typeren. Dat wens ik ook zo te laten, al voeg ik ook hier een extra layer 'groen' in de hortus conclusus.

Het grid zal ook zichtbaar worden op het plateau. De brede kaders van dit grid worden overgenomen en zal verwezenlijkt worden in beton. Er is een brede voeg aanwezig, waarin na verloop van tijd een subtiel groen tevoorschijn kan komen.

Conclusie

Beide interventies zullen deel uitmaken van het stedelijke leven. Zowel in de route als op de Grote Markt zullen de projecten bijdragen tot een dagdagelijks gebruik en een dagdagelijkse sfeer creëren. De interventies zijn een verwezenlijking van mijn visie op beide steden. Ik opteer kleinere ruimtes, weg van een 'evenementenplein', die kunnen ingeschakeld worden als beleving. Die verschalping is nodig om meer stilteplekken, meer ruimte voor vertraging te voorzien in de stad. De beschikbare ruimte kan zo beter ingezet worden in het functioneren van de stad.

Beide sites ademen een rijke historische context. Dit was voor mij een uitdaging, zo'n context kan gevoelig liggen. Ik wou voor mijn masterproef de kans grijpen om me beter in te werken in deze 'moeilijke' context. Door uitgebreid onderzoek heb ik geleerd om rekening te houden met bestaande elementen en om er een nieuwe interpretatie aan te kunnen geven. Ik heb de kans gekregen om elke keuze uitgebreid te onderzoeken, te bespreken, en te verantwoorden.

Vergelijkend onderzoek - Kortrijk/Aken

Potentiekaarten

In mijn masterproef primeert het onderzoek van de route op grote schaal en het onderzoek van Kortrijk en Aken op zich. De route leidde me naar de site in beide steden. Het historisch onderzoek werd daarna verder gezet naar de markten op zich. Aan de hand van deze architectuurpraktijk kon ik de potentie van beide sites inschatten en onderzoeken.

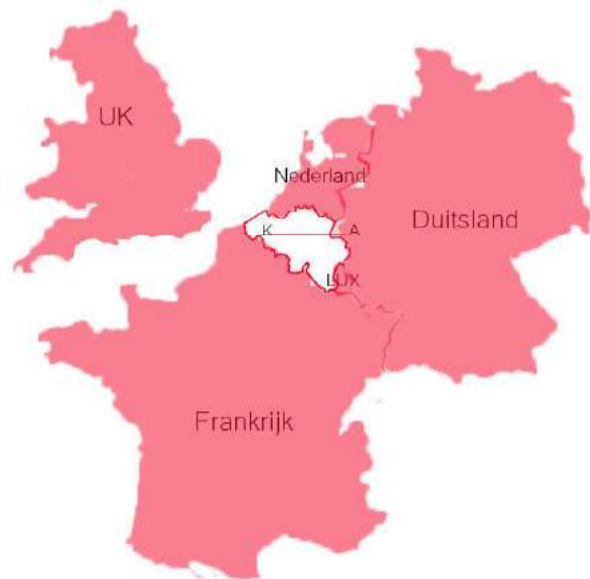
De potentiekaart vertrekt van een grotere schaal, om daarna in te zoomen op de markten.

1. ROUTE

De route is de grootste schaal in mijn verhaal Kortrijk-Aken. Ze vormt de verbinding tussen de twee steden.

De context van de route is eerst en vooral te bekijken op de grootste schaal, de schaal van Europa. UK, Duitsland, Nederland, België en Frankrijk zijn de landen die in relatie staan met de route die ik voorop stel. Het startpunt van de route (Boulogne-sur-Mer) kent een belangrijke connectie tussen het VK en Frankrijk. De route doorkruist dus een stukje Frankrijk op weg naar Kortrijk. De route doorkruist België op een horizontale manier. Op die weg doorkruist men ook Nederland, om dan te eindigen in Duitsland.

De route doorkruist dus vier landen. Voor een route van 116 km is dit toch enigzins merkwaardig. De tocht is centraal gelegen, in het midden van de omgeven landen. Hierdoor kan de tocht een belangrijke en verbindende positie innemen. De pelgrimage wordt gedragen door de vier landen waardoor ze ook op die manier een sterke positie heeft.

Route op schaal Kortrijk-Aken.

Beide steden liggen op dezelfde breedtegraad. Kortrijk ligt op breedtegraad: 50,8 en lengtegraad 3,27. Aken ligt op breedtegraad 50,78 en lengtegraad 50,8. Naast de visuele verbinding zijn de twee steden ook verbonden via de Romeinse heirbanen. Het allereerste verharde wegennetwerk tussen tal van steden werd gemaakt door de Romeinen. Zo is er ook een verbinding tussen de twee steden Kortrijk en Aken. De route begint in Boulogne-sur-Mer (Bonn) die het gekende startpunt is van diverse routes. Van daaruit start ook de route die je meeneemt naar Kortrijk.

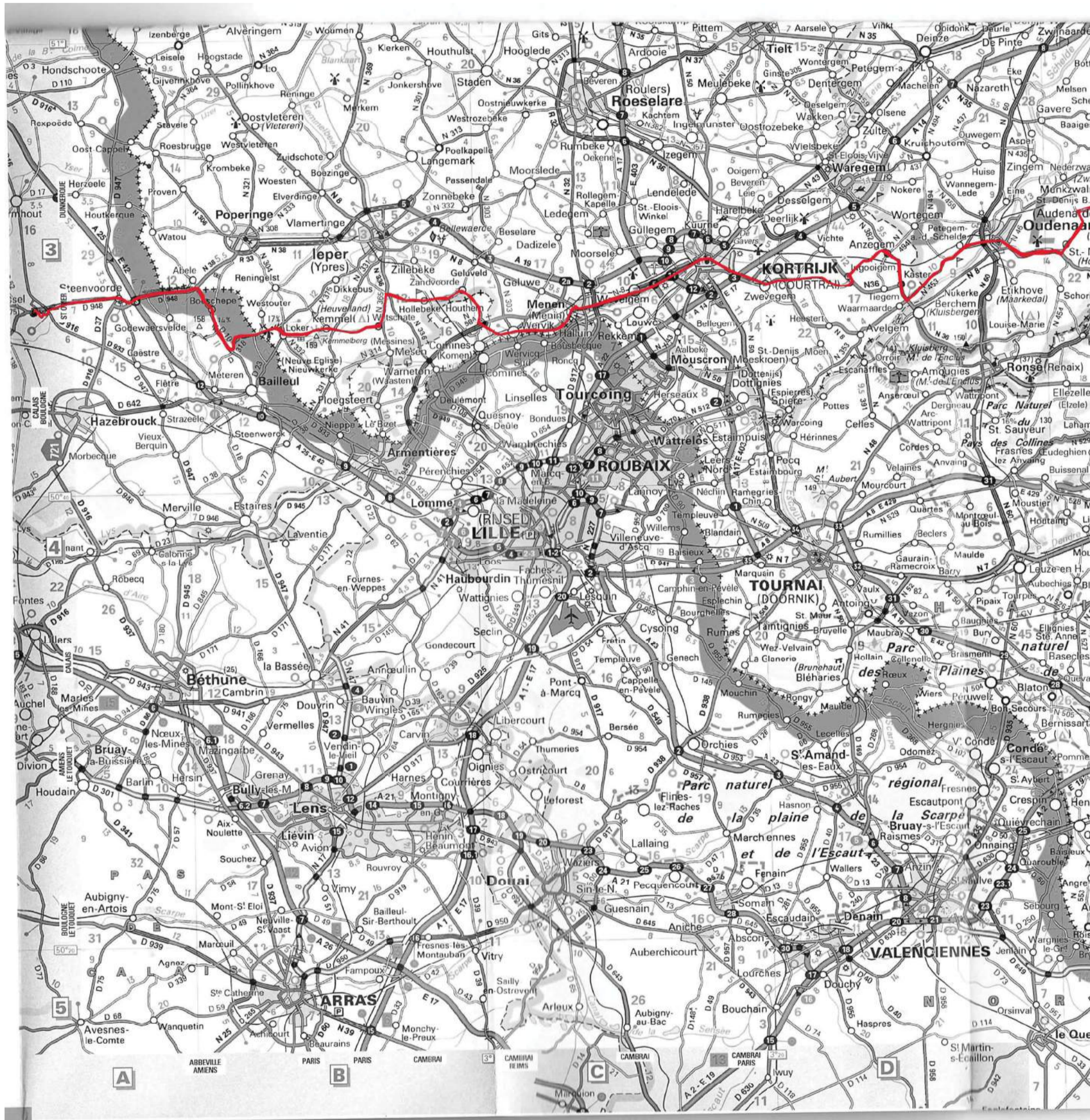
De heirbanen lopen langs de oorsprong van elke stad. Dit is telkens waar de huidige marktplaats zich bevindt. Deze markten vormen tot op vandaag nog steeds het hart van de steden waar de route voorbijgaat. Ze gaat daarom langs de Grote Markt van Kortrijk en eindigt op die van Aken. Er is geschiedkundig onderzoek nodig geweest om deze oorspronkelijke route toe te passen op het huidige wegennetwerk.

Heel wat stukken van deze route werden tijdens de Middeleeuwen gebruikt door pelgrims. Vanuit de geschiedenis rijst dus de idee van de pelgrimage. Mensen volgen de route als bezinning en onthaasting, waar zij zich even kunnen onttrekken uit het dagelijkse leven.

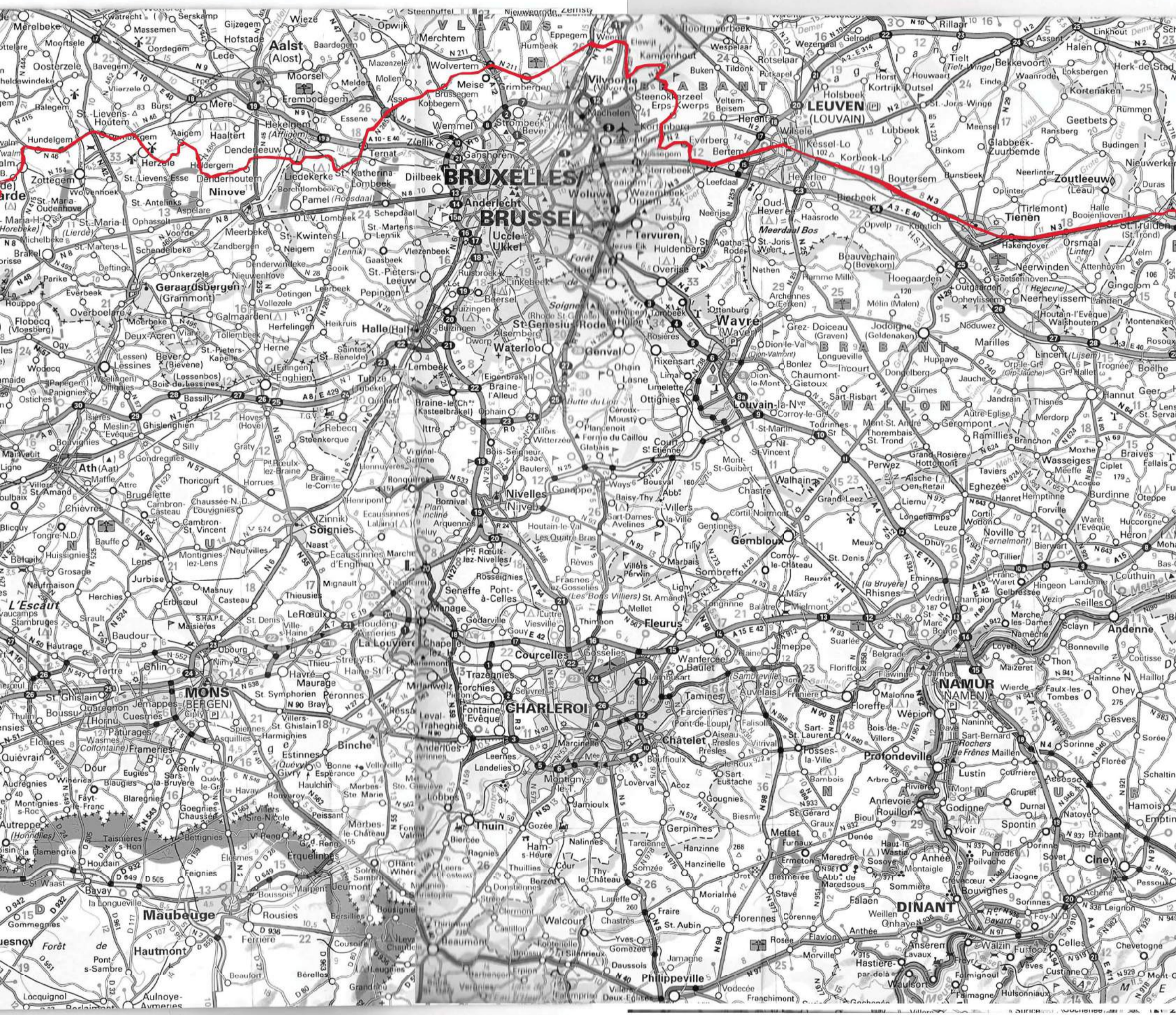
De route wordt gelinkt aan het huidige wegennetwerk.

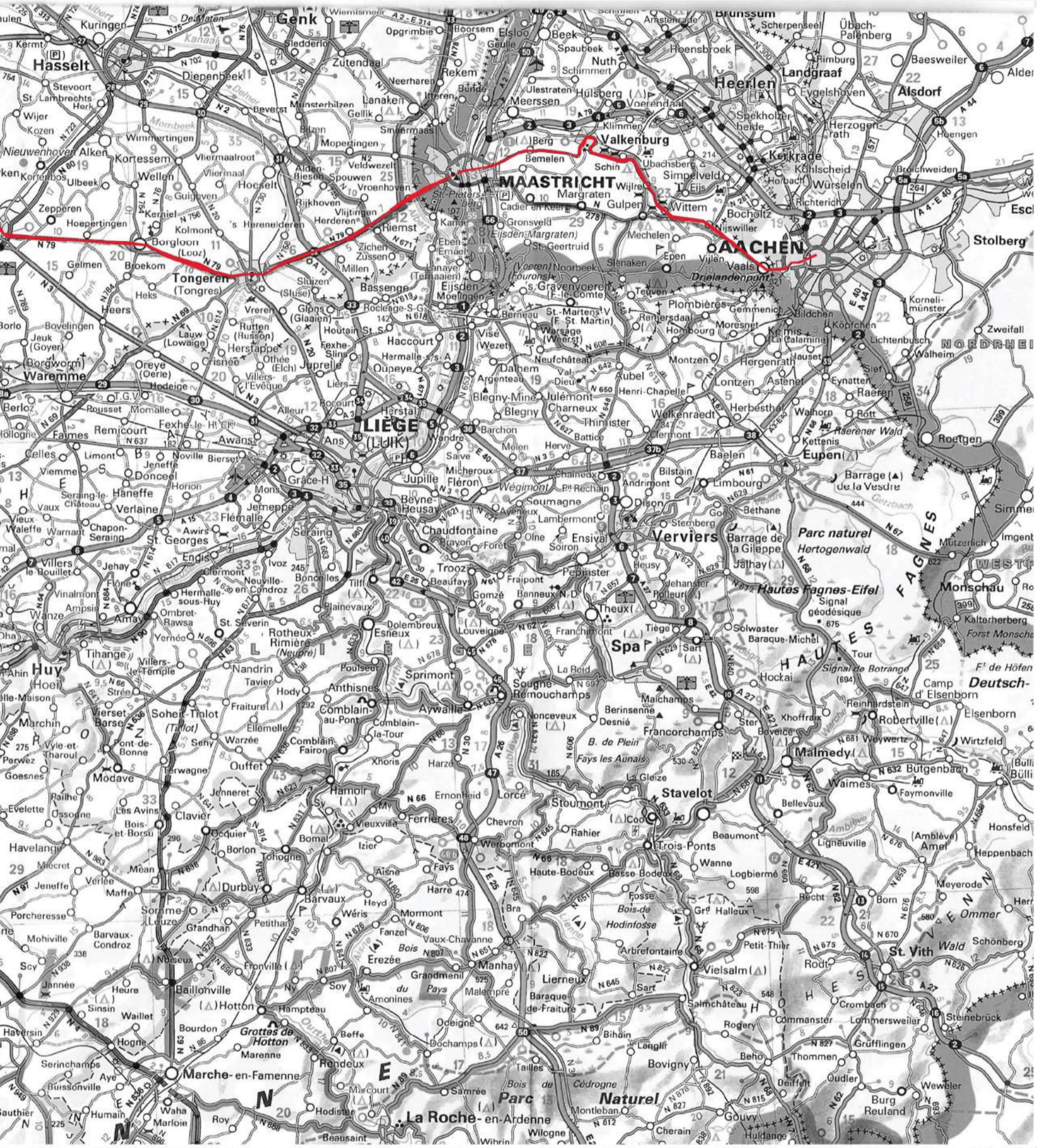
Er wordt dieper ingegaan op de route in de bundel 'onderzoek route'.

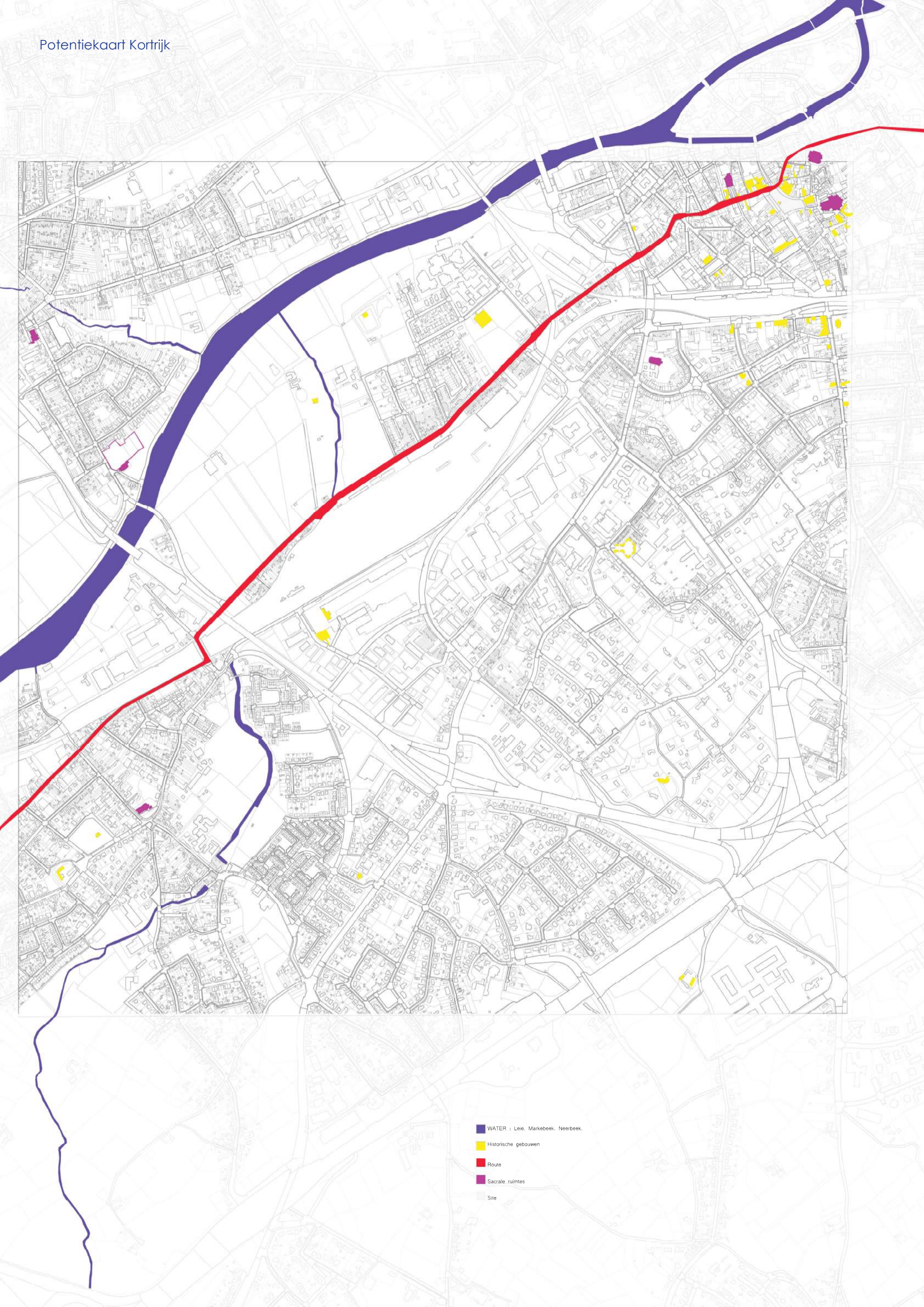
De route.

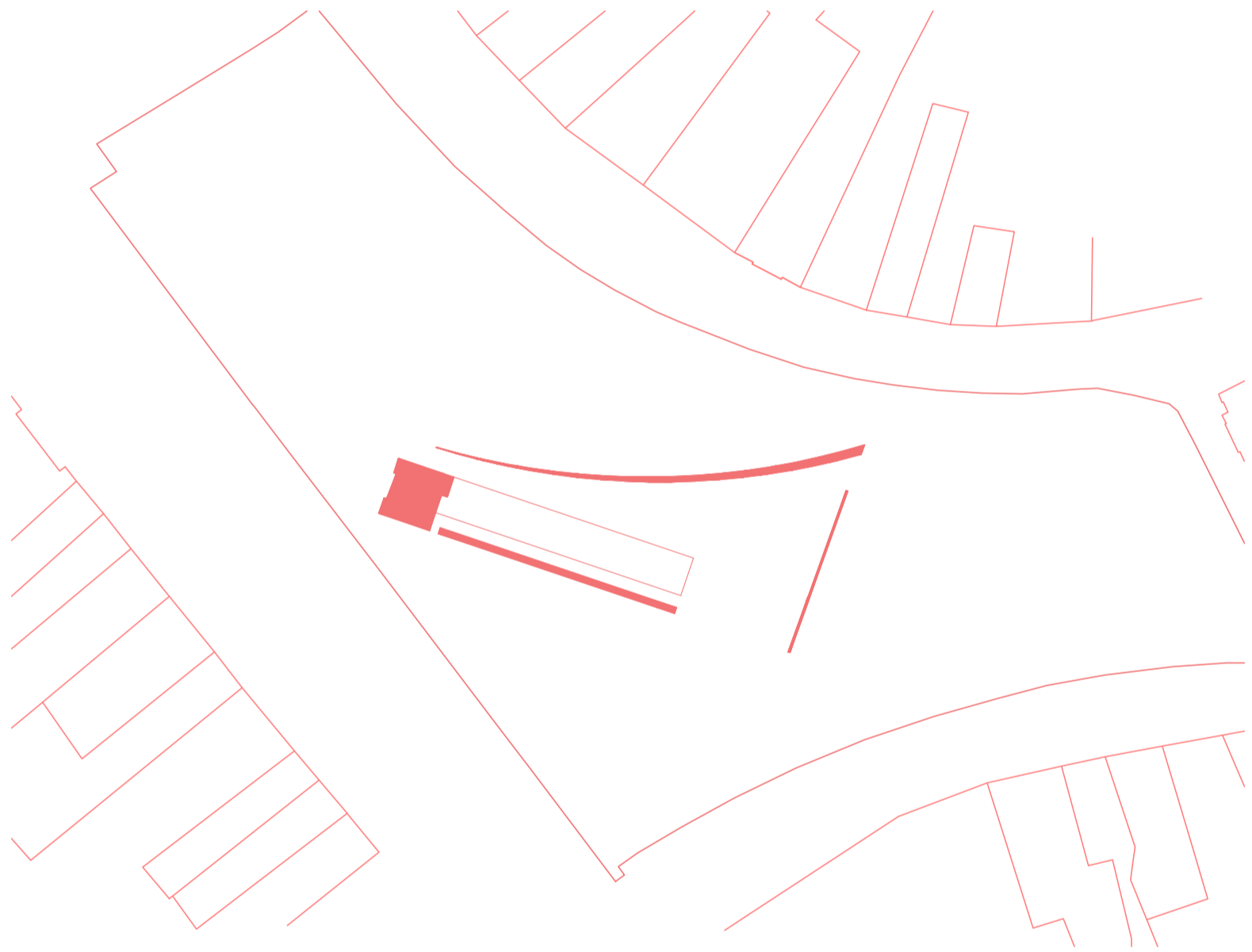

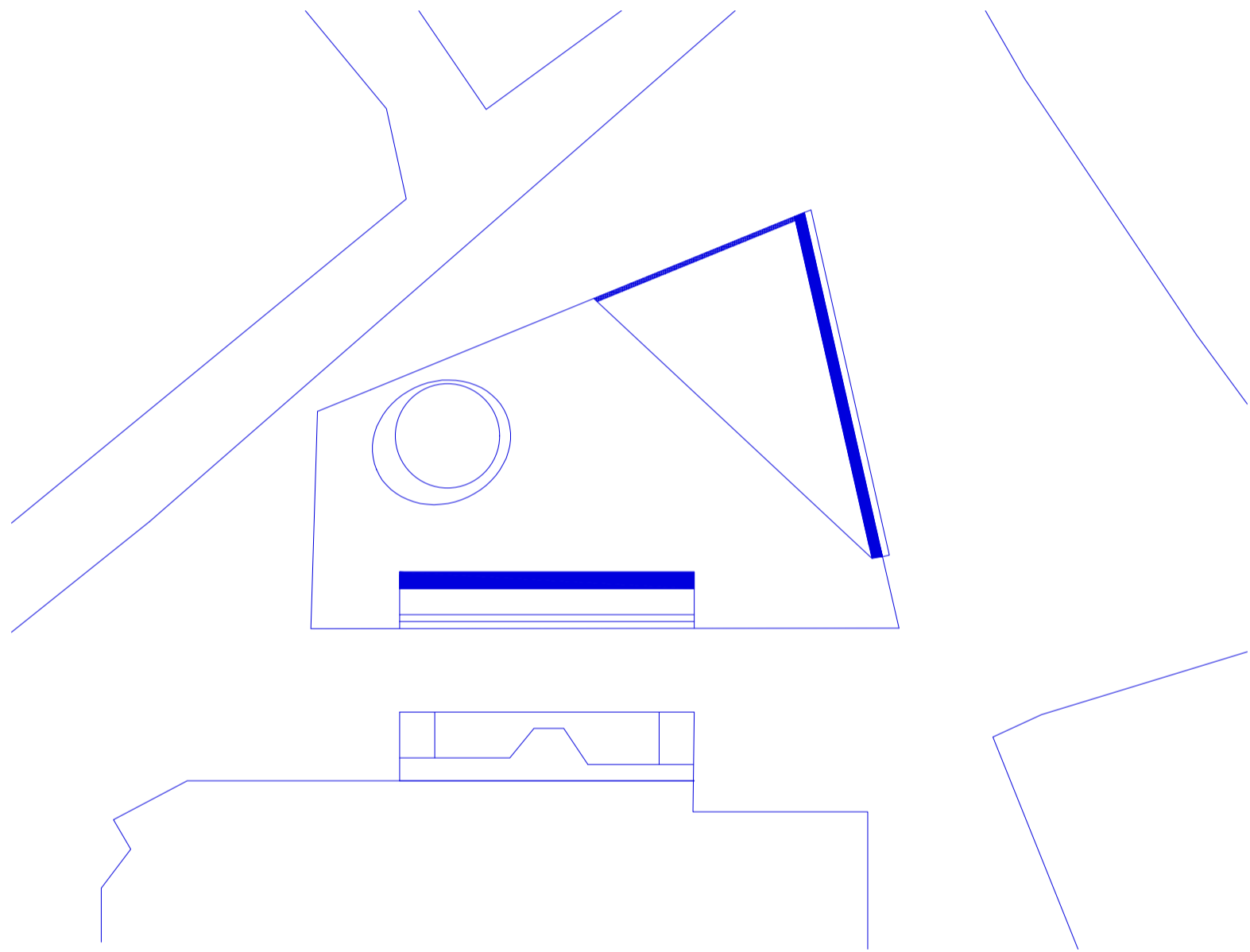

- WATER : Leie, Markebeek, Neerbeek.
- Historische gebouwen
- Route
- Sacrale ruimtes
- Site

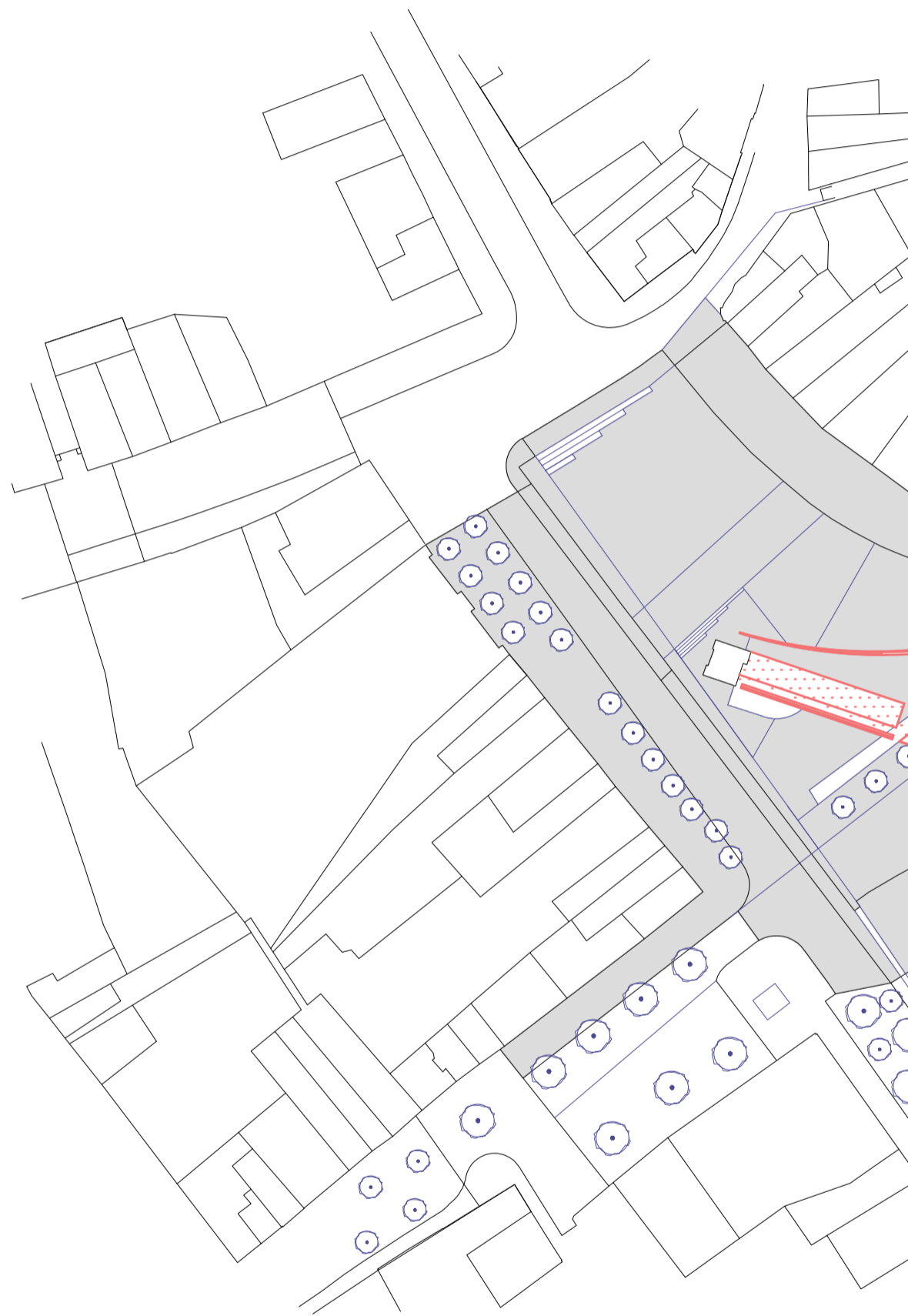

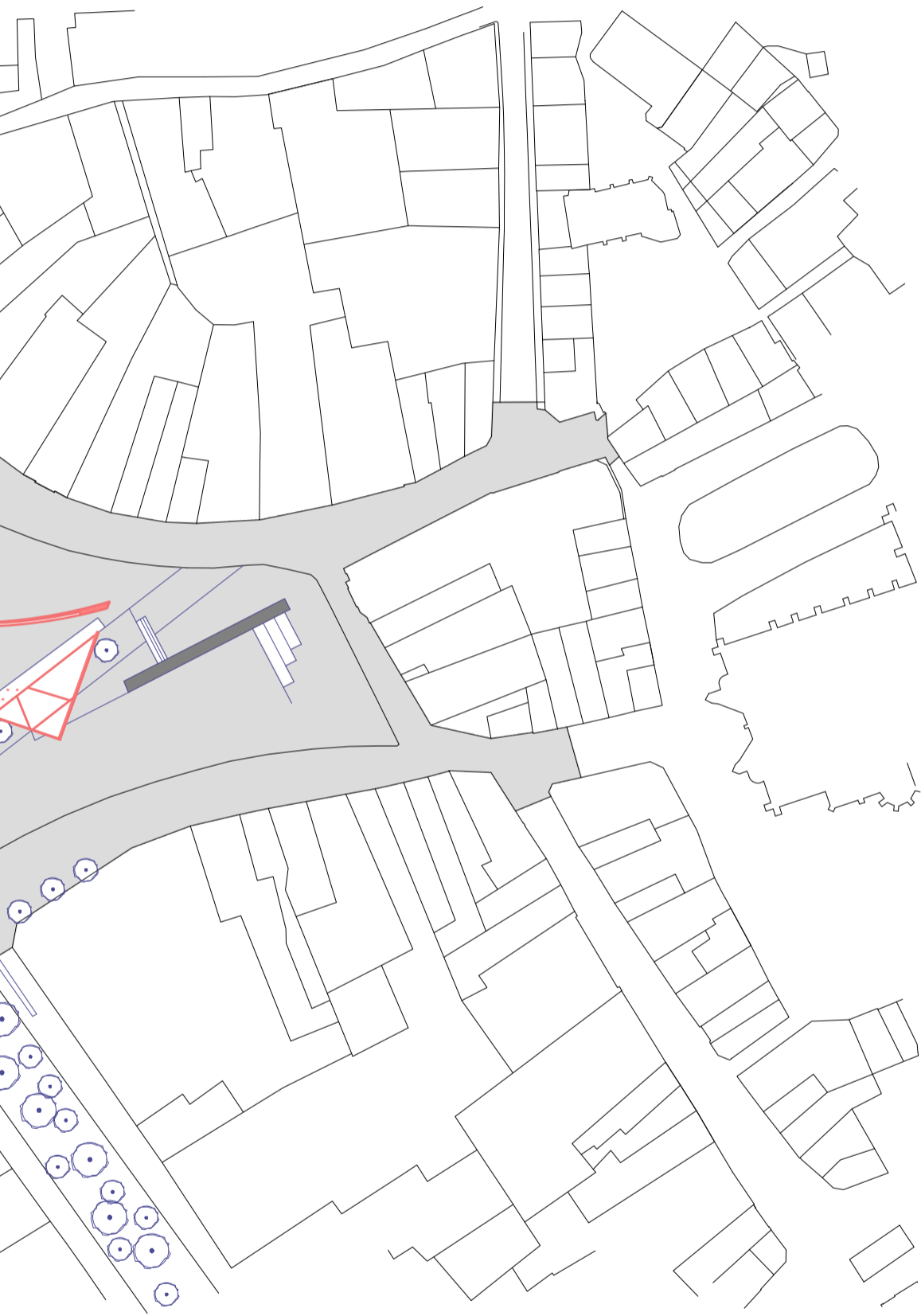
- Route
- Historische gebouwen
- Sacrale ruimtes
- Site

Lijntekening project Kortrijk

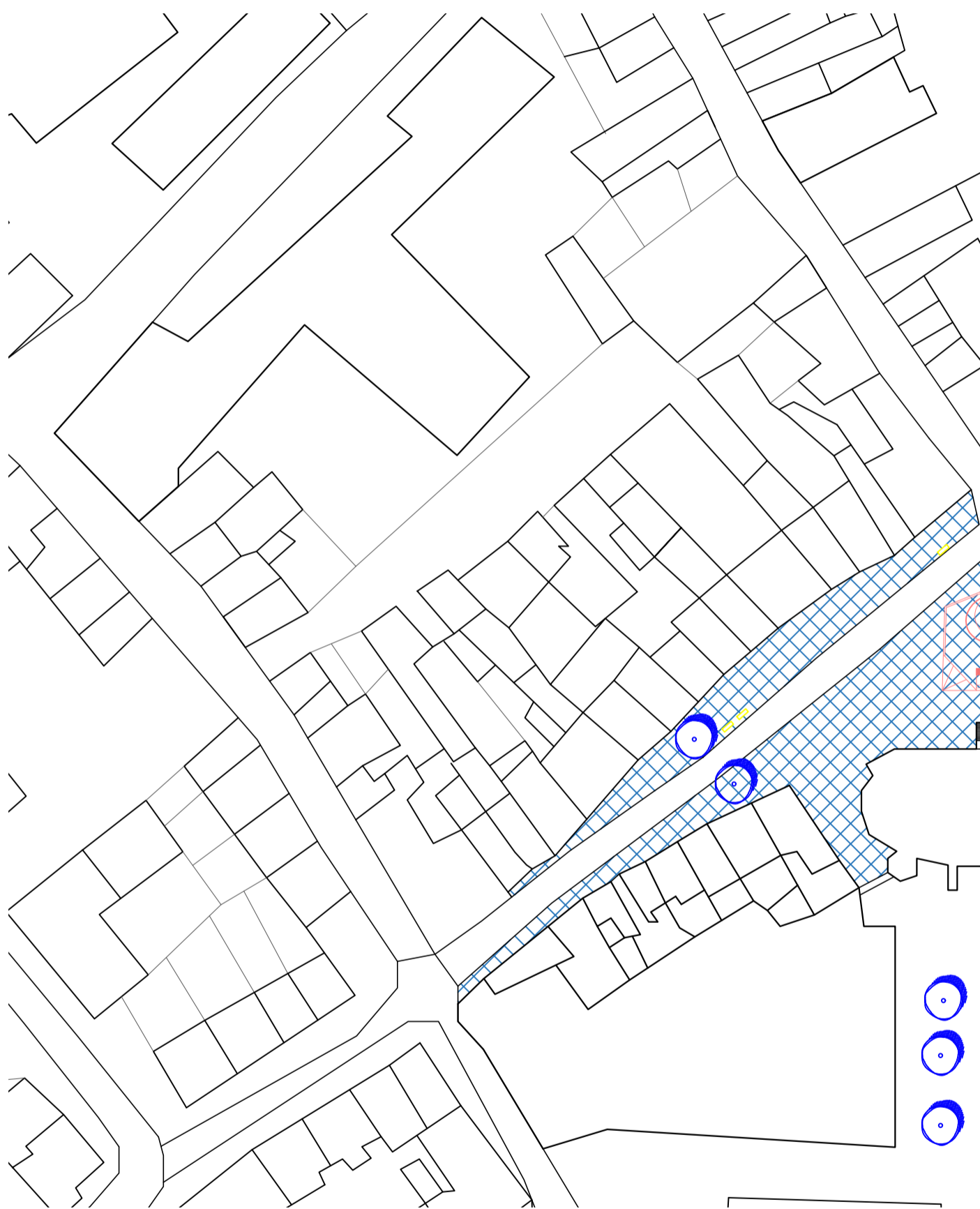

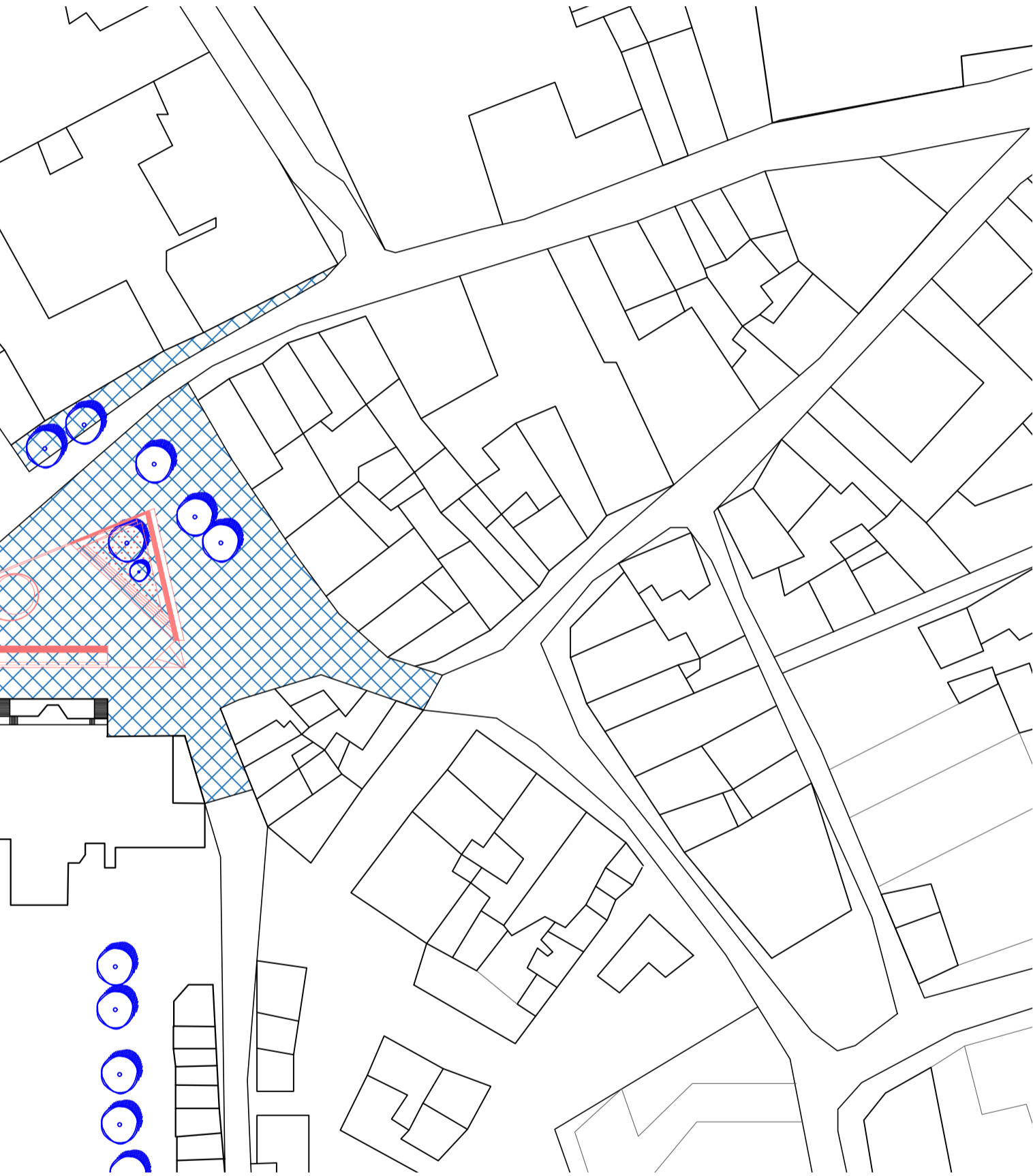
1 / 1000
Grondplan Kortrijk

Lijntekening project Aken

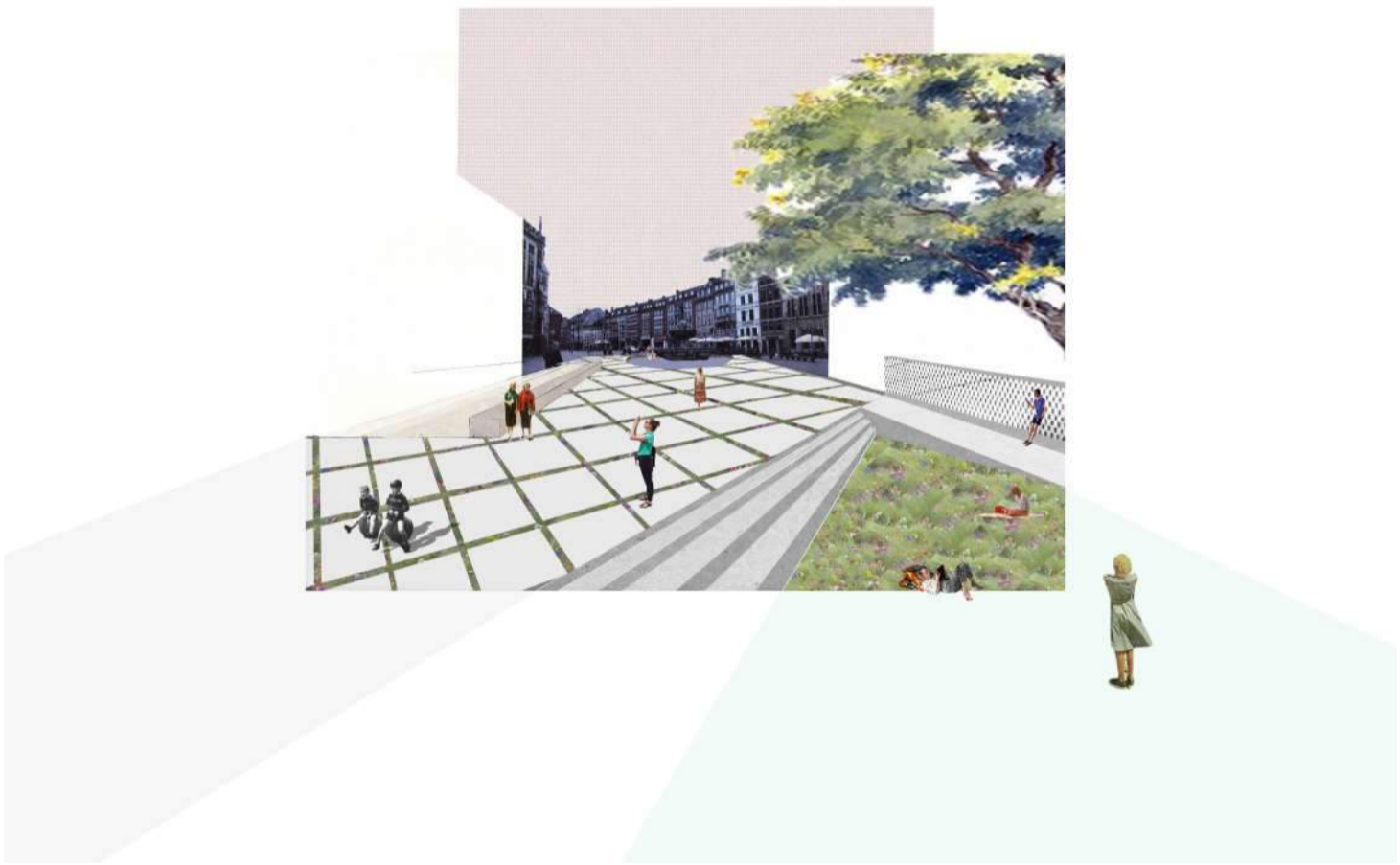
1 / 1000
Grundplan Aken

KORTRIJK

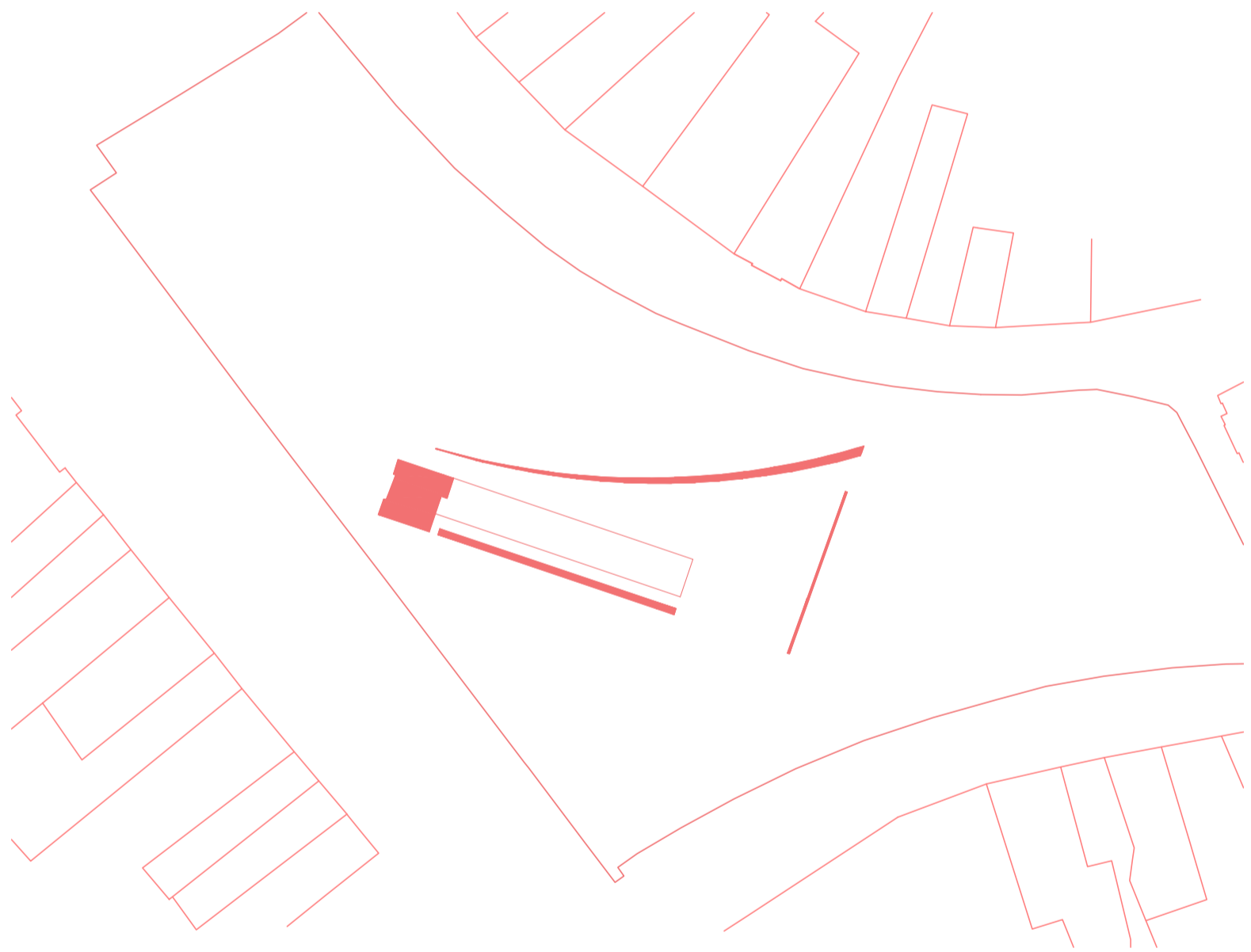

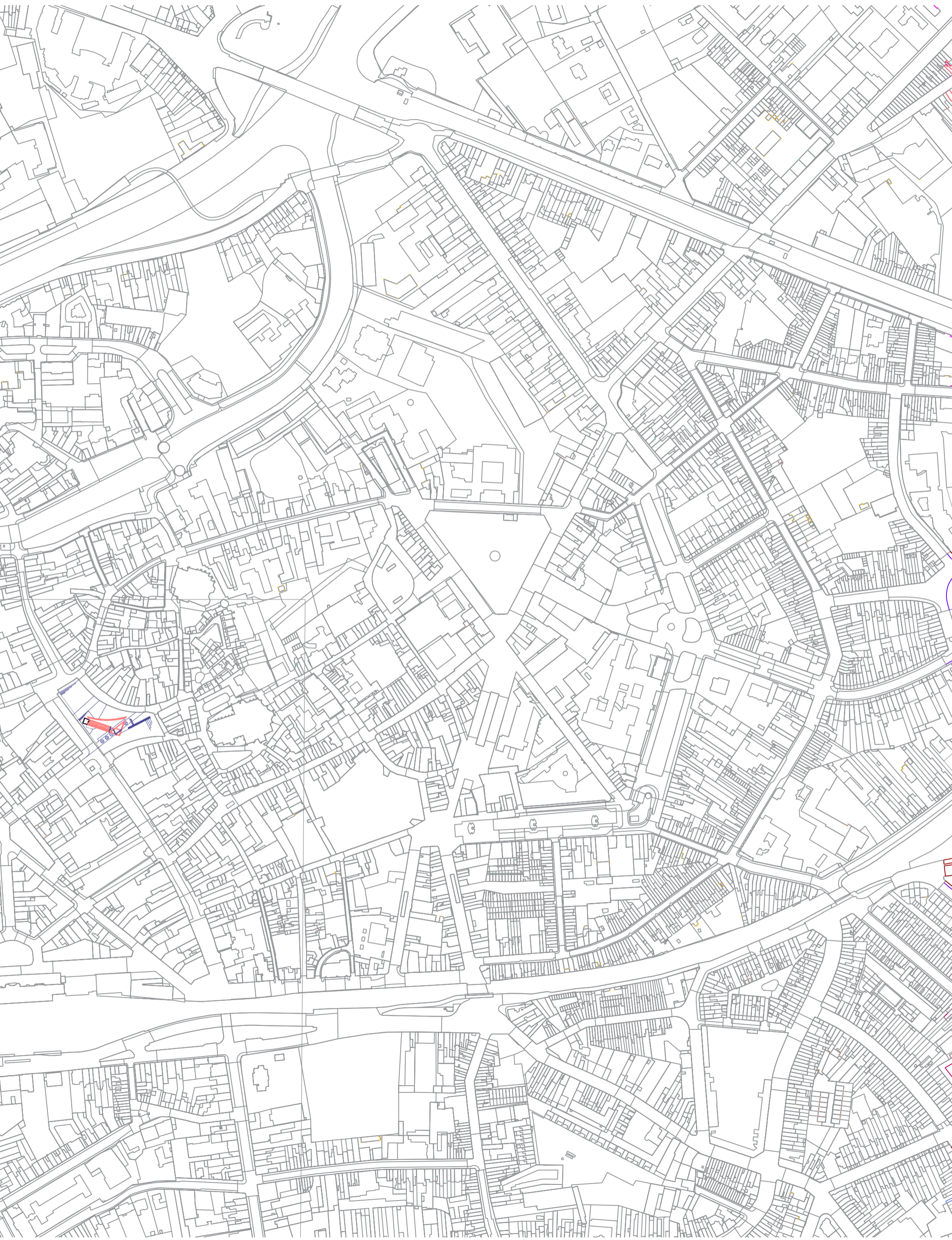
FOTO ALBUM KORTRIJK

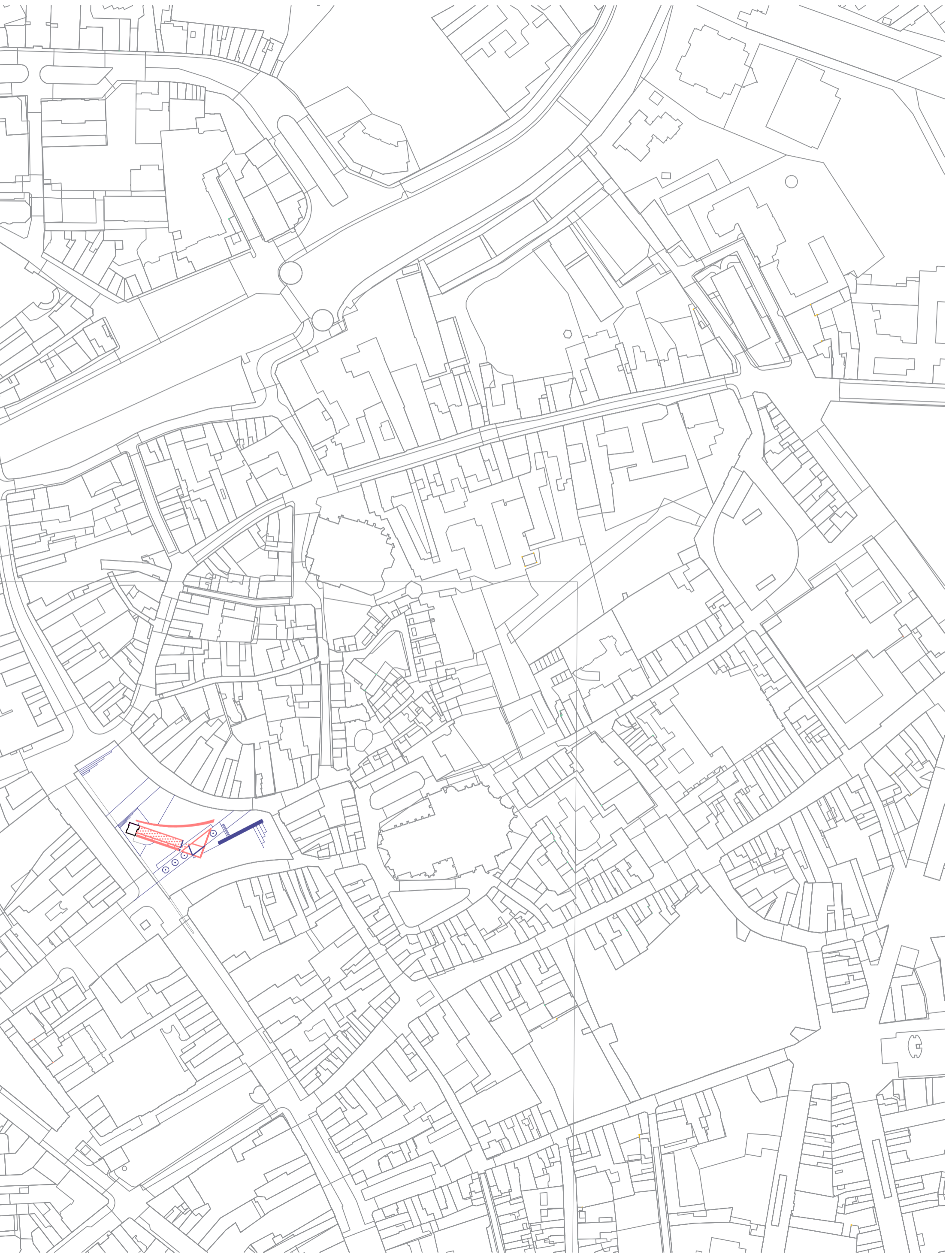

Ontwerp van de markt: Wat gebeurt er rondom?

Deze aanpassingen op de Grote Markt situeren zich in het kader van de negatieve hortus conclusus. Doordat de ruimte binnenin ontworpen wordt, moet er ook stil gestaan worden bij de ruimte rondom de interventie. Deze ruimte gaat dan opnieuw ook deel uitmaken van de interventie zelf. Elk deel staat in relatie met elkaar en vormt een samen coherent geheel.

Door de interventie zullen de markten opnieuw opgedeeld worden in hun oorspronkelijke toestand. De Graanmarkt is hier één markt van. Deze onbenutte plek zal een groene ruimte worden met zit-elementen langs de zijkant. Op de plek zullen meer bomen worden geplant en de bestaande bomen zullen meer ademruimte krijgen. Doordat de weg naar het schouwburgplein autovrij wordt gemaakt is het interessant om ook deze ruimte groener te maken. Deze kleine boulevard maakt deel uit van de Noord-Zuidas en zal worden geïntegreerd in het plan voor de Grote Markt.

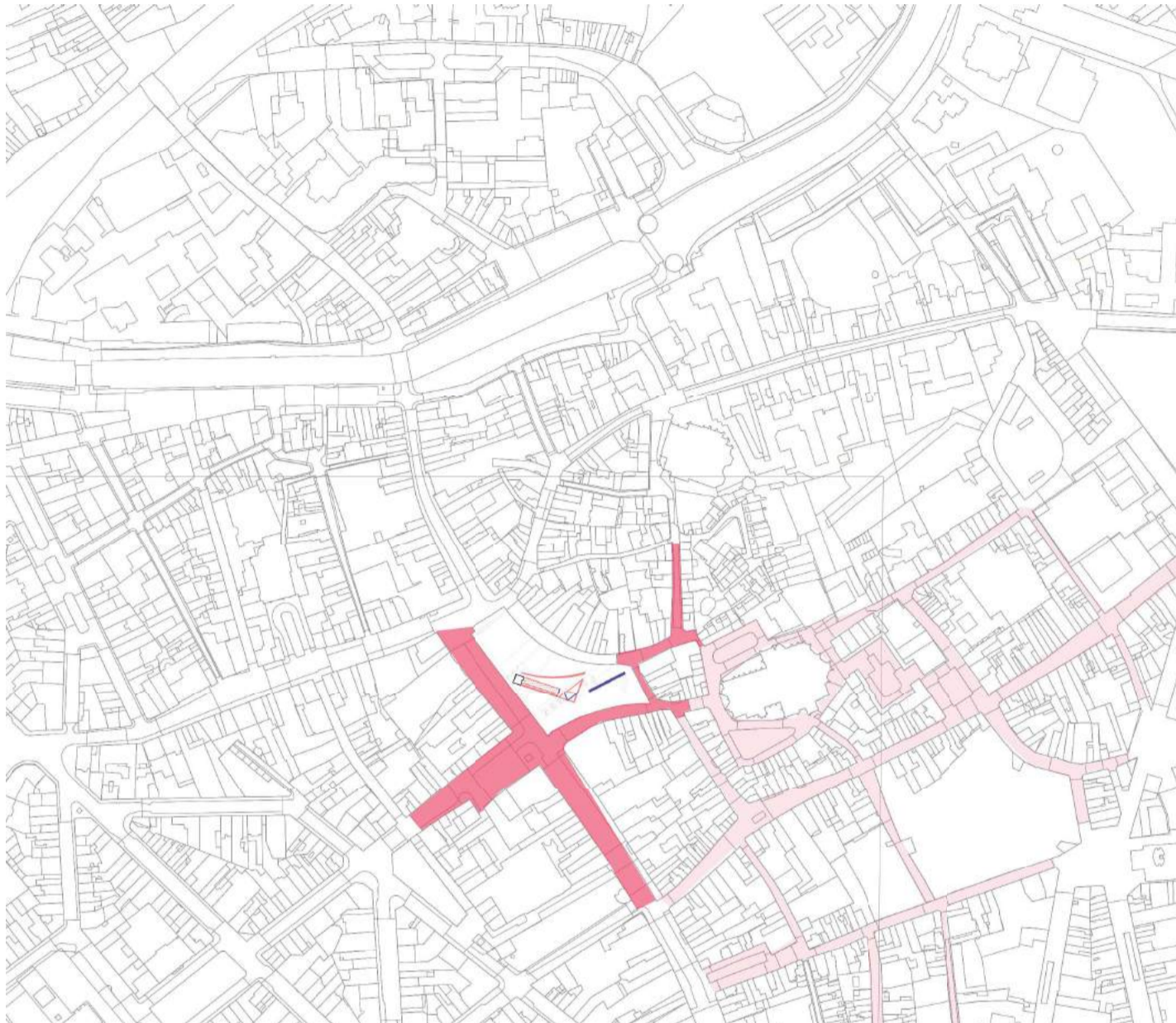

Graanmarkt

Doorniksestraat

Het roze gedeelte is momenteel al autovrij. Het rode gedeelte voeg ik toe als autovrij. Dit kadert in een onderbreking van de noord-zuidas langs de interventie op de Grote Markt. Met deze intentie kan de Graanmarkt opnieuw ingezet worden als plein. De weg naar het schouwburgplein wordt autovrij, zowel de Doorniksestraat als het schouwburgplein worden hierdoor opgewaardeerd en beter inzetbaar in het stedelijke weefsel.

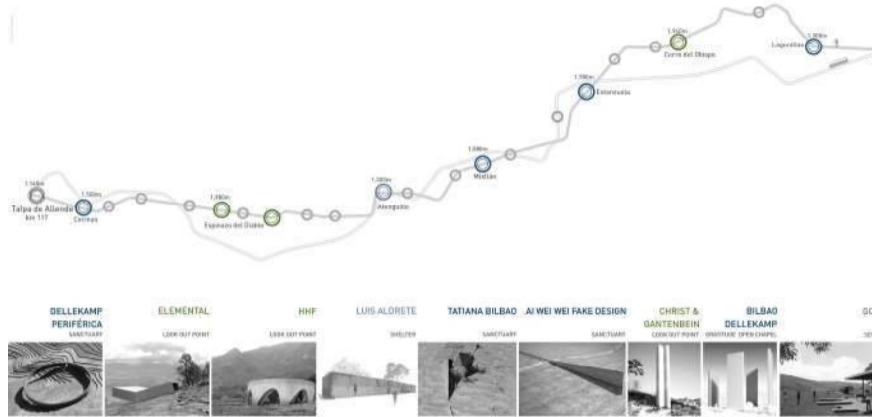
Vijf buslijnen die halt houden op de Graanmarkt zullen worden omgeleid. Het is slechts een kleine aanpassing in de route die de bussen volgen. De toegankelijkheid en de werking van De Lijn zal hierdoor dus niet in het gedrang komen. De diverse buslijnen werden onderzocht.

Voor fietsers en voetgangers zal er dus meer ruimte zijn, wat het aangenamer zal maken.

Referenties worden onderverdeeld per denklijn. In mijn 'book of reference' worden alle referenties aangehaald. In de leprelo worden enkele hoofdreferenties per denklijn getoond.

1. Wandelen

Ruta del peregrino - Mexico

2. Palimpsest

Stadshal Gent
M-J Van Hee , Robbrecht&Daem
Gelijkaardige architectuurpraktijk via palimpsest.

3. Monument

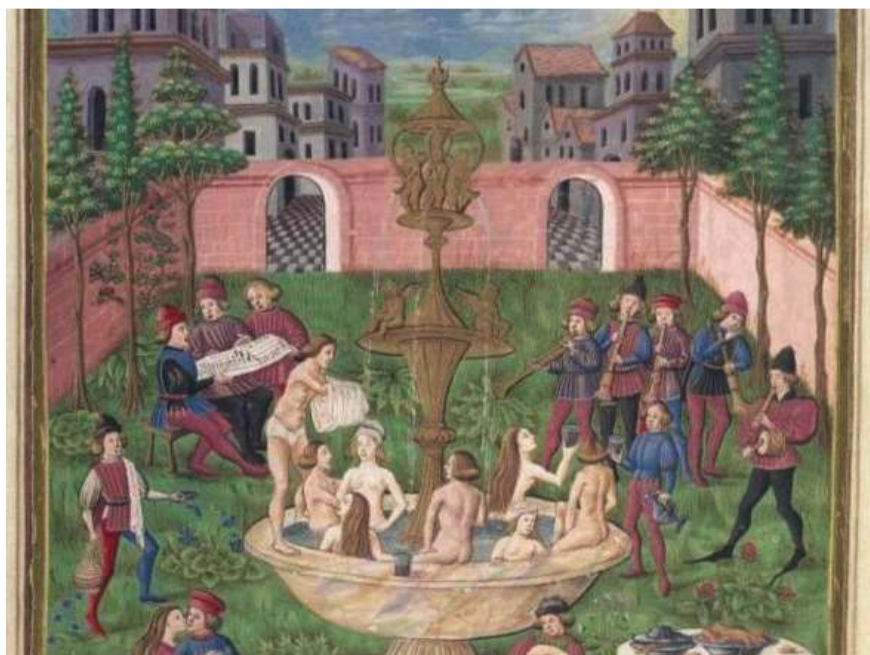
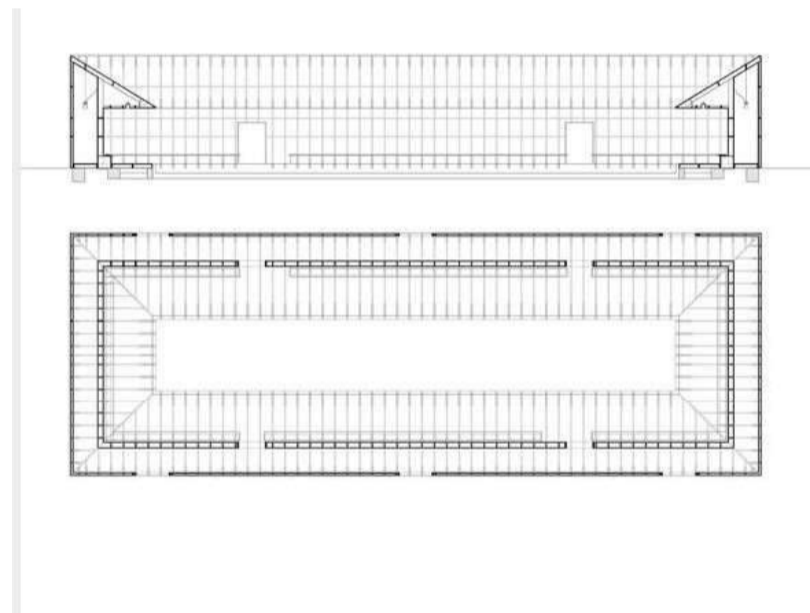
Diana memorial fountain - hyde park

4. Hortus conclusus

Serpentine gallery
Peter Zumthor

Hortus conclusus
Middeleeuws beeld

Kimia Ferdowsi Kline

5. Muur

Ragazzi Architectos
House in Castelo Melhor Portugal by Correia
Portugal

Rietveld paviljoen
Kroller Muller

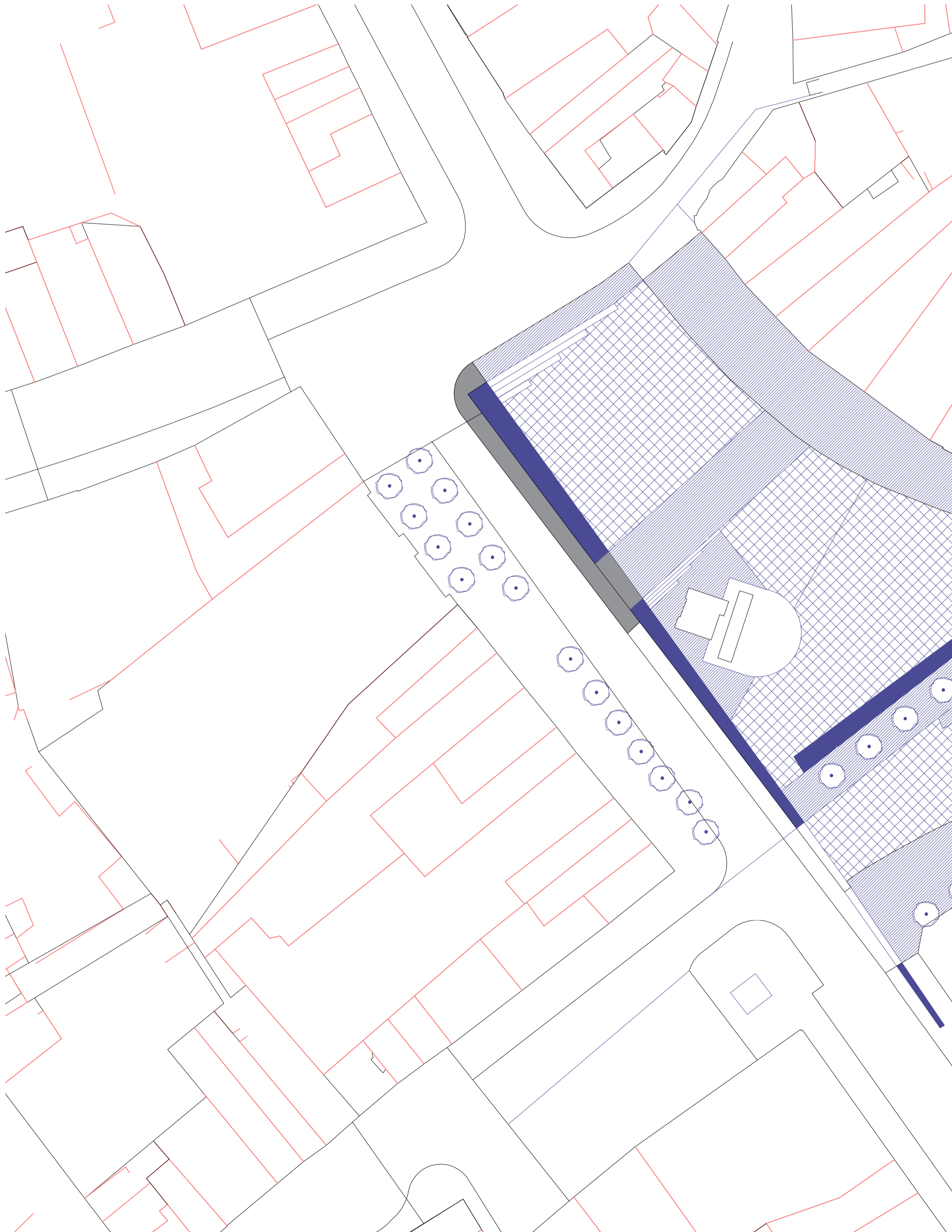
KORTRIJK

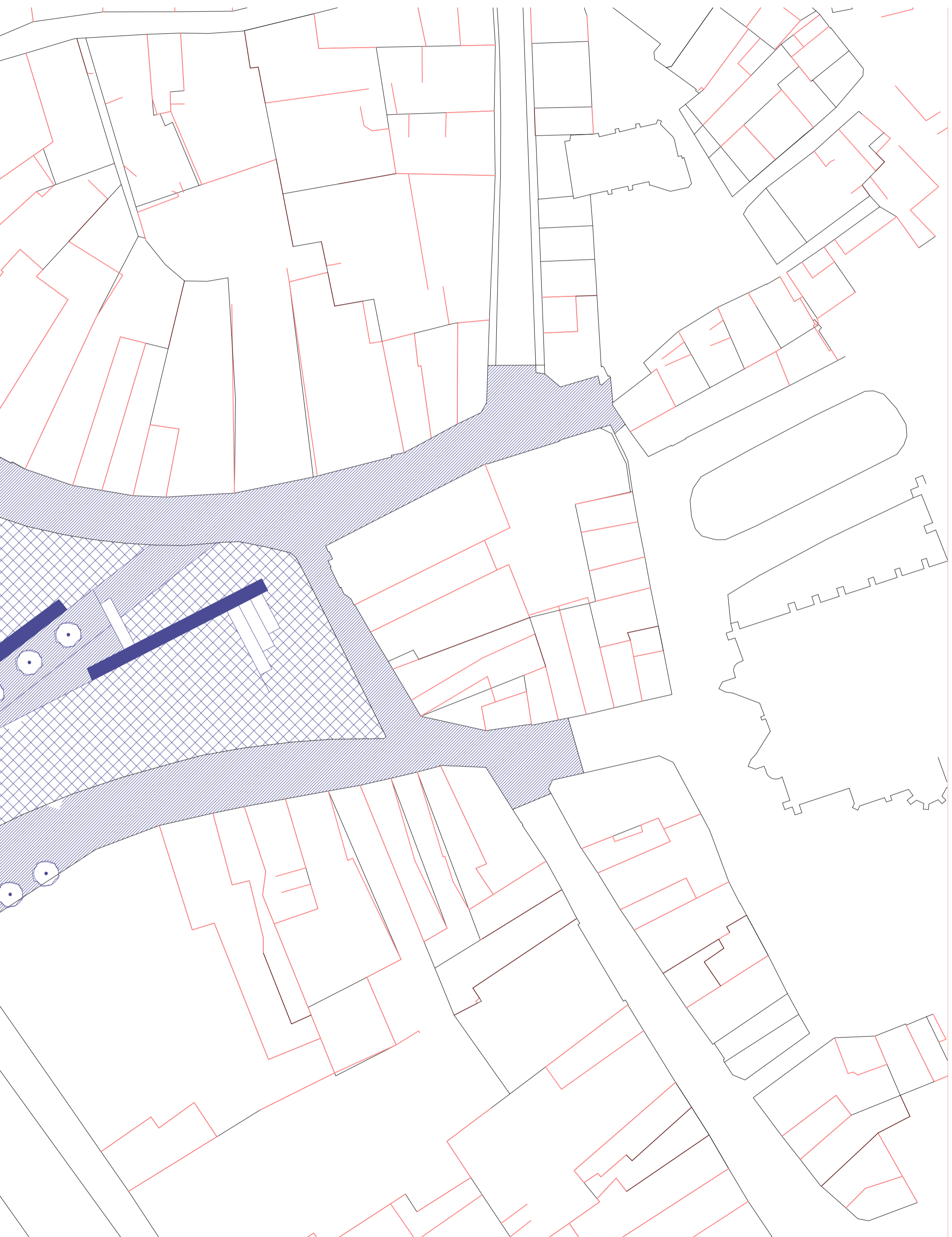
" An insight is needed as to what is specially lacking in our great cities – namely quiet, spacious, and widely extended places for reflection, places with no noise of wagons or of shouters would penetrate...: buildings and situations which as a whole would express the sublimity of self-communication and seclusion from the world. ... We want to have ourselves translated into stone and plant, we want to go for a walk in ourselves when we wander in these halls and gardens."

– Friedrich Nietzsche, 1882

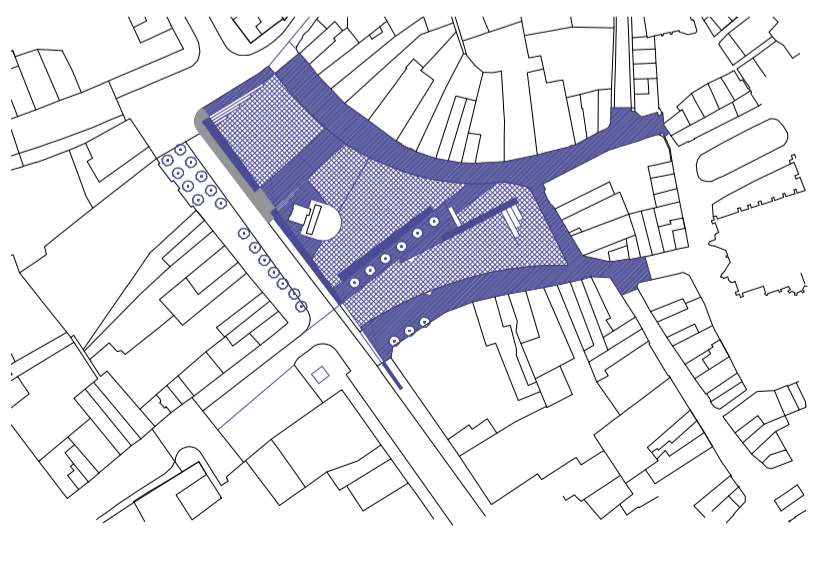
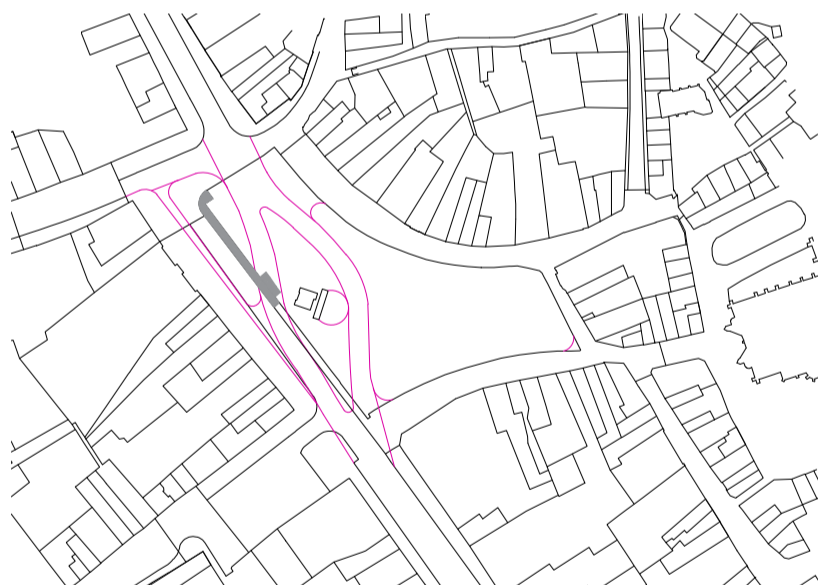
Plan bestaande toestand
Kortrijk
1/500
Huidige situatie: ontwerp Secchi&Vigano

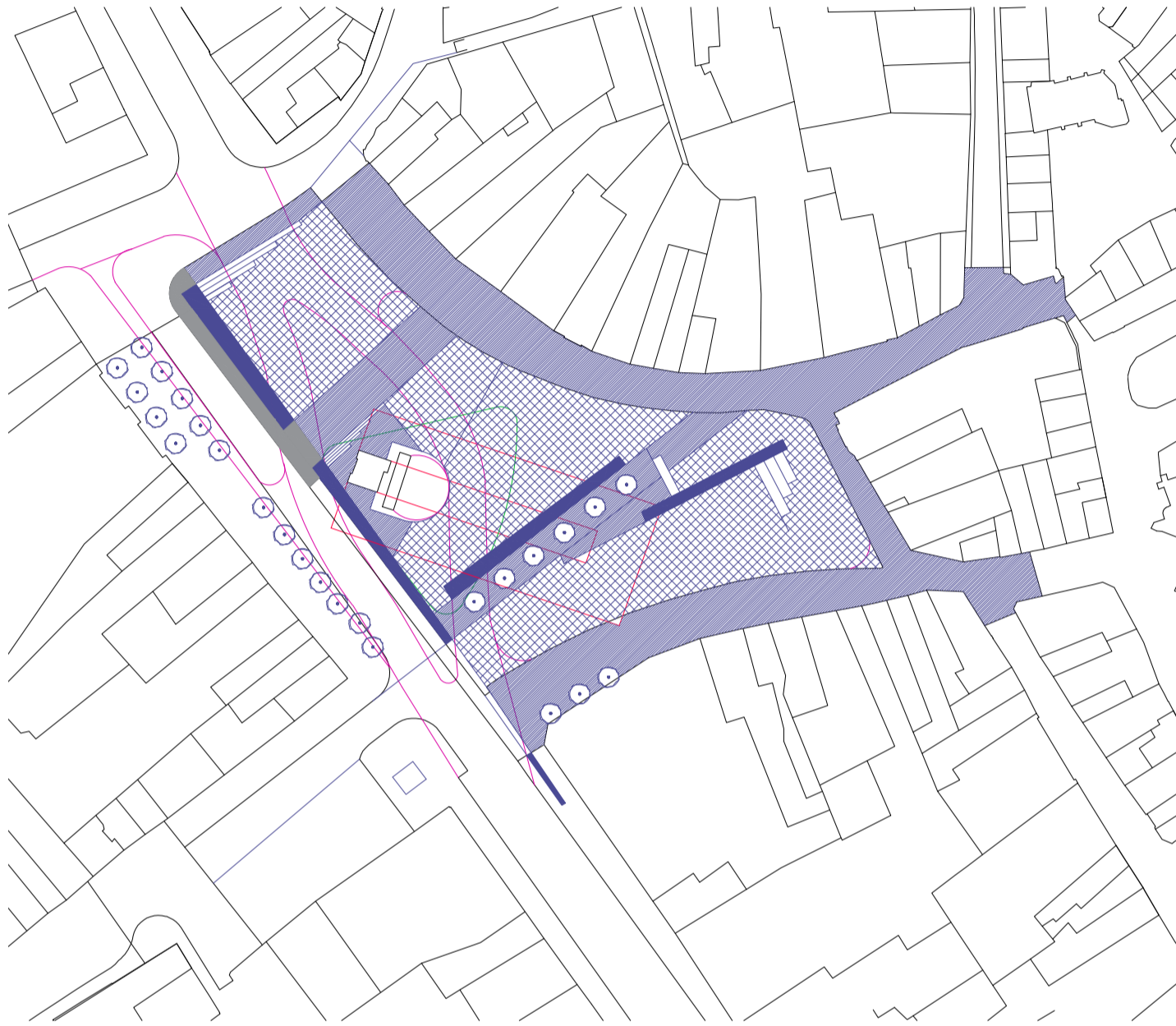

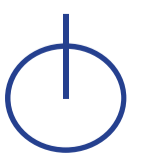
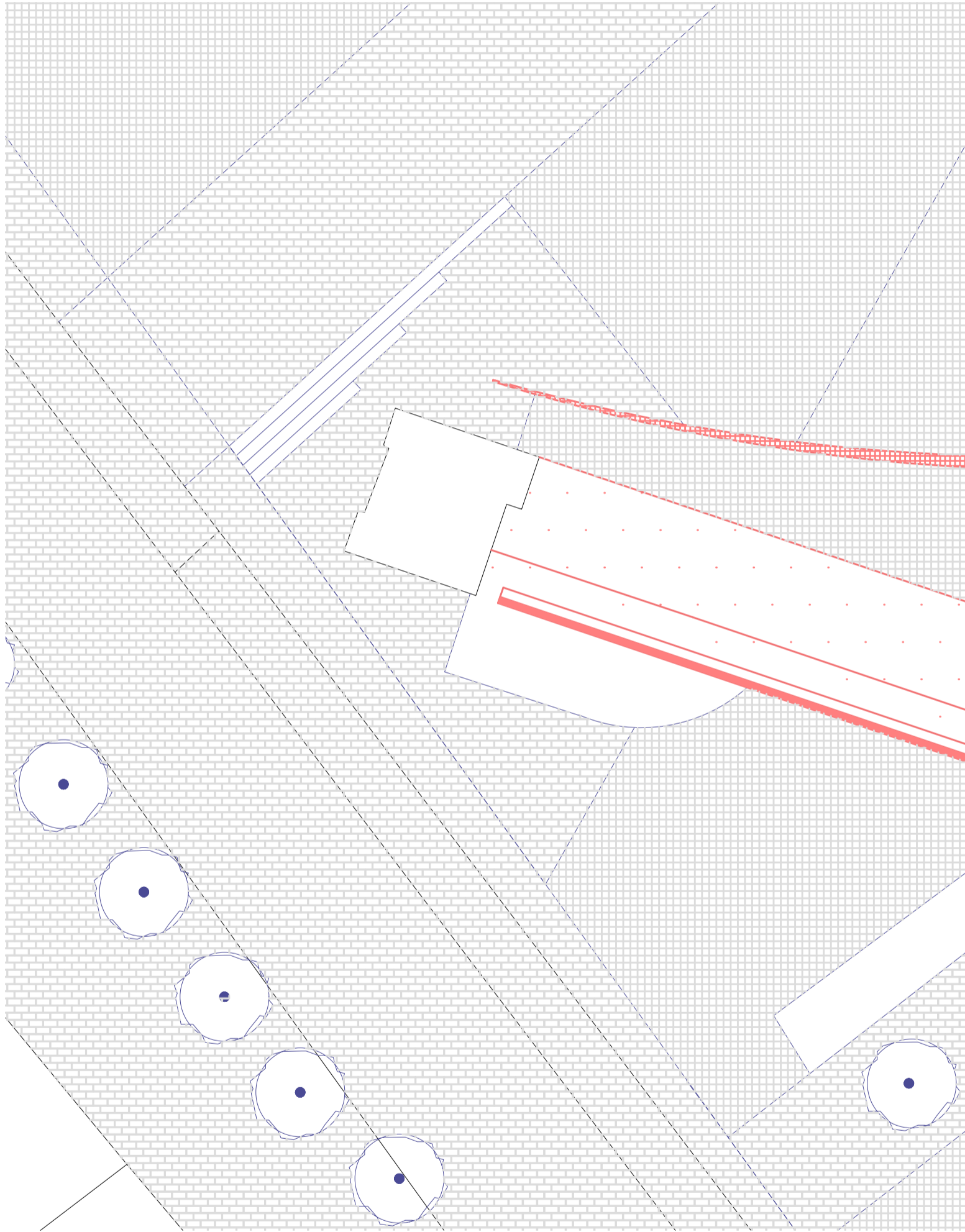

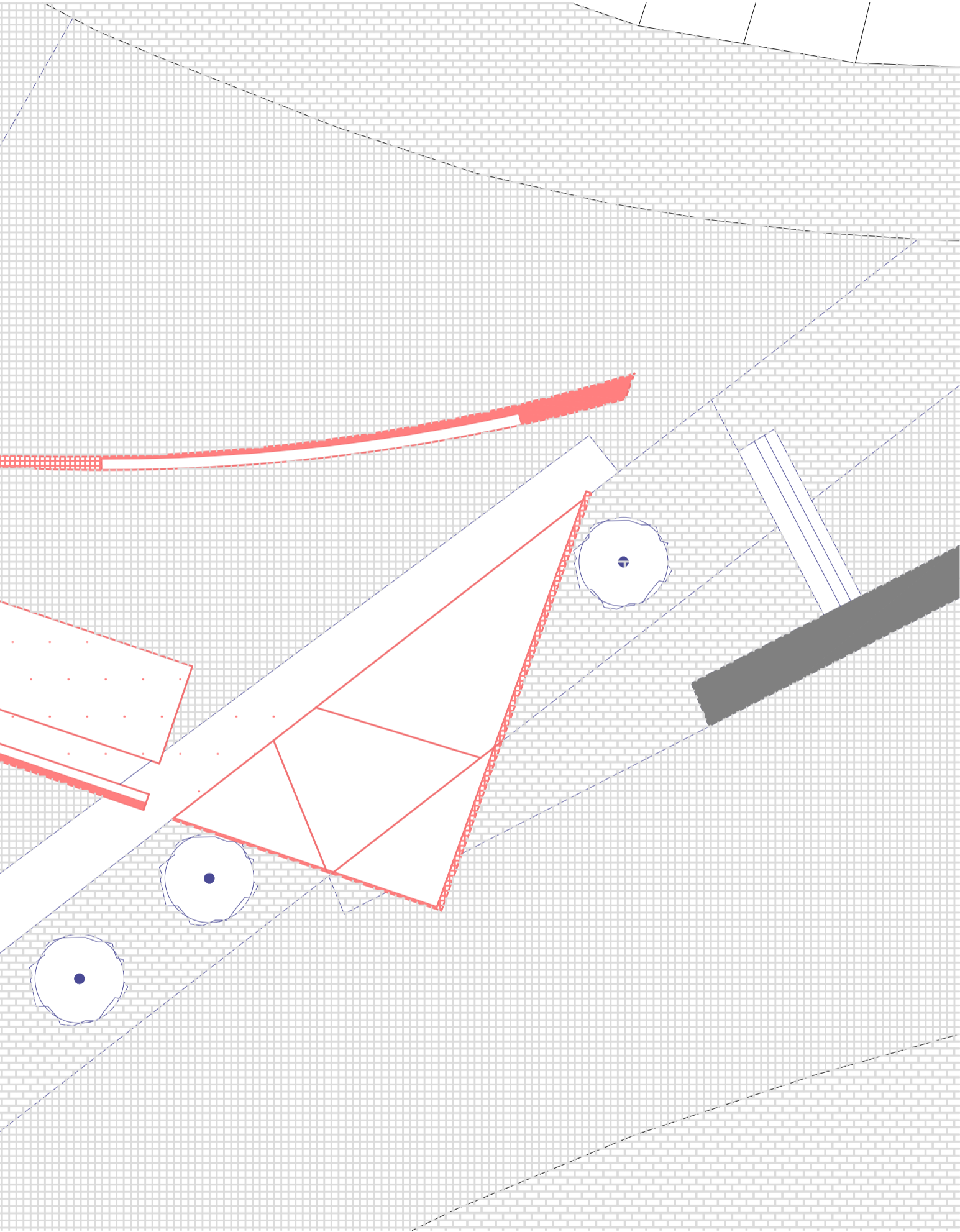
Een opeenvolging van de verschillende lagen die de markt gekend heeft.

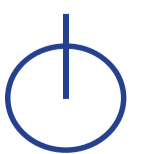
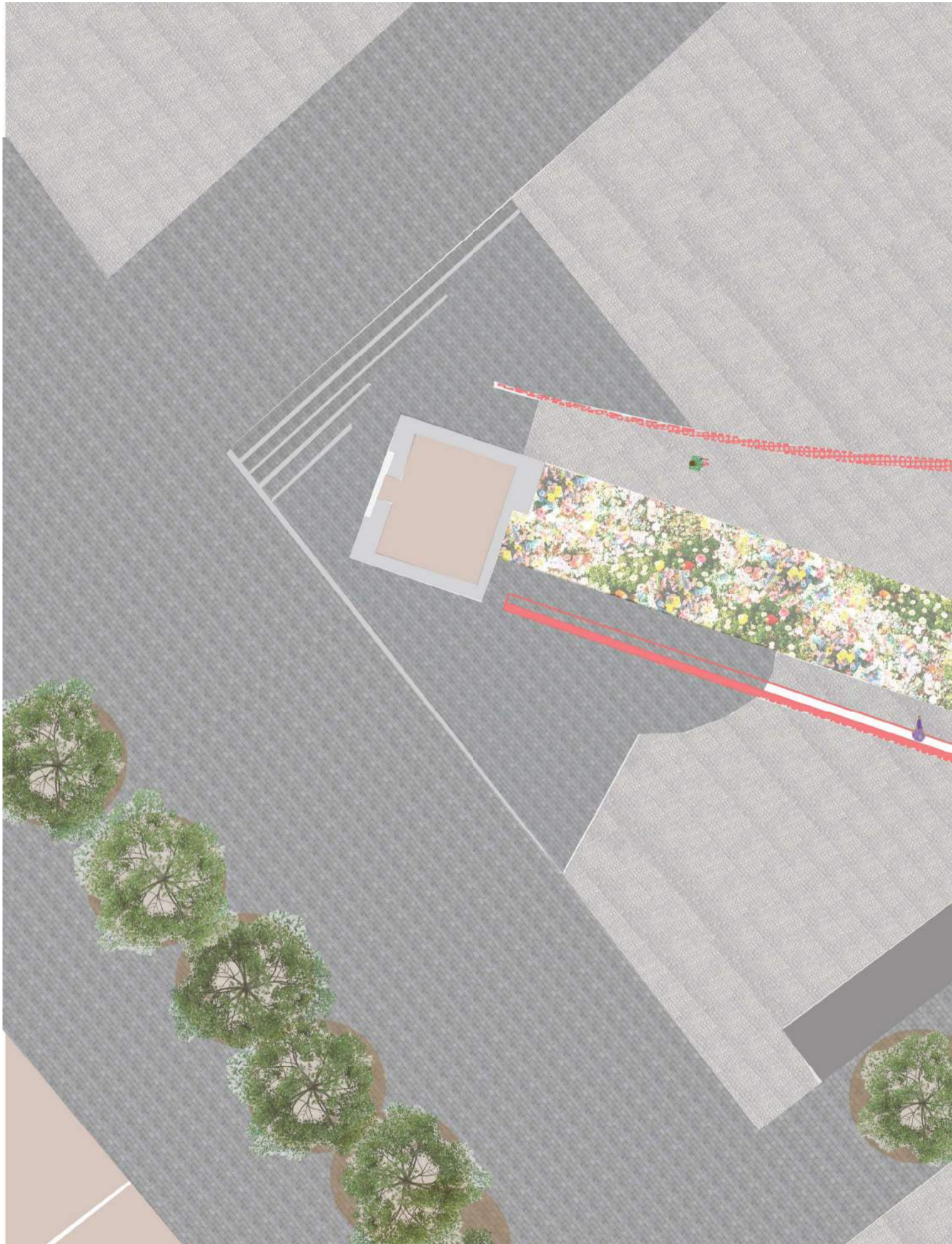

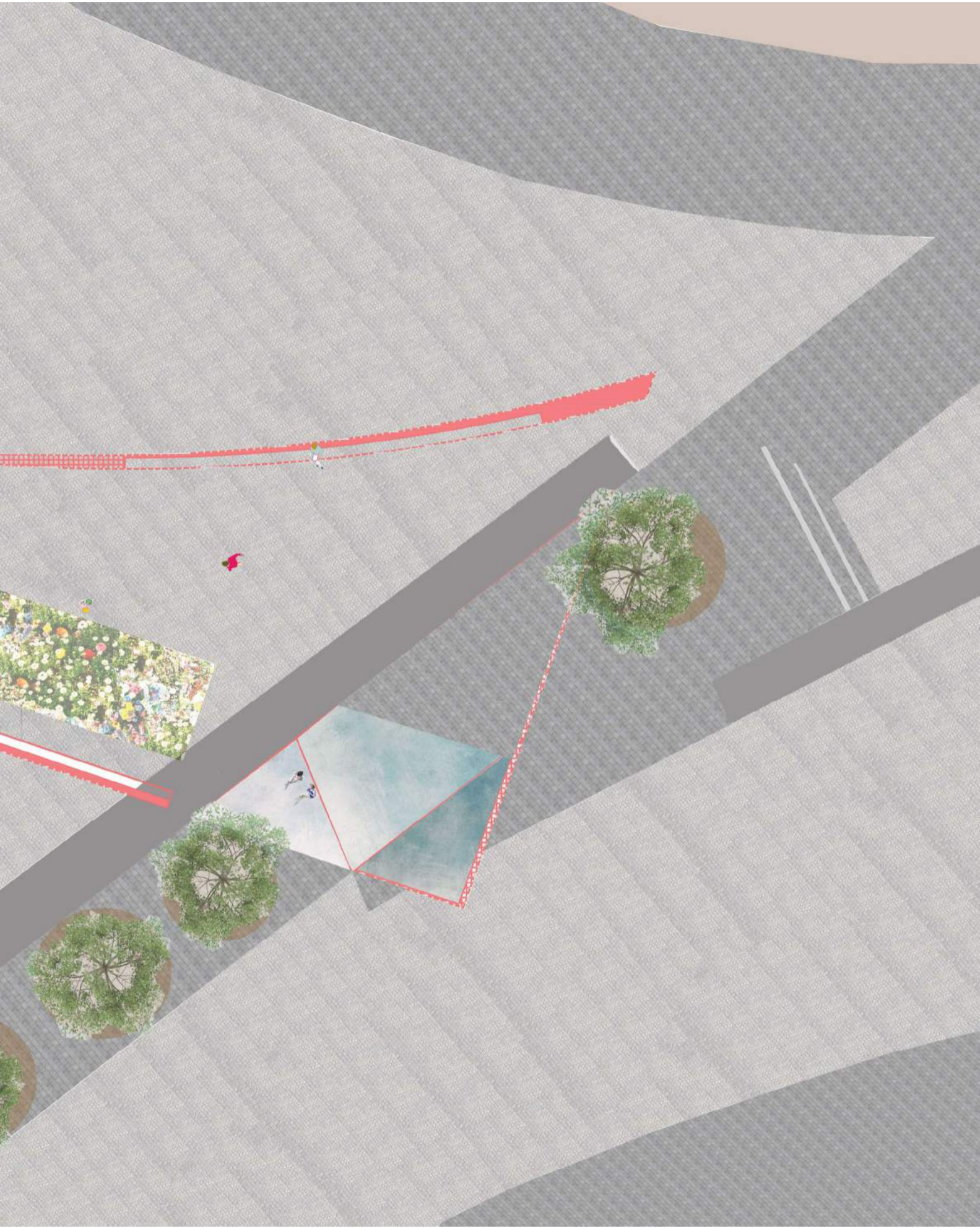
Palimpsest

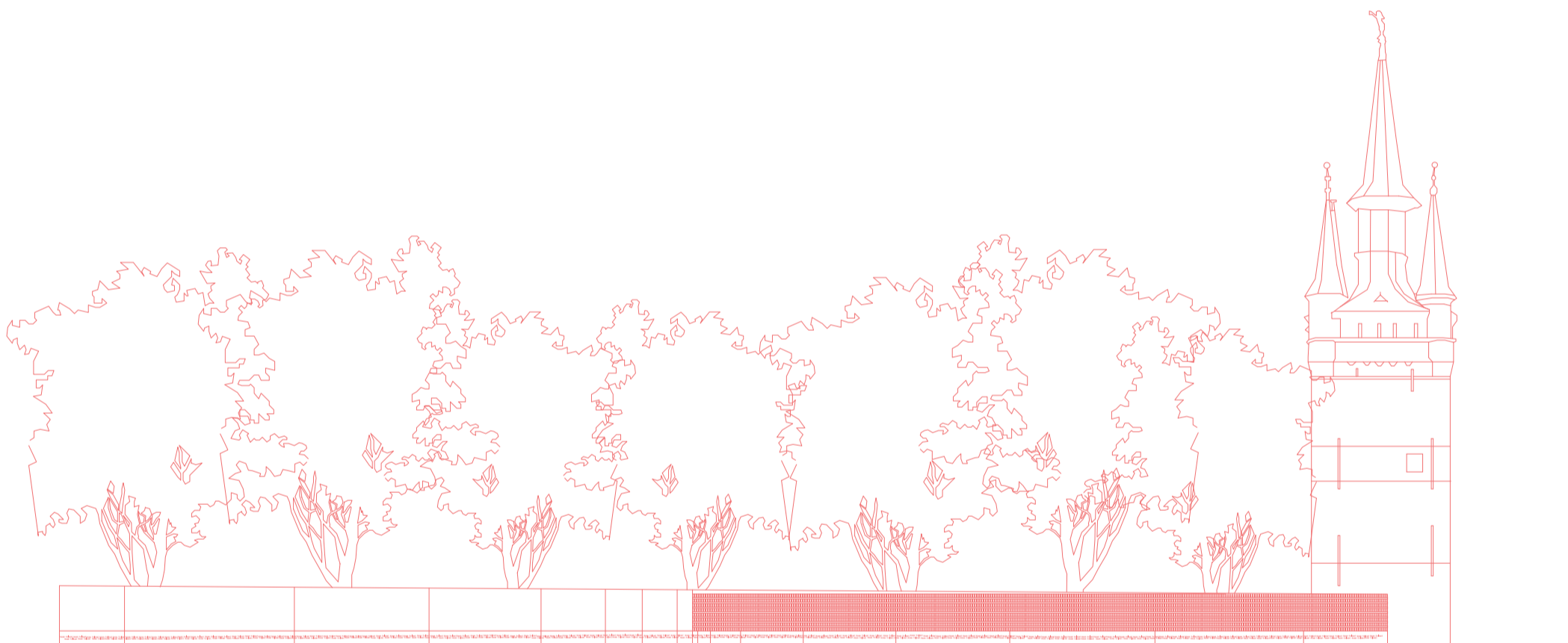

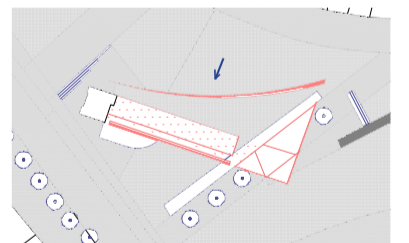

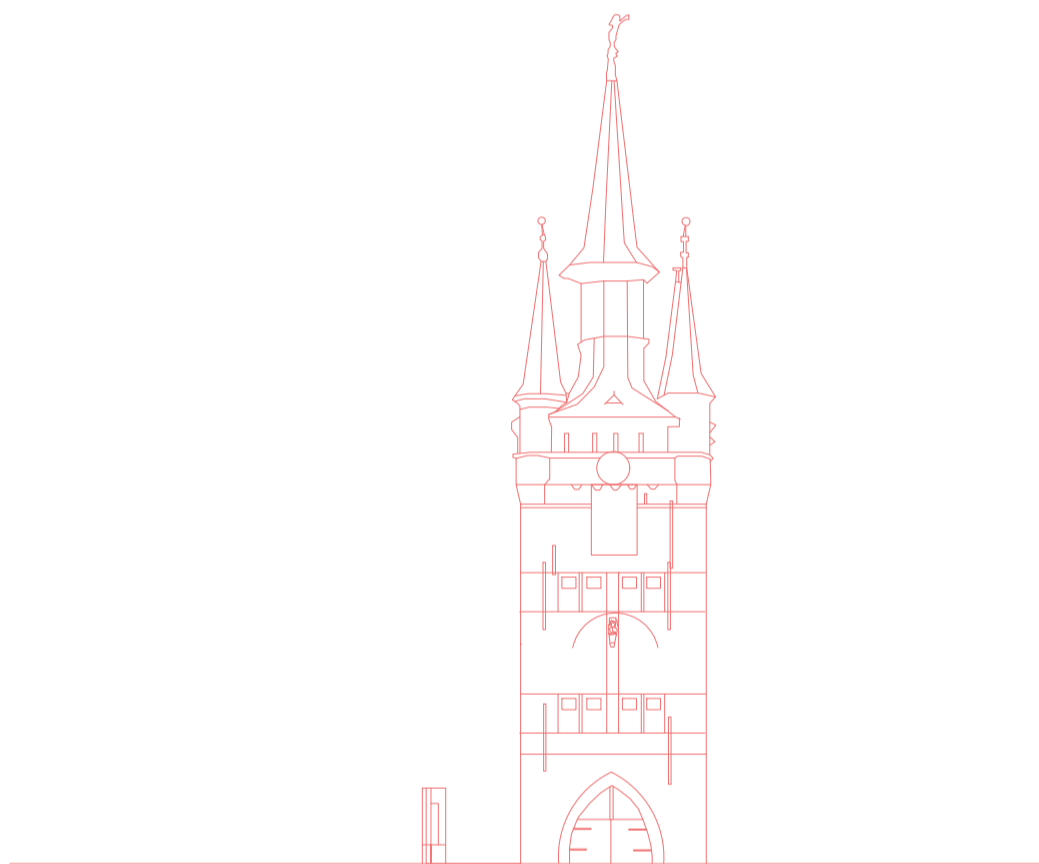

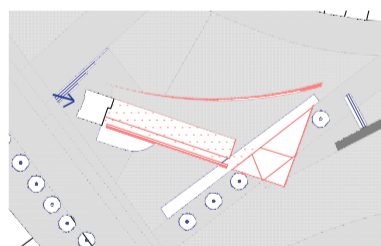
Gevel noord-oost
1/200

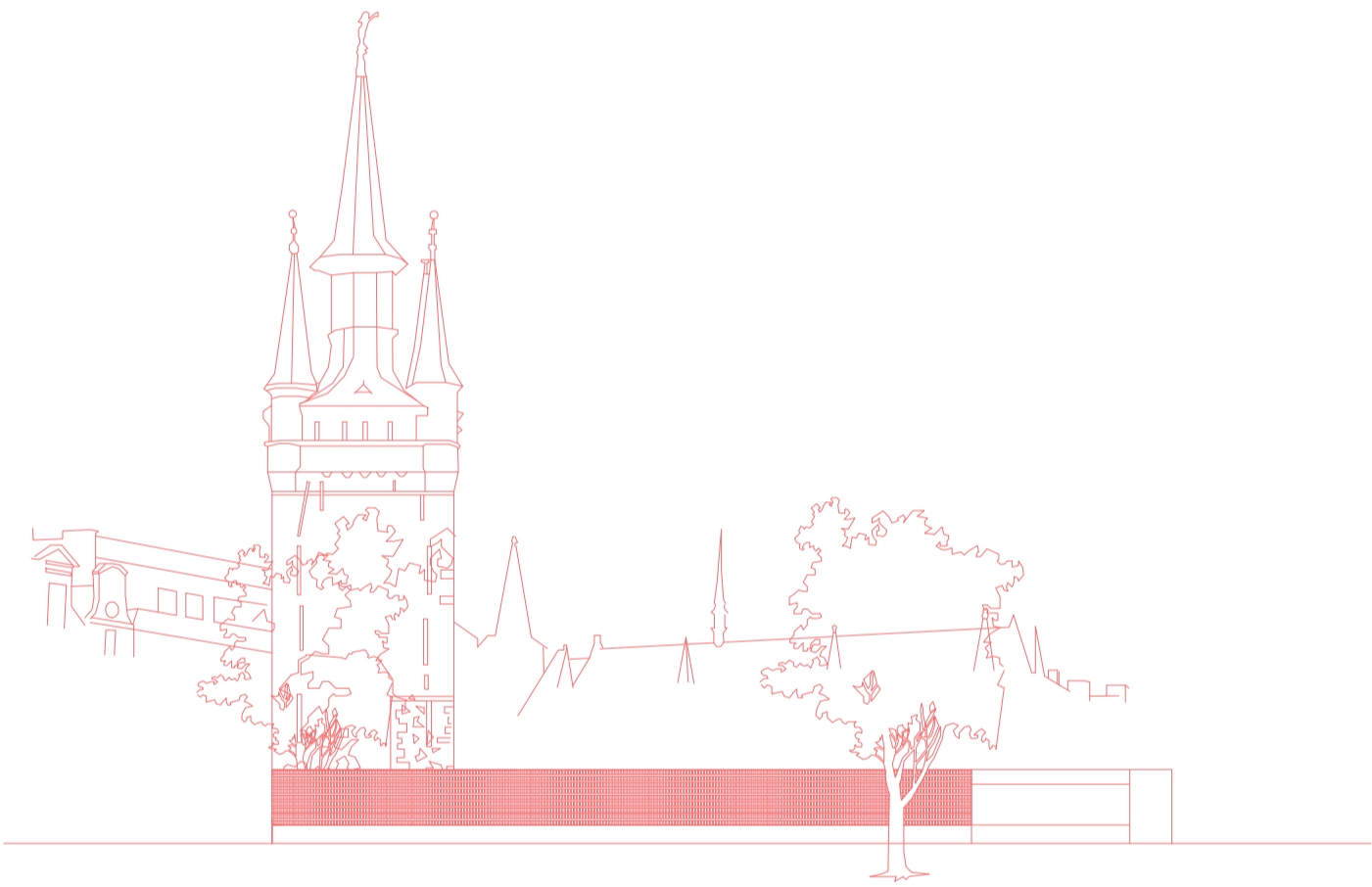

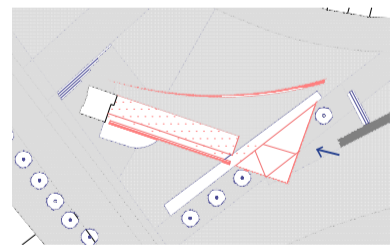

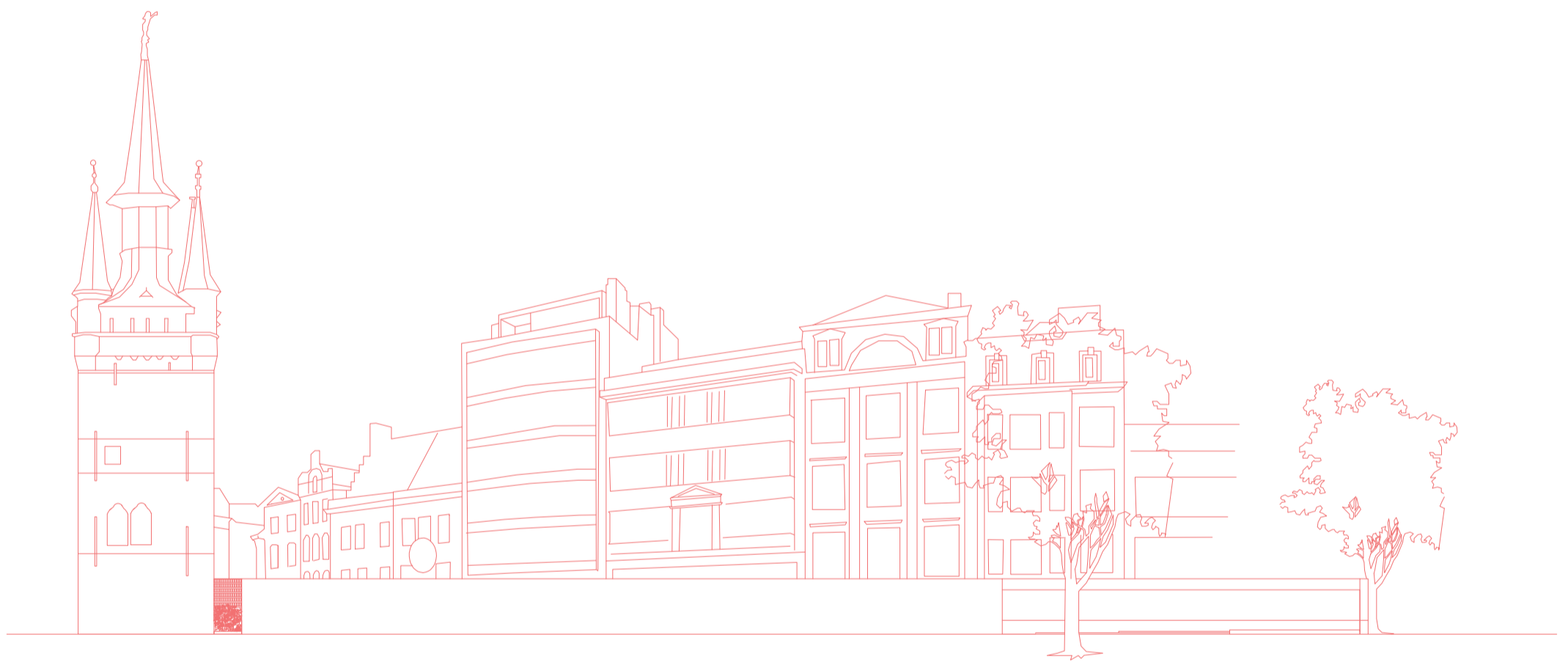
Gevel noord-west
1/200

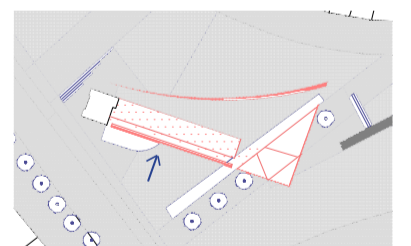

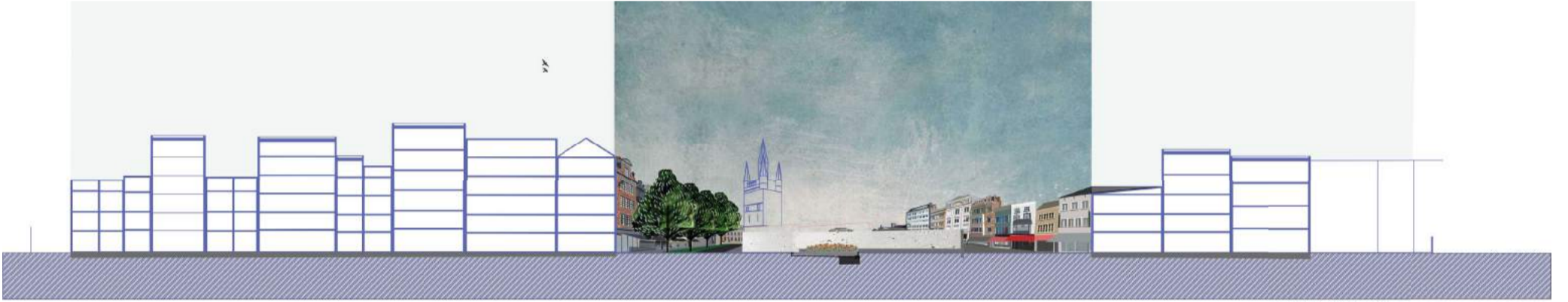
Gevel zuid-oost
1/200

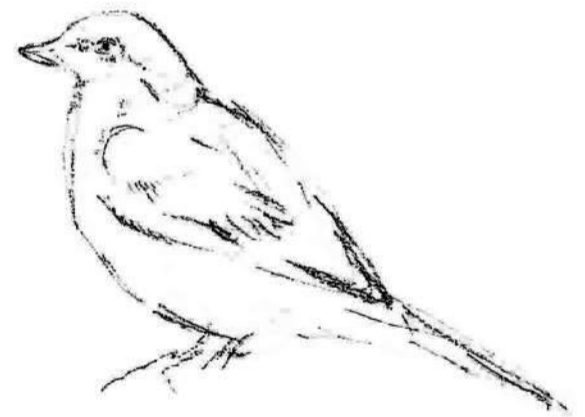

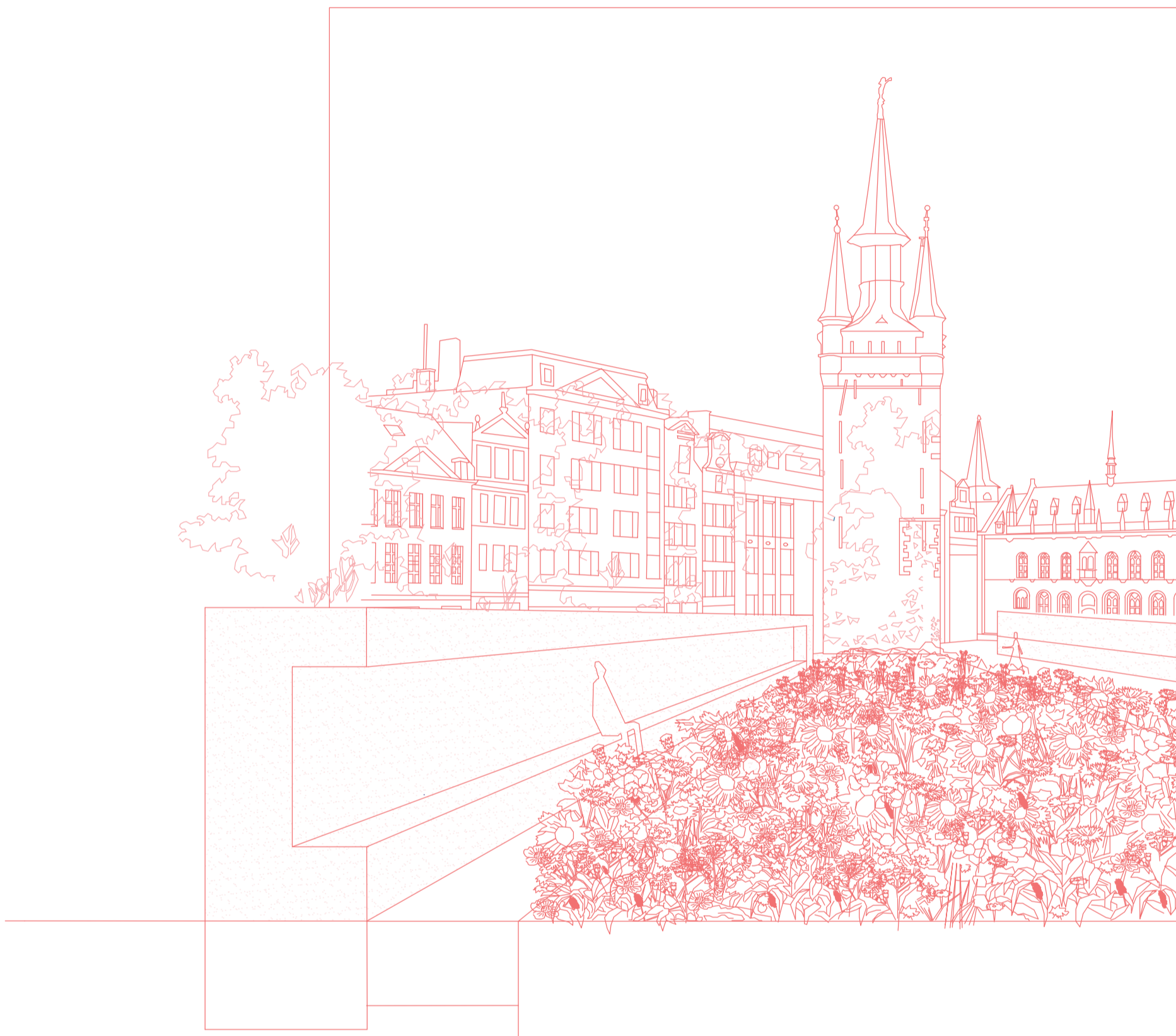
Gevel zuid-west
1/200

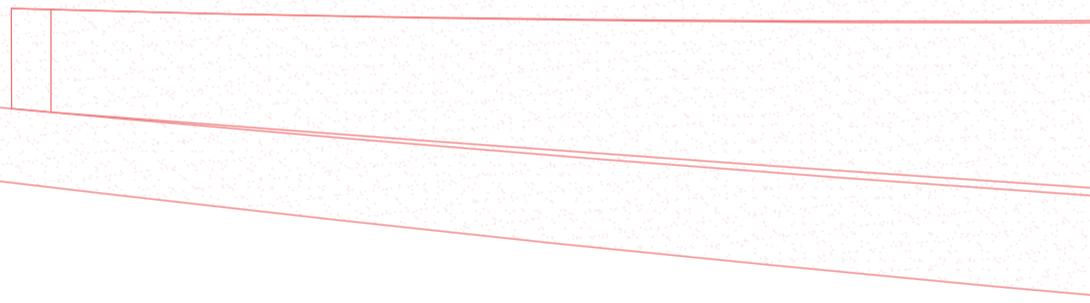
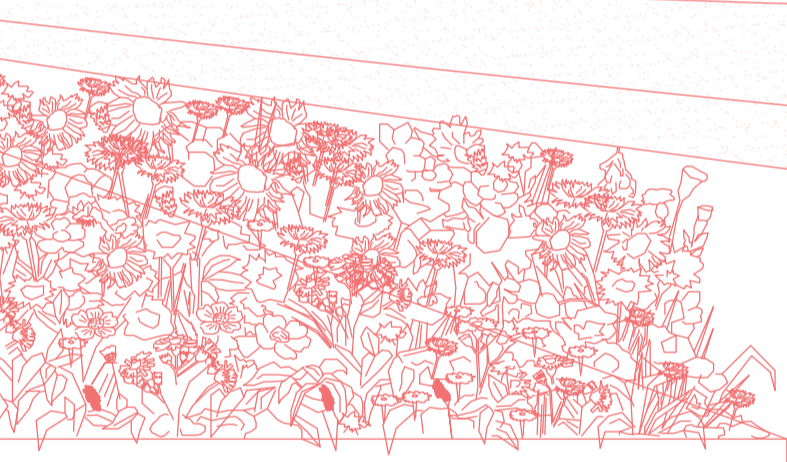

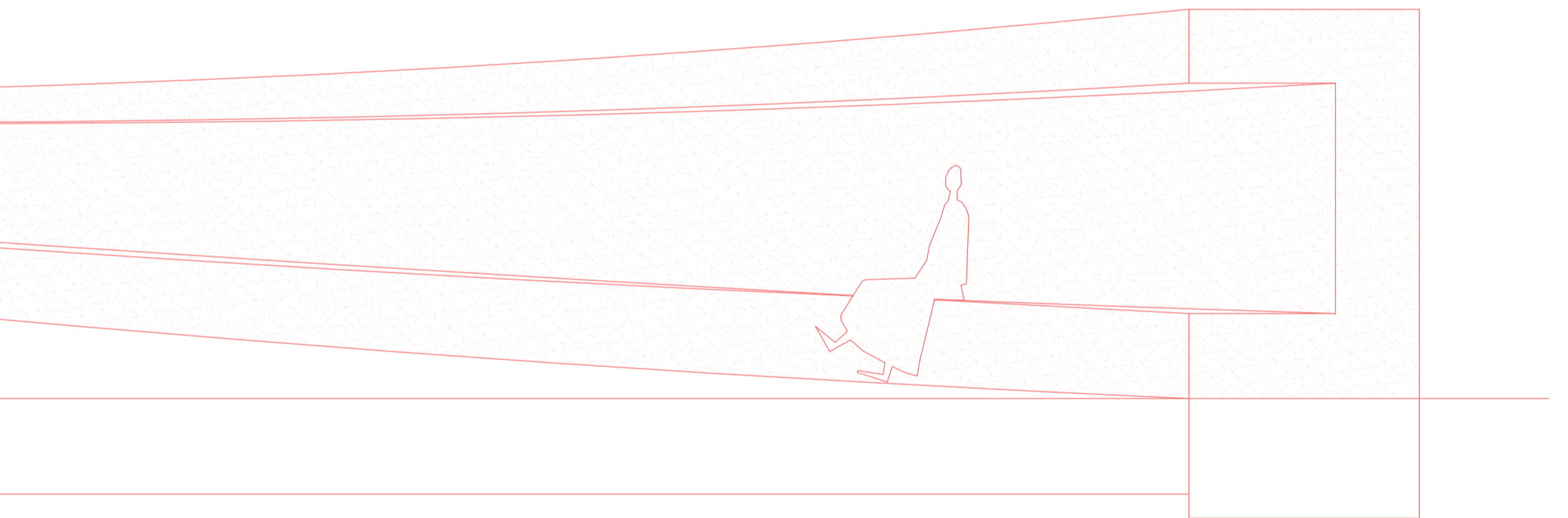

De gevel van het belfort wordt opnieuw groen gemaakt, wat ervoor zal zorgen dat tal van vogels, insecten in de hortus conclusus terechtkomen. De groene muur draagt bij tot de beleving van de tuin.

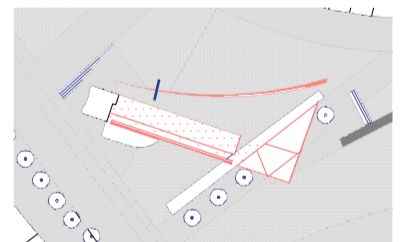
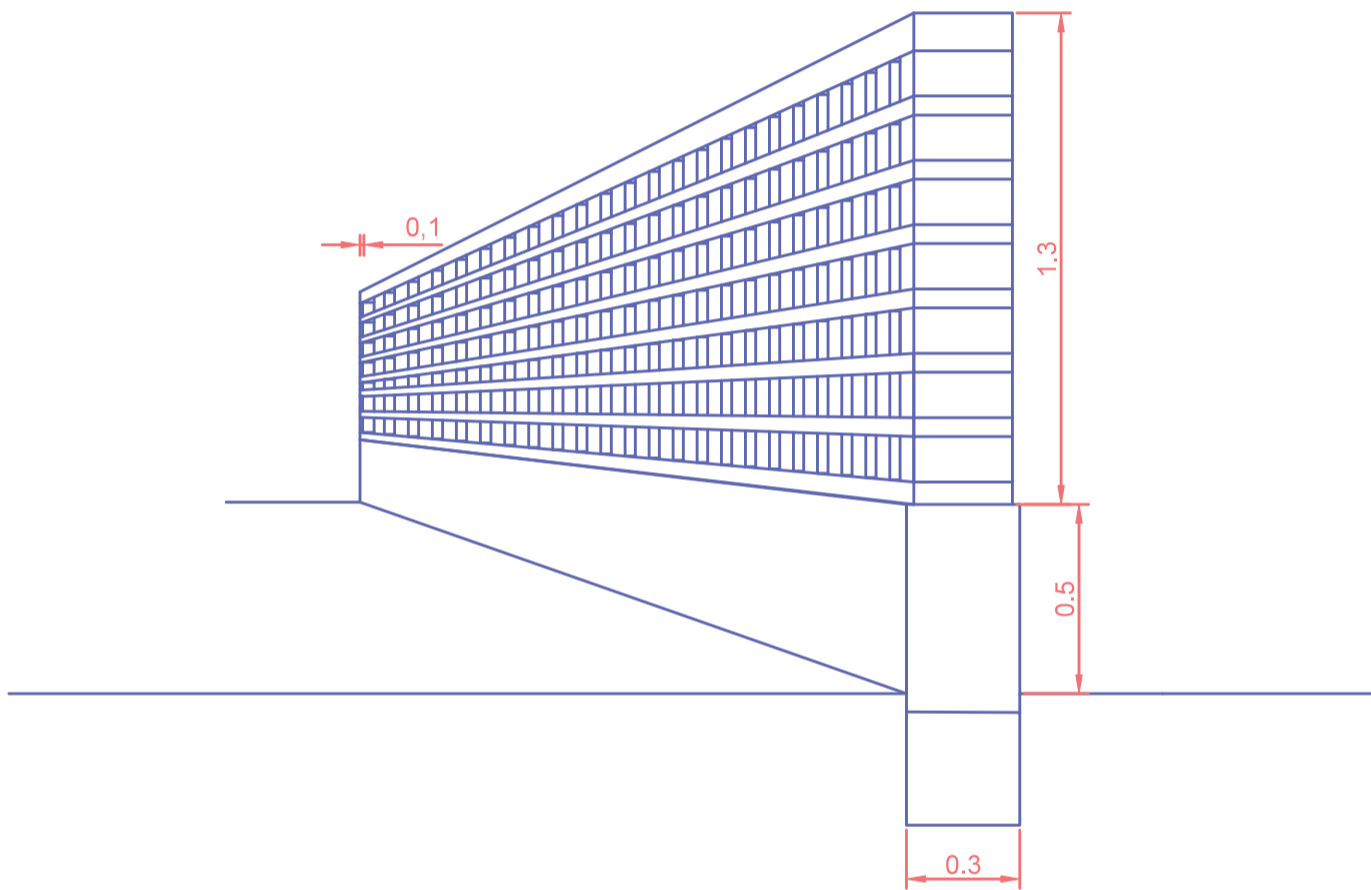

Detail muur
Transparantie muur
schaal 1/20

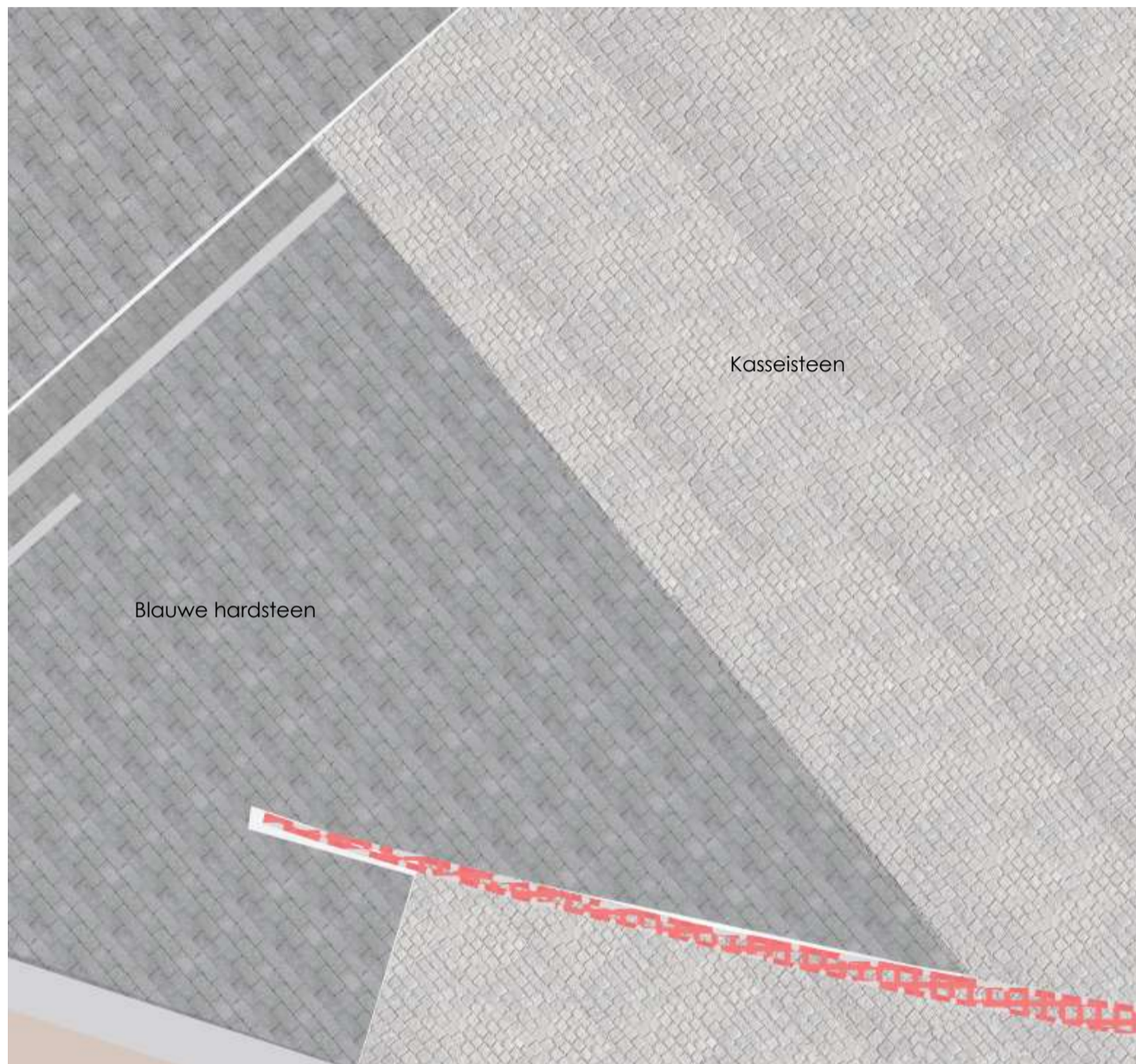

Referentiebeeld

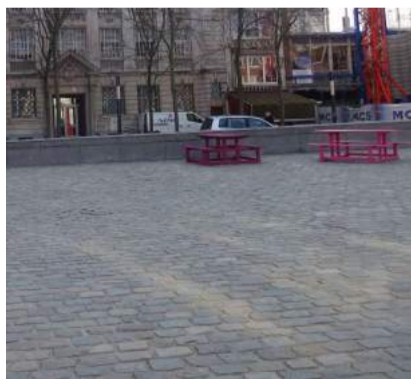
plint: monoliet gestort beton
transparantie: kleine betonstenen 12 cm / 4 cm

Vervaardiging:

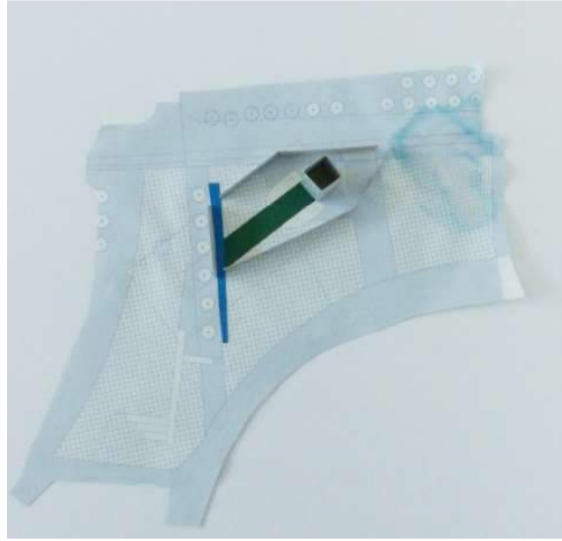
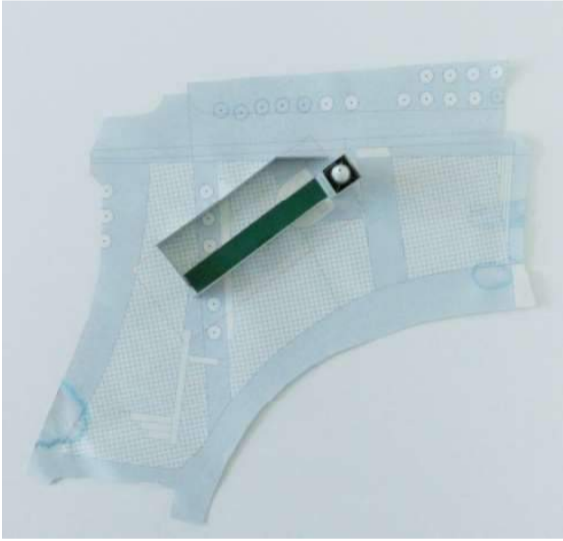
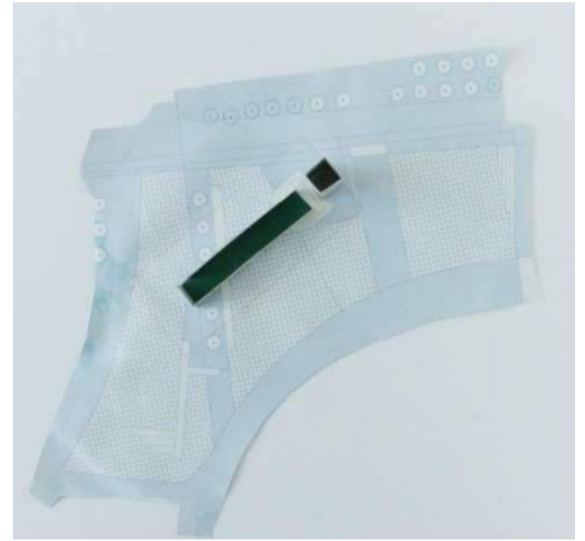
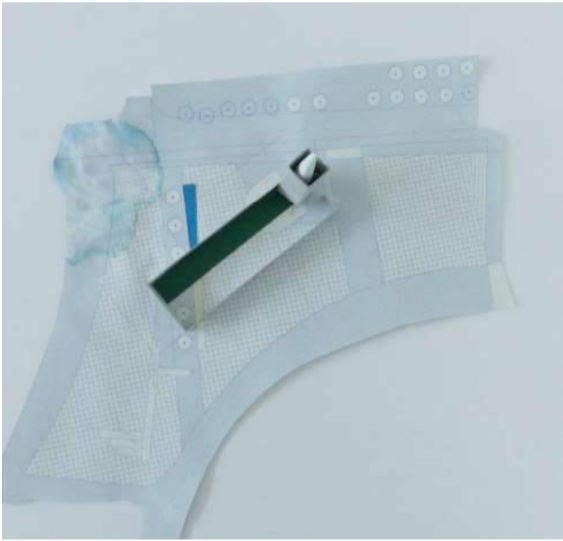
bekisting zal worden voorzien.

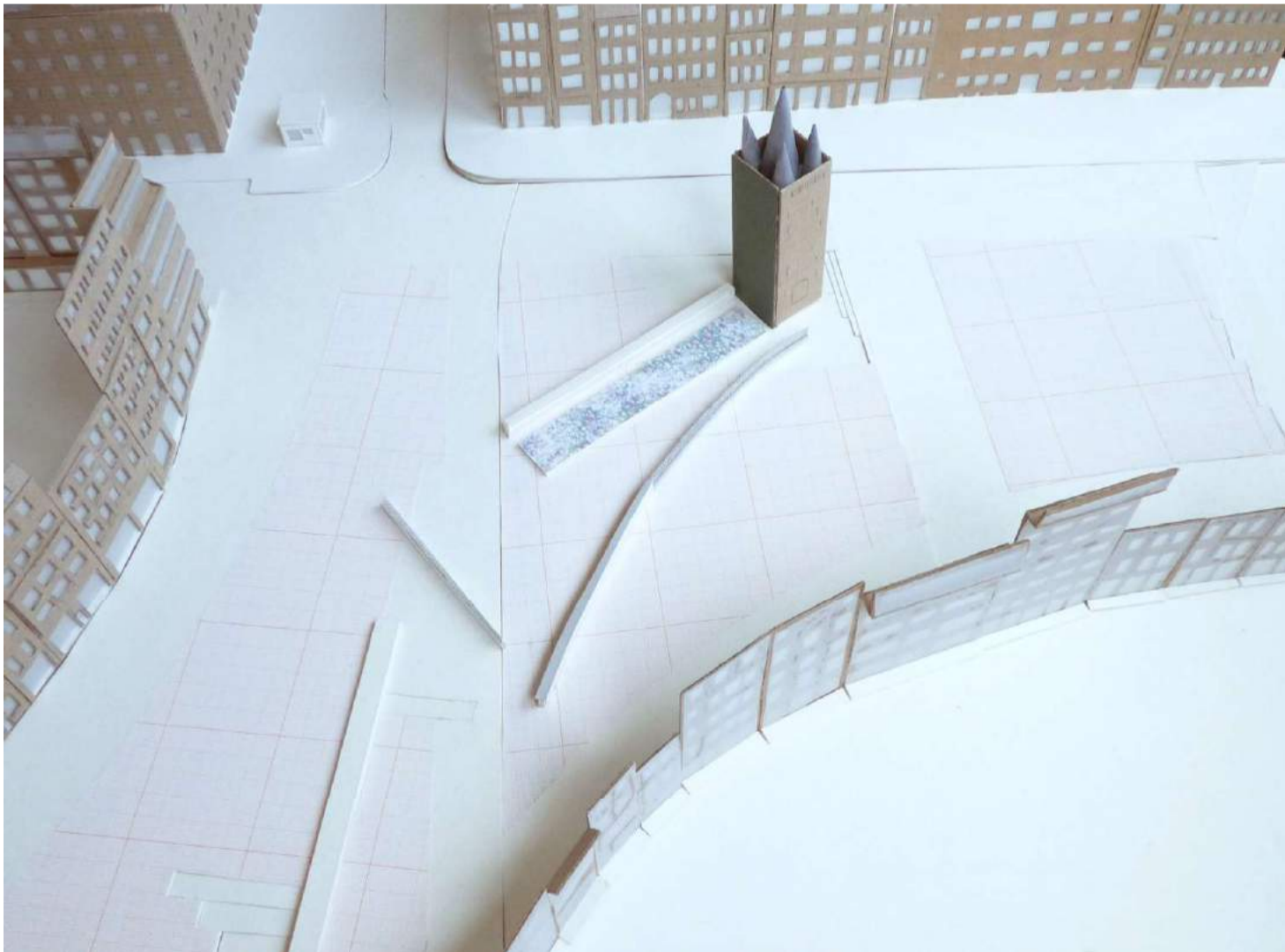
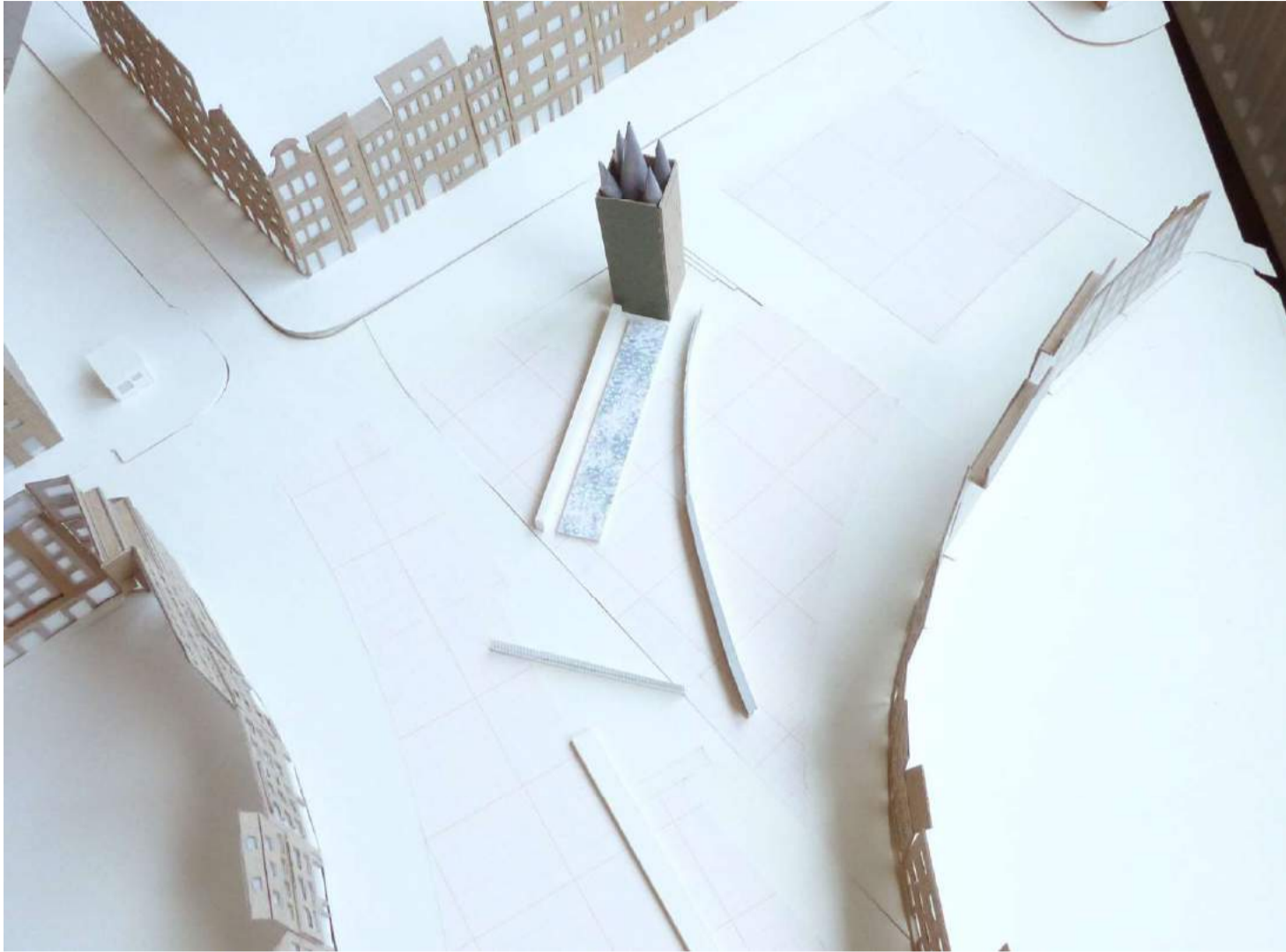

De vloer blijft in de bestaande toestand.
Enkel het asfalt zal verdwijnen (zie middelste foto) in de doorniksestraat en de Graanmarkt. Het asfalt wordt vervangen door blauwe hardsteen.

Enkele maquette testen

AKEN

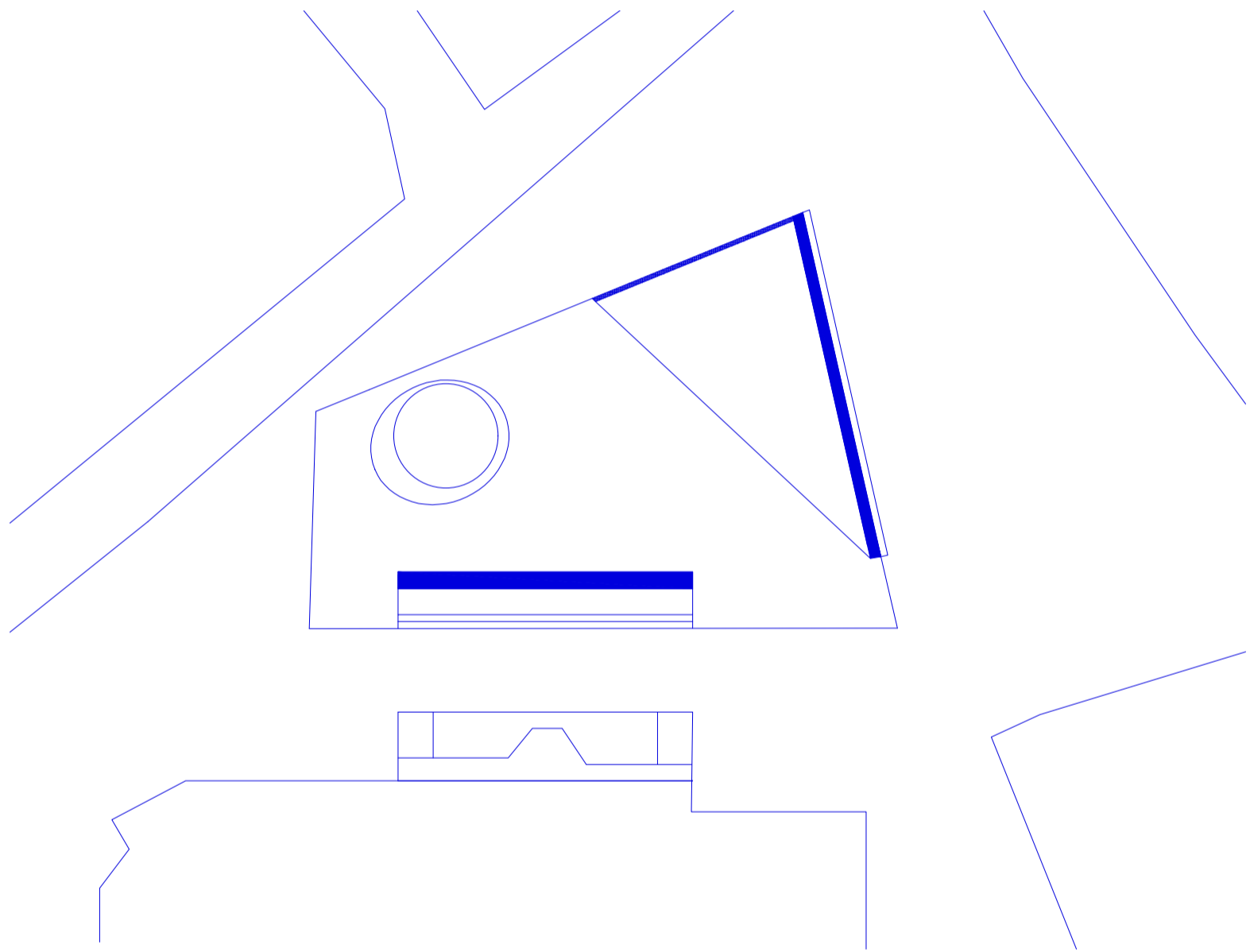

FOTO ALBUM Aken

Vechtsportschool

Hotel Inside
Aachen

Dans- en
sportschool

Winkels

School
(Volksschule
Aachen)

Bank

Sportwinkel

Sportwinkel

St. Peter

Stadtbibliothek
Aachen

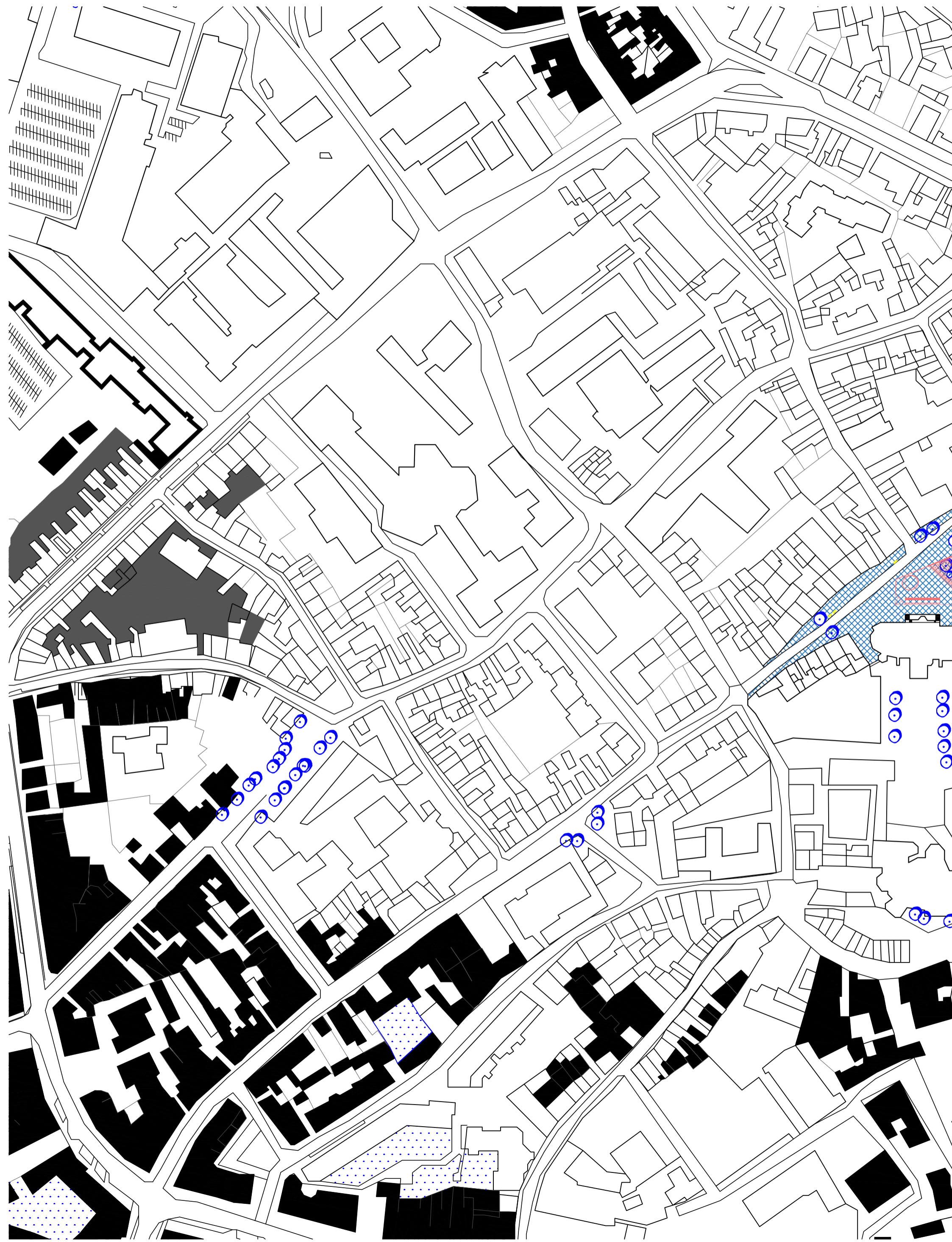
Parkeergarage

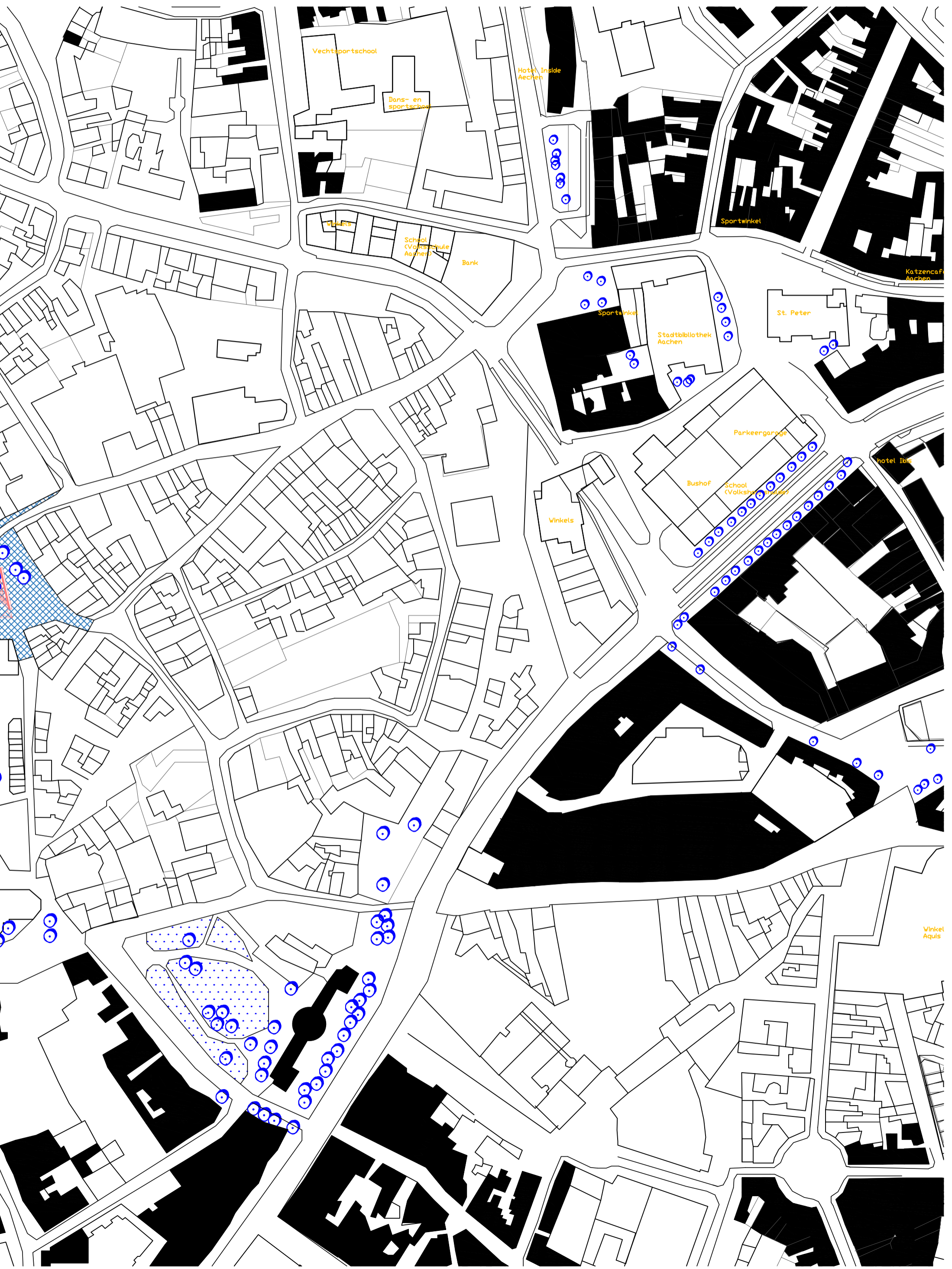
Bushof

School
(Volkshochschule)

Winkels

hotel ibis

Vechtsportschool

Dans- en sportschool

Hotel Inside Aachen

Sportwinkel

Katzencafé Aachen

Winkelis

School (Volkshule Aachen)

Bank

Sportwinkel

Stadtbibliothek Aachen

St. Peter

Parkeergarage

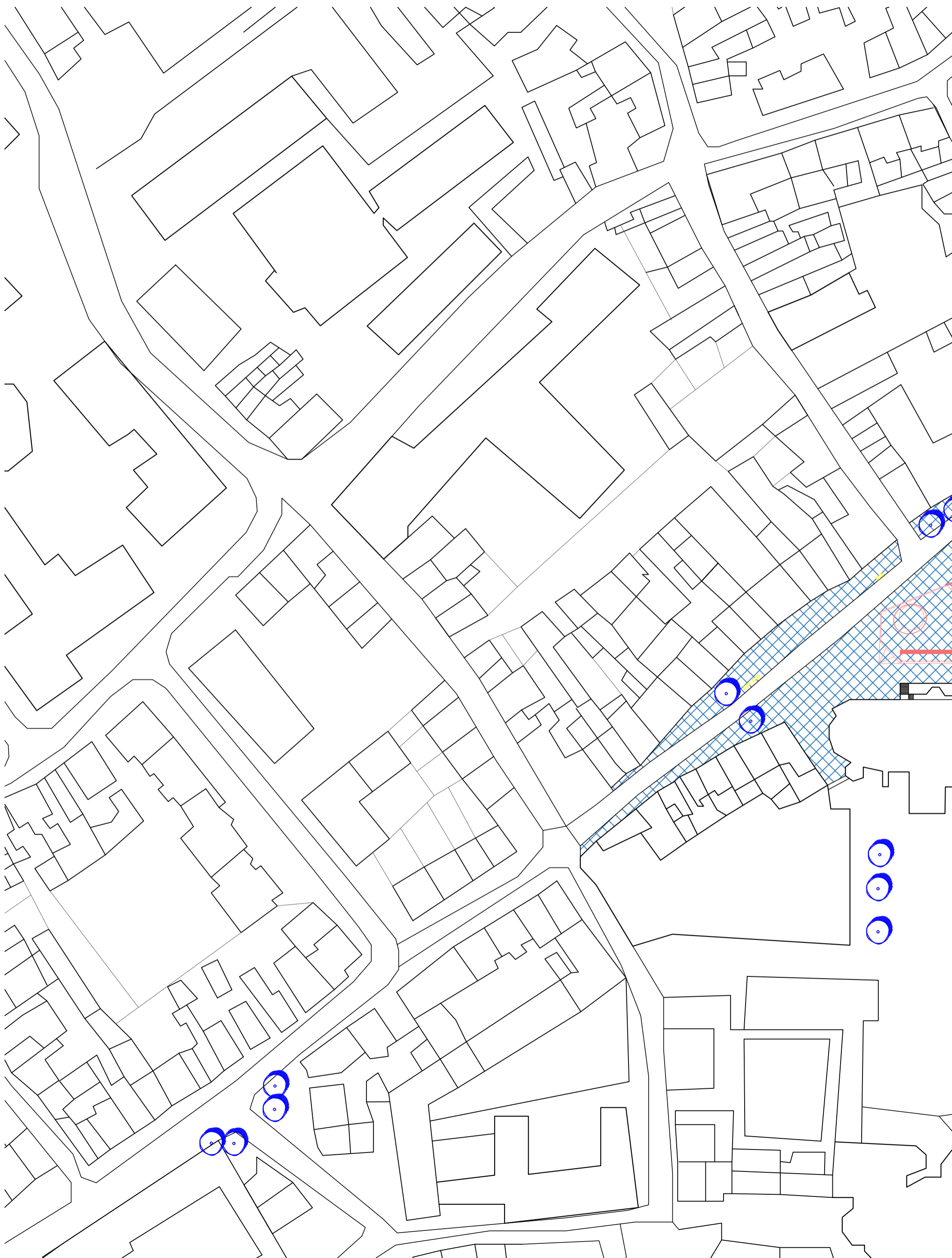
hotel Ibis

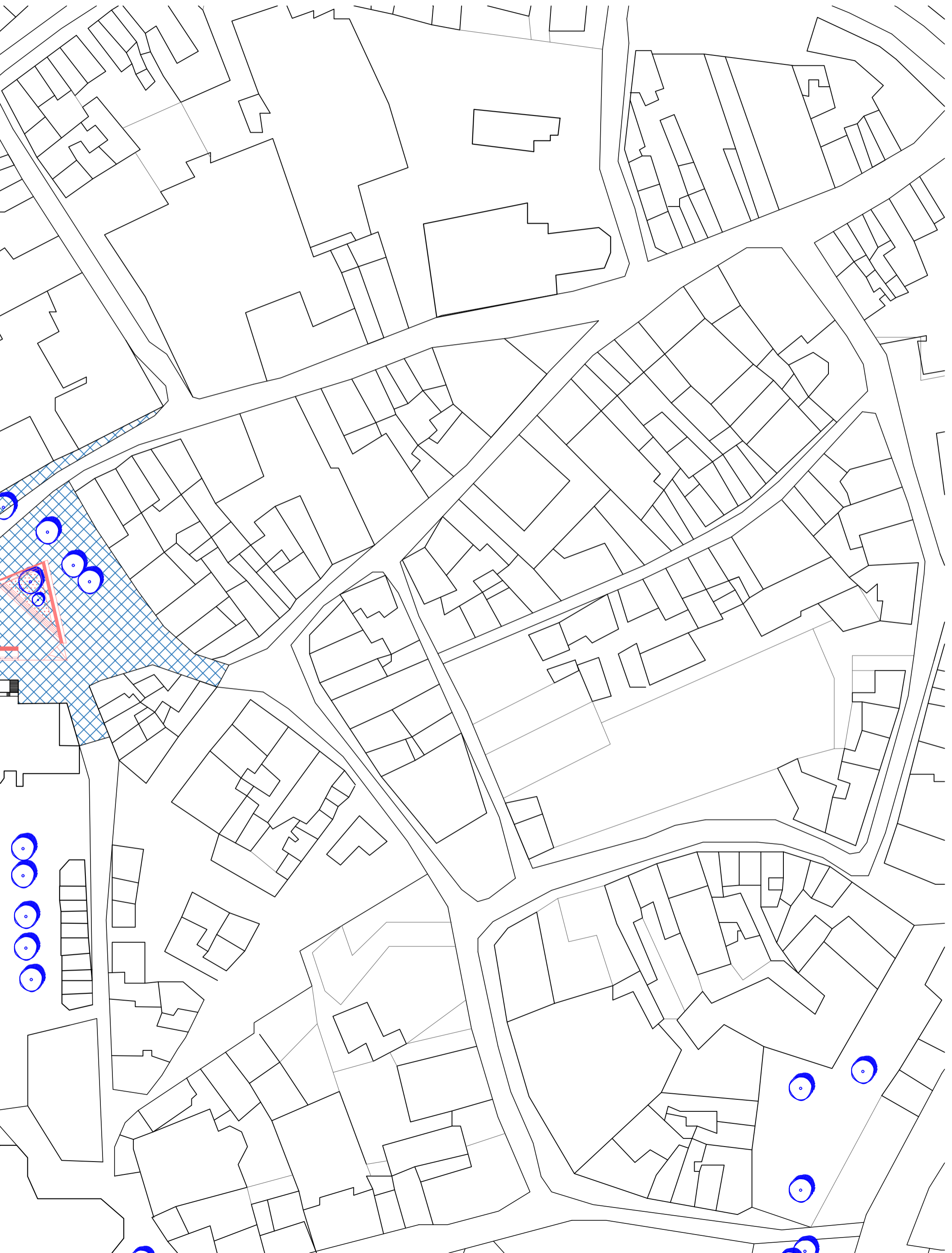
Bushof

School (Volkshule Aachen)

Winkelis

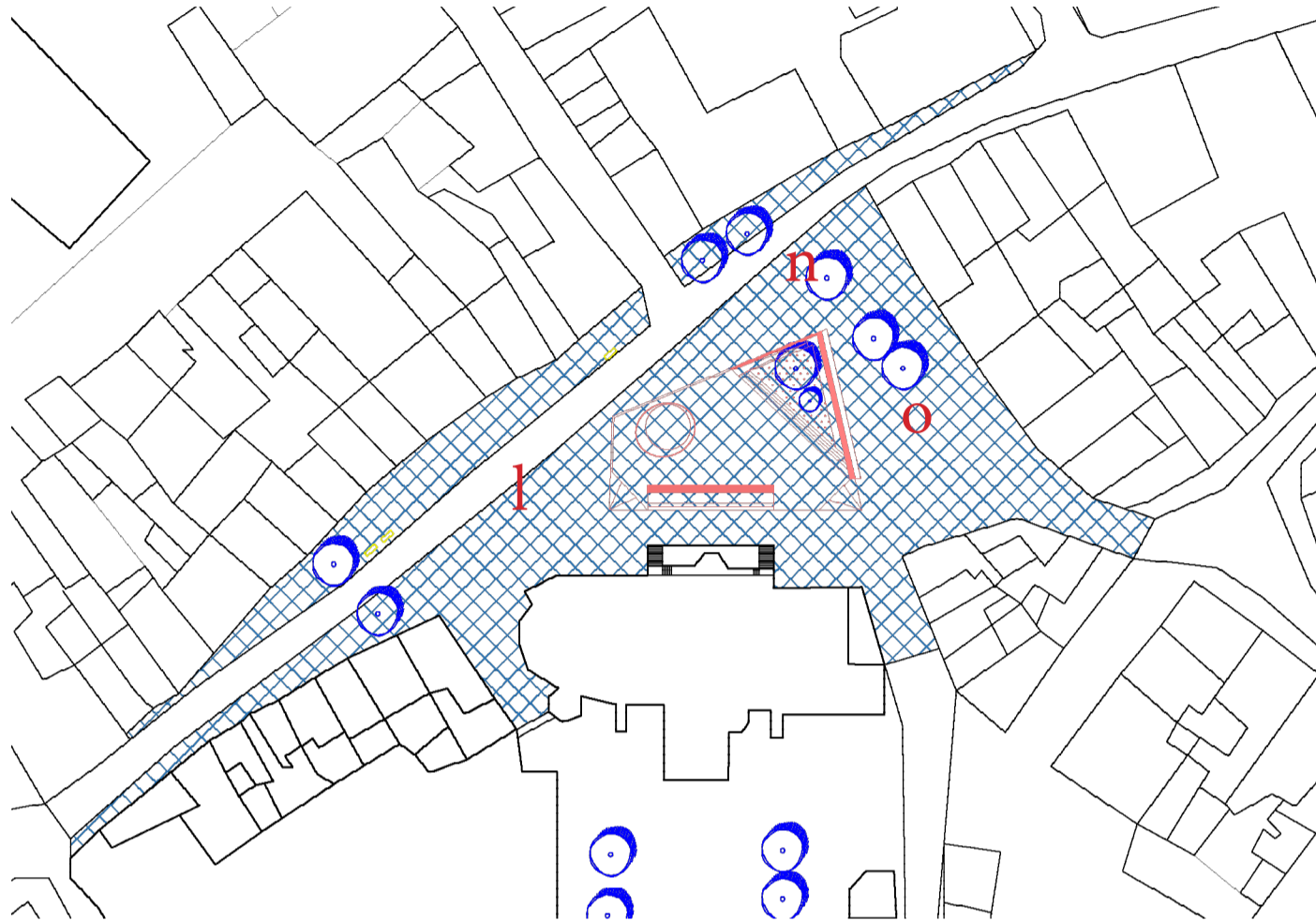
Winkelis Aquis

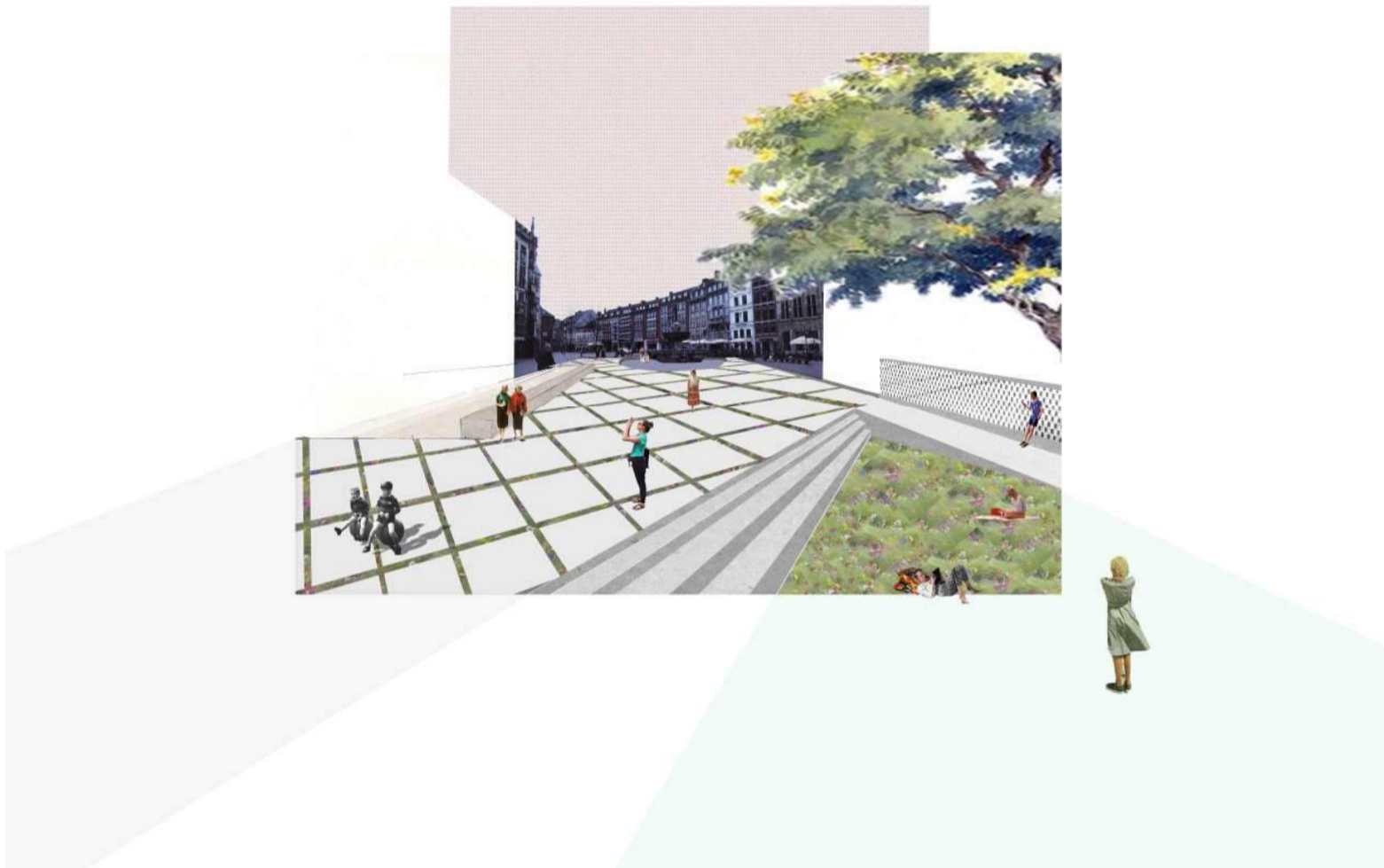

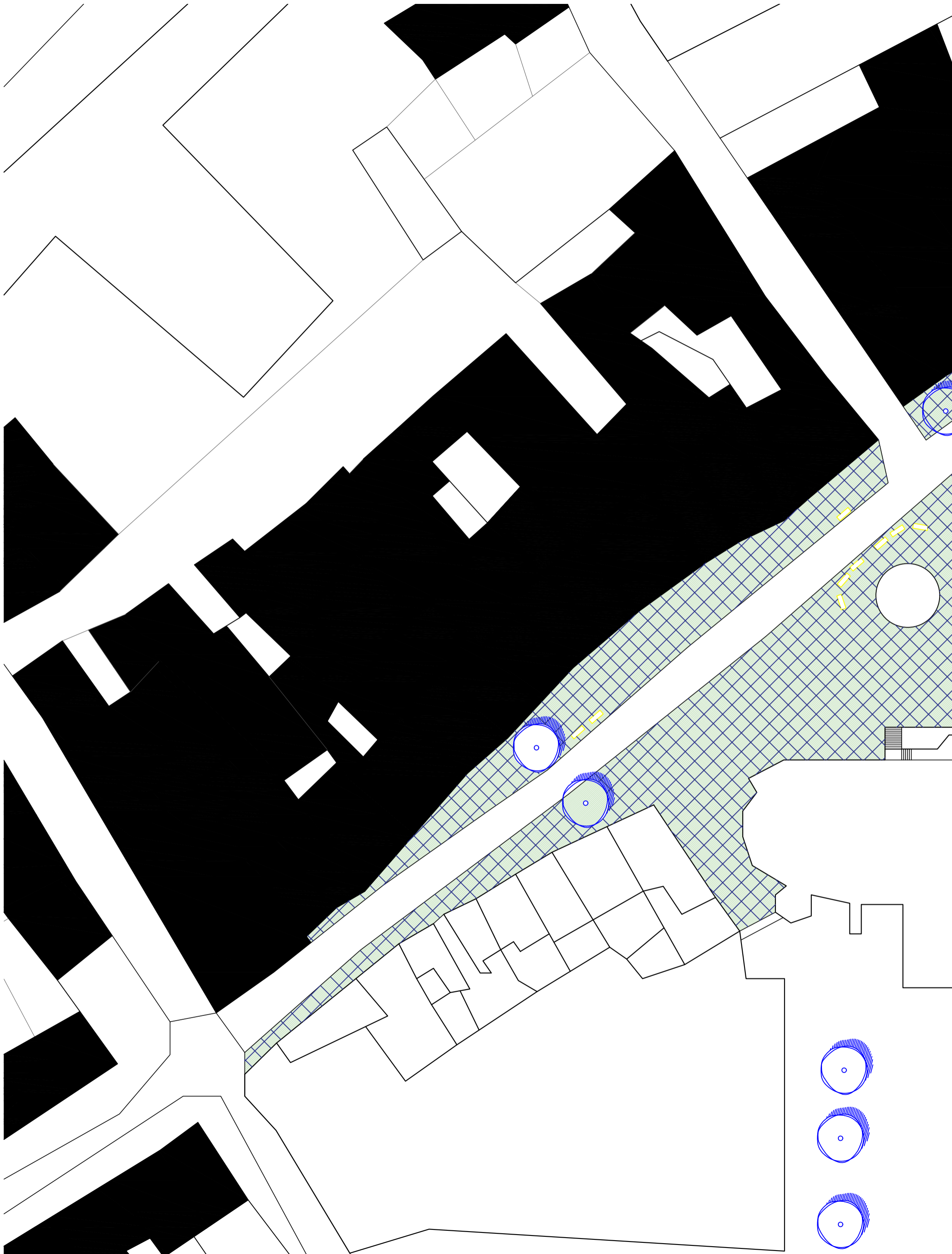

Net zoals in Kortrijk wordt de markt opgedeeld in drie verschillende delen. Het eerste deel van de markt zal sterk in interactie treden met de fontein. Het tweede en het derde deel van de markt zullen iets meer gesloten zijn. Op deel drie is er langs de andere kant van de nis een zitelement (zie beeld).

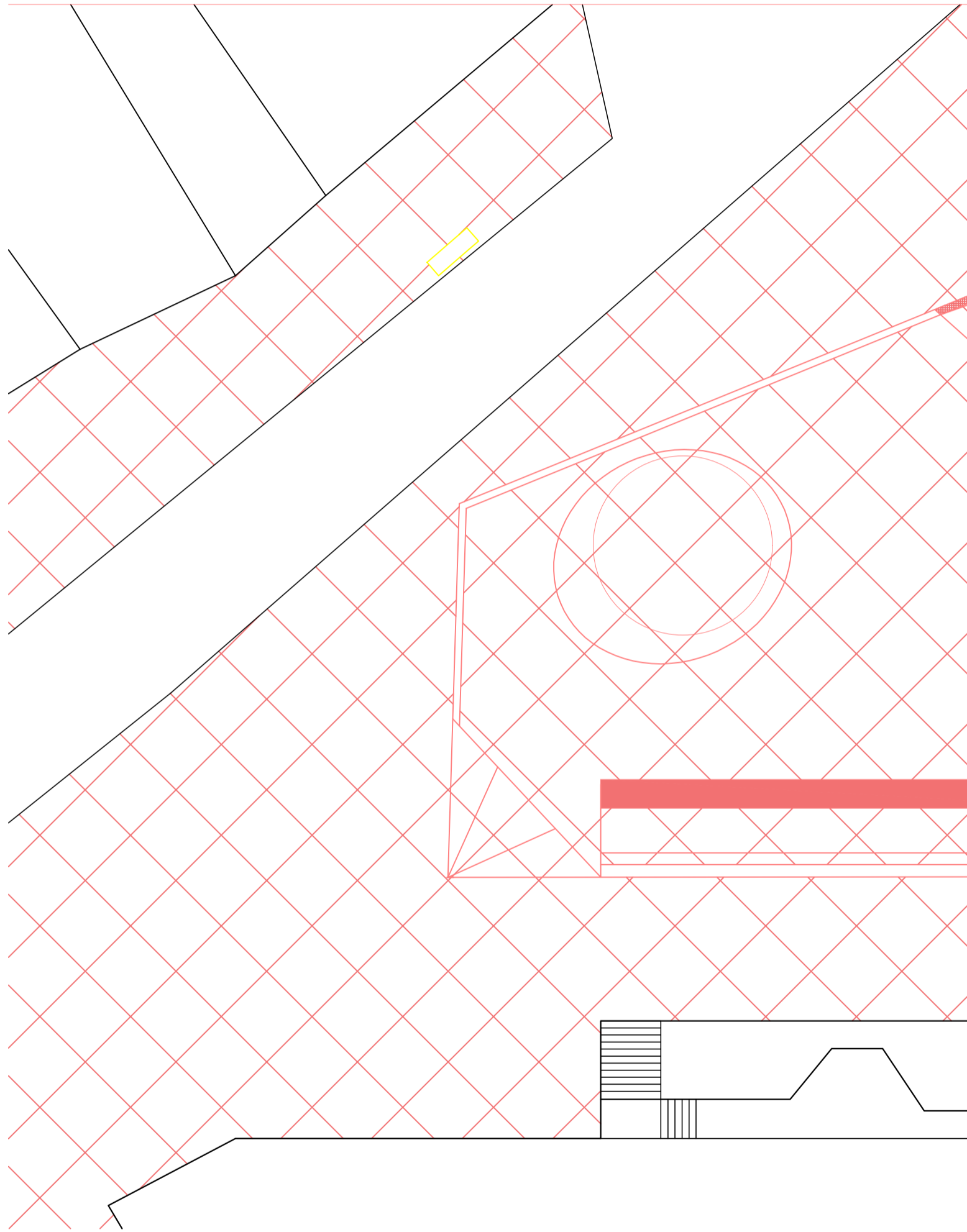

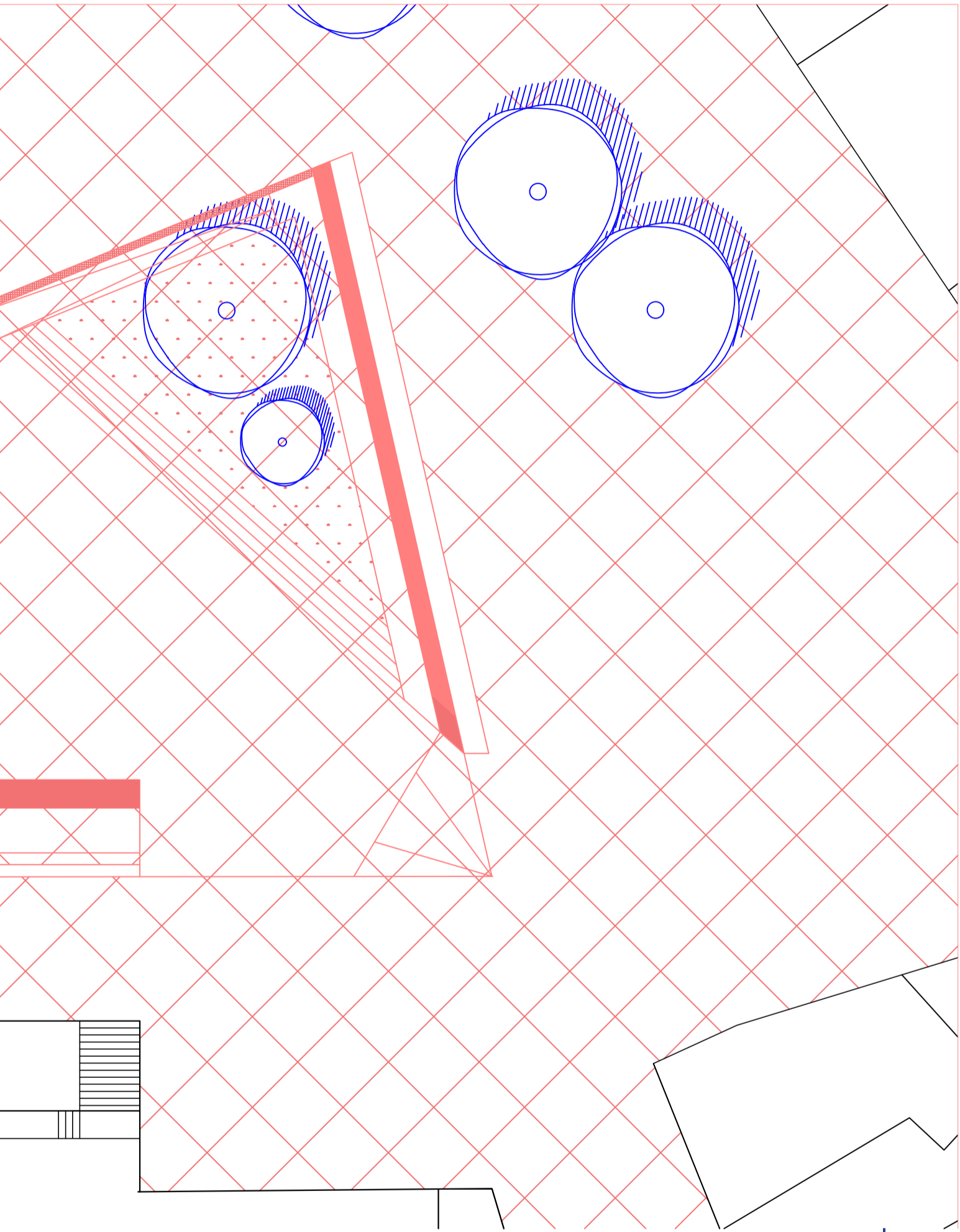
Aken

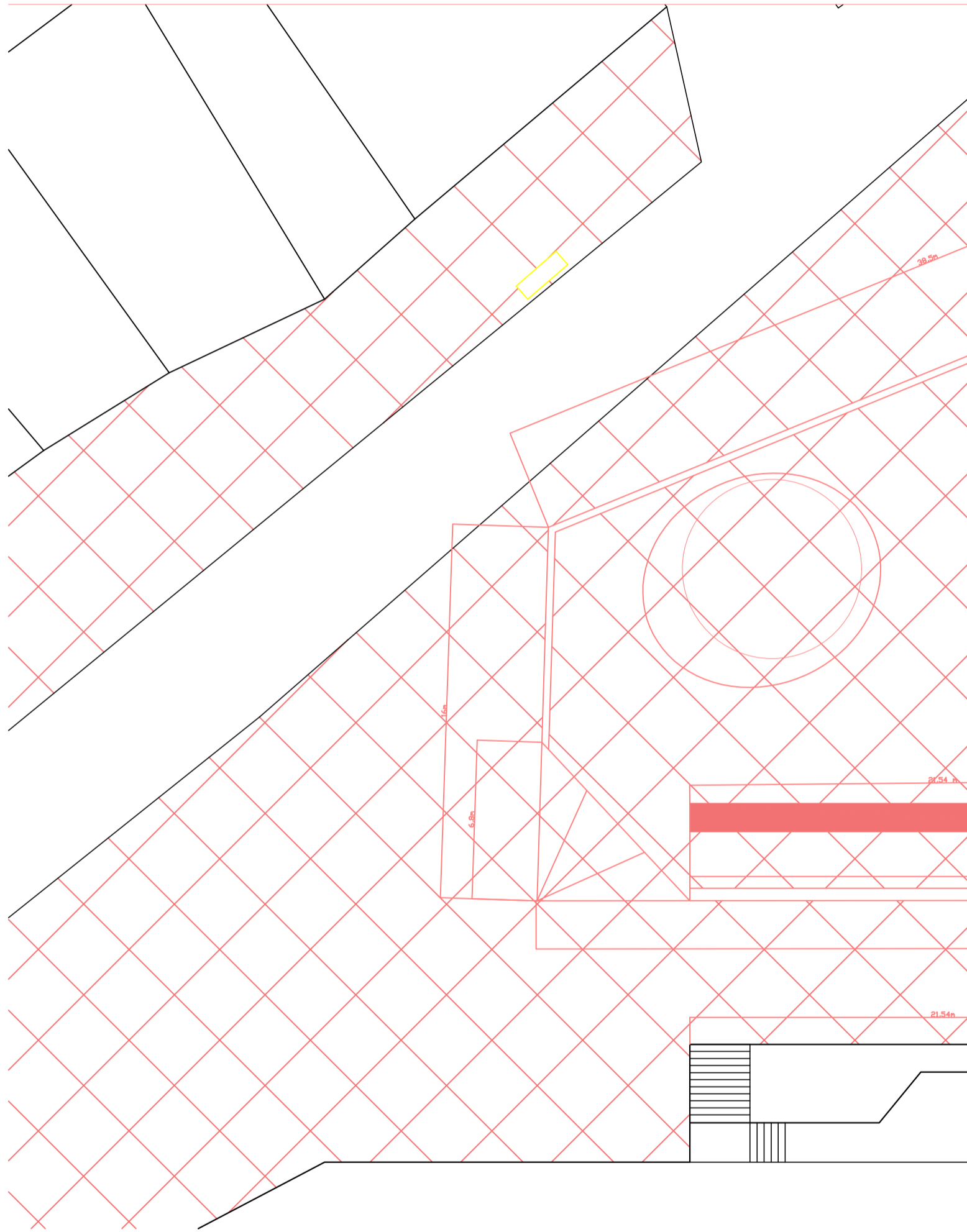

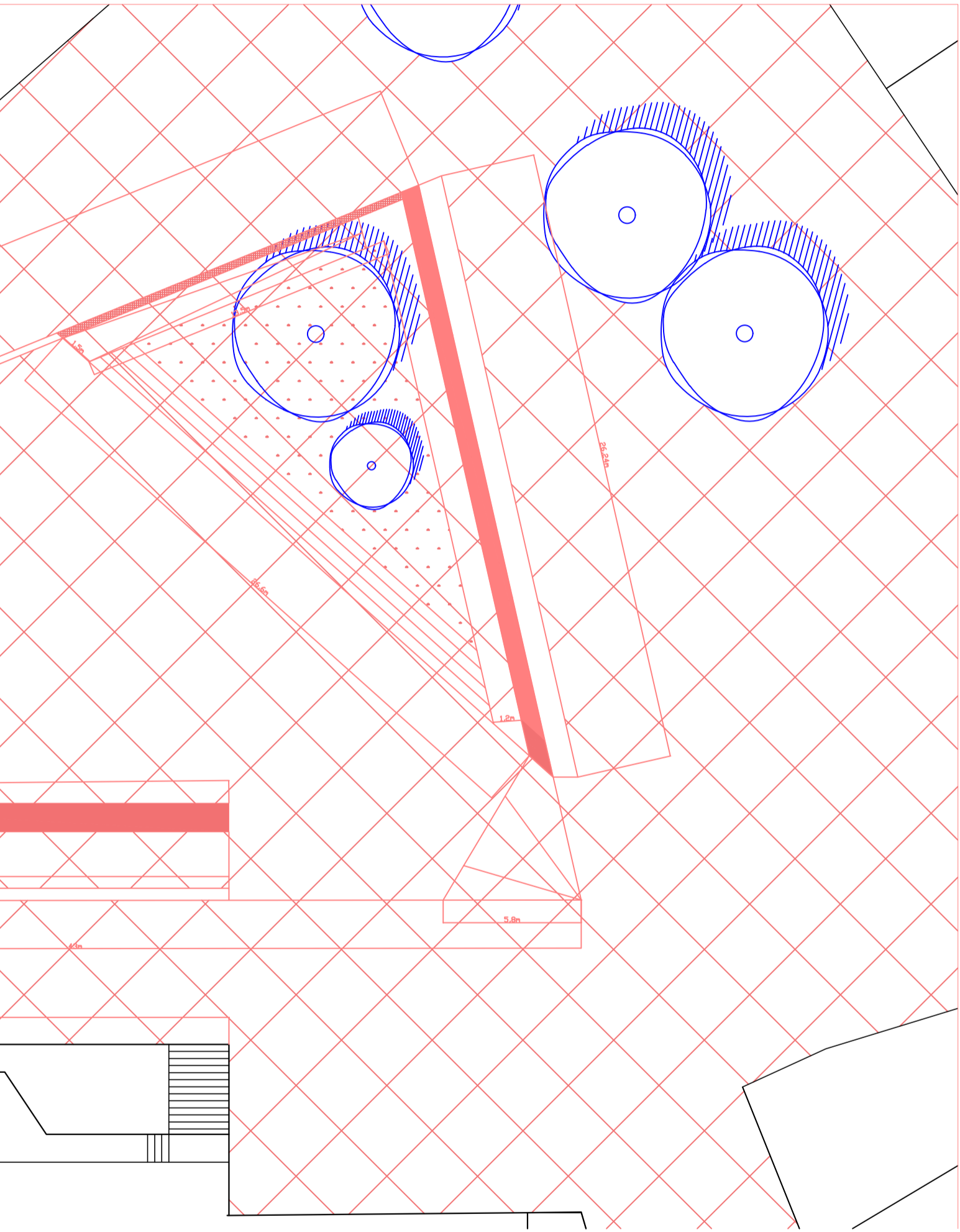

Grondplan Aken

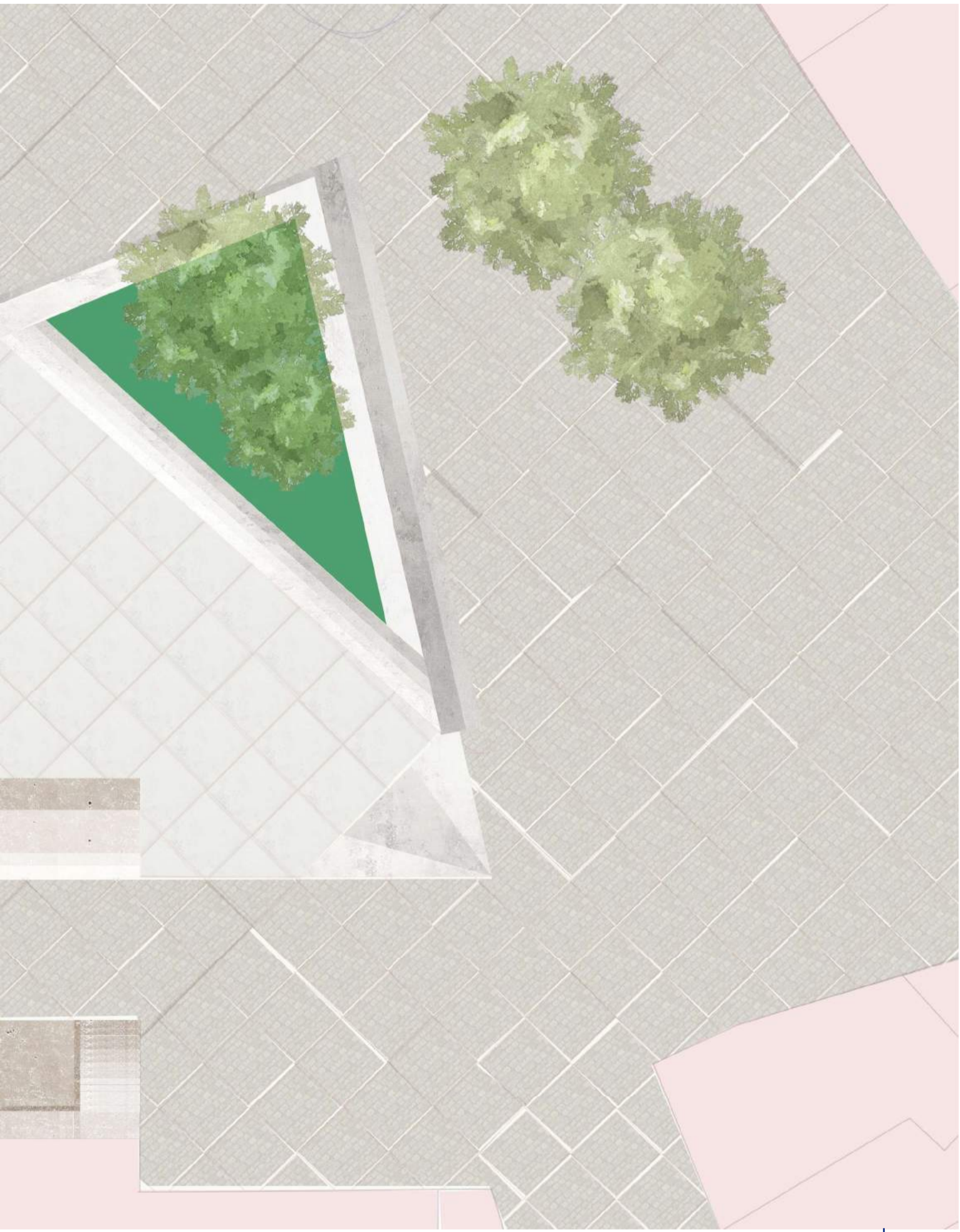

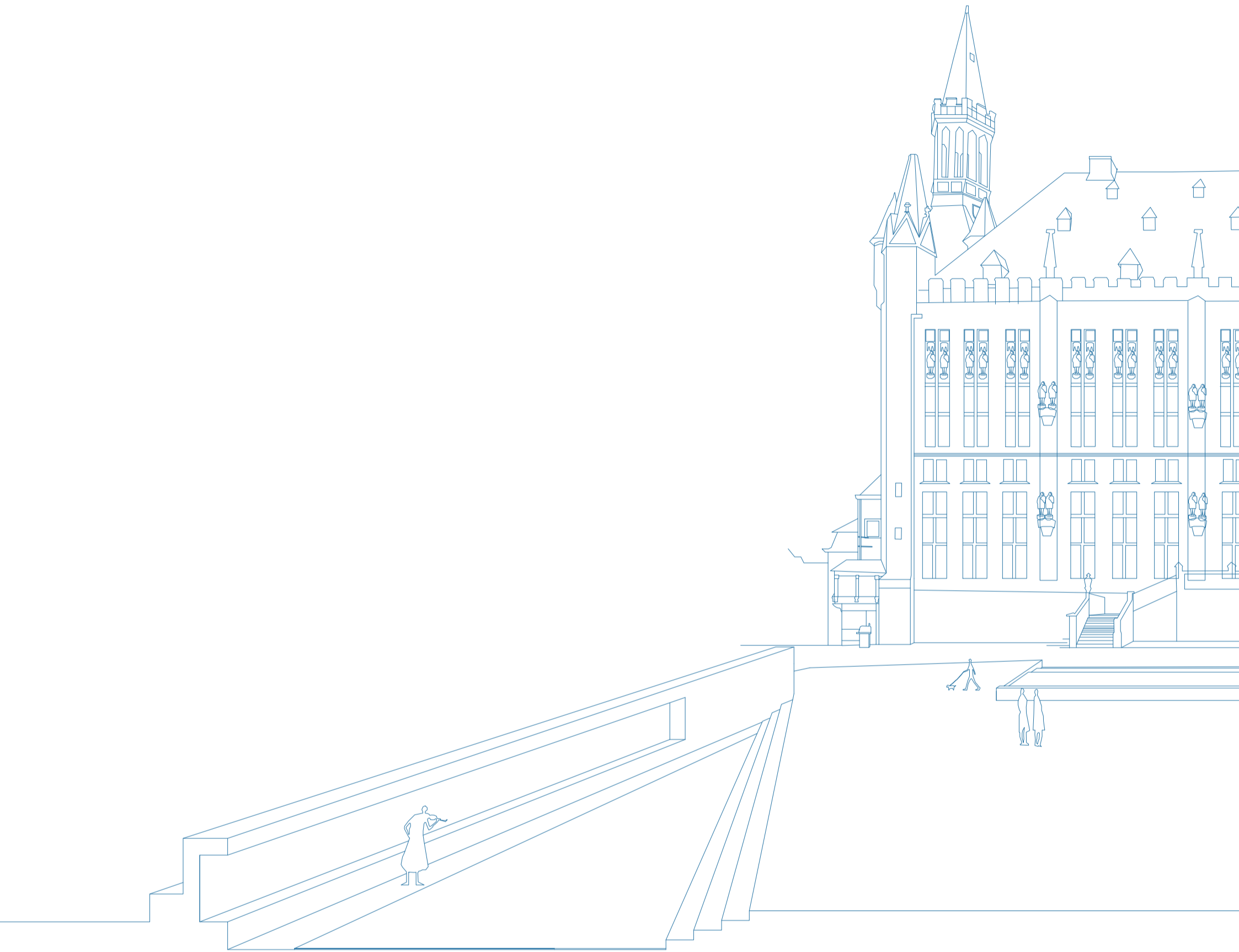
Afmetingen
schaal 1/200

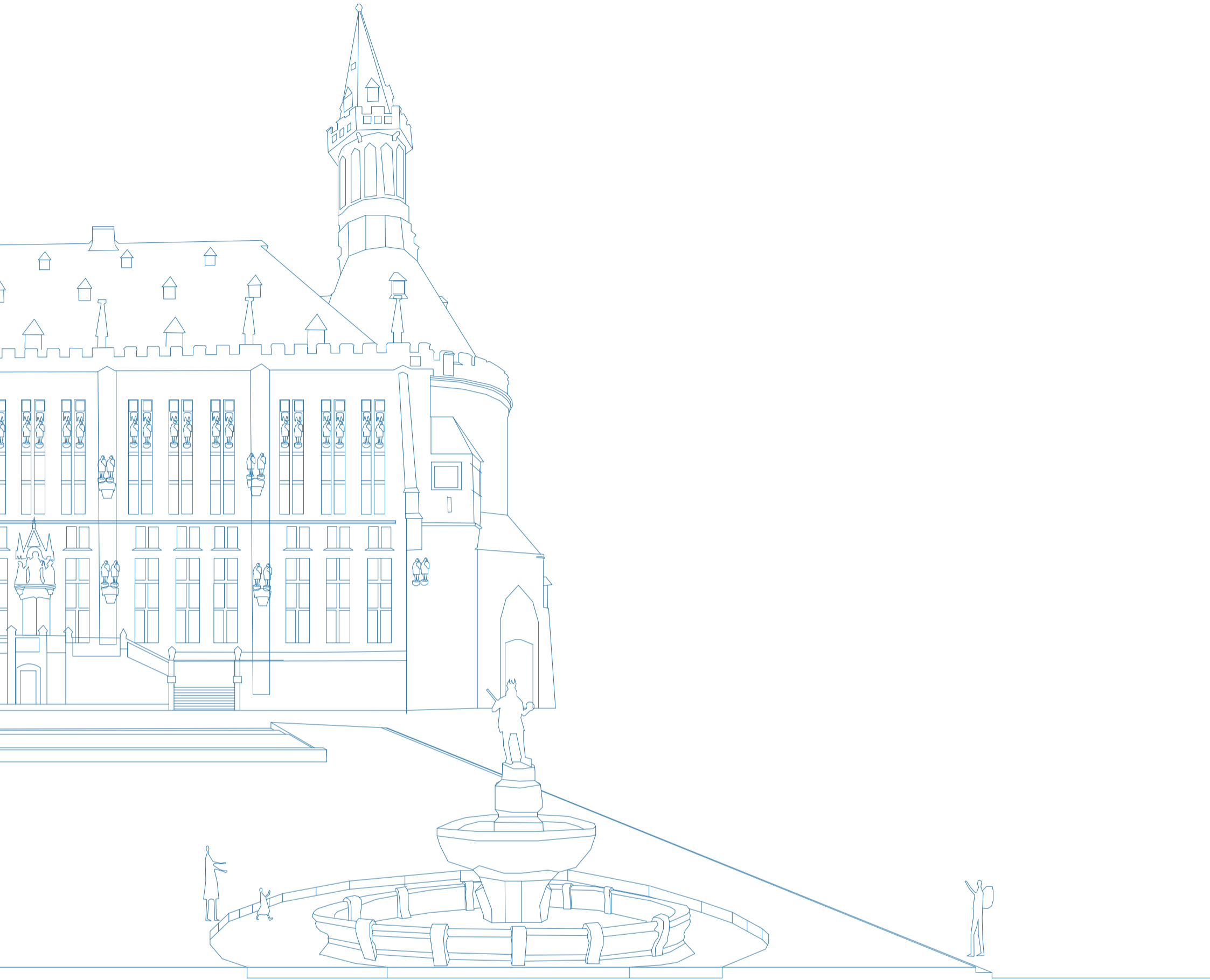

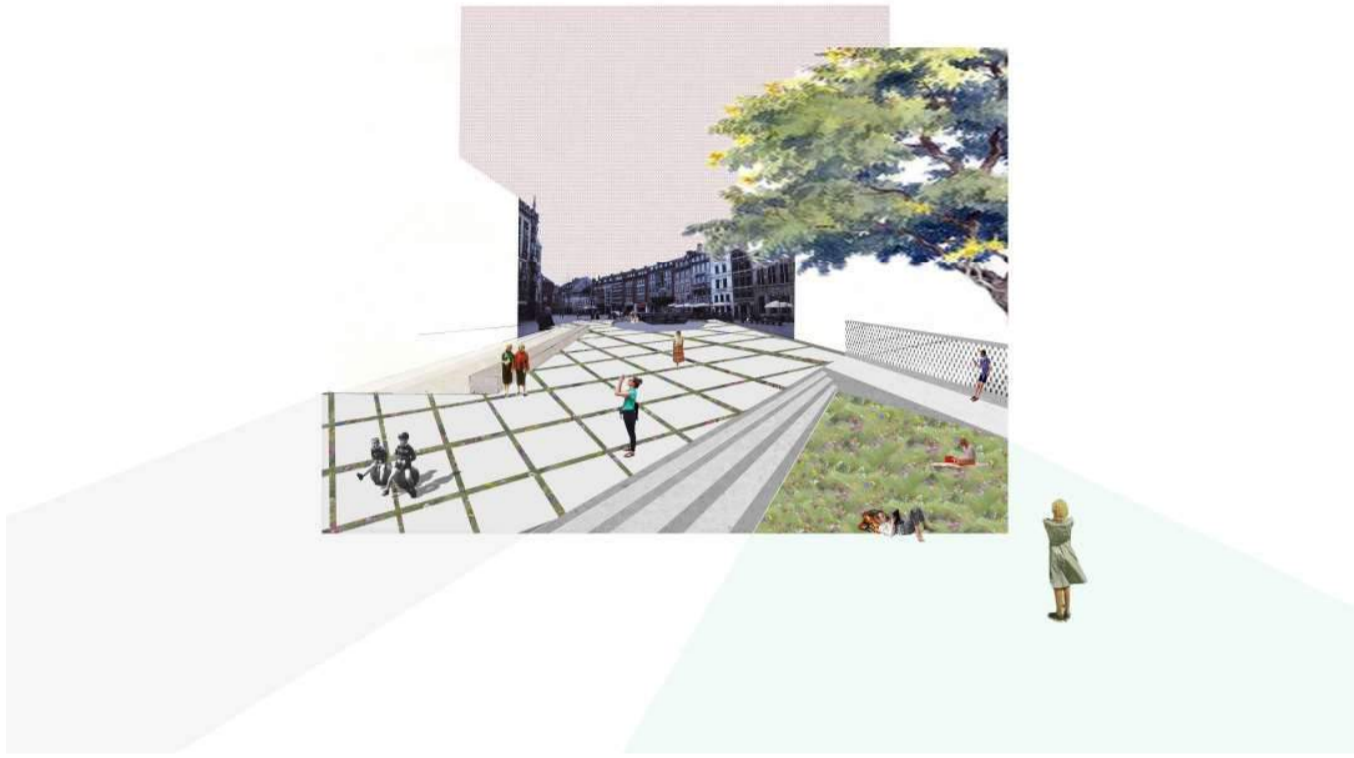

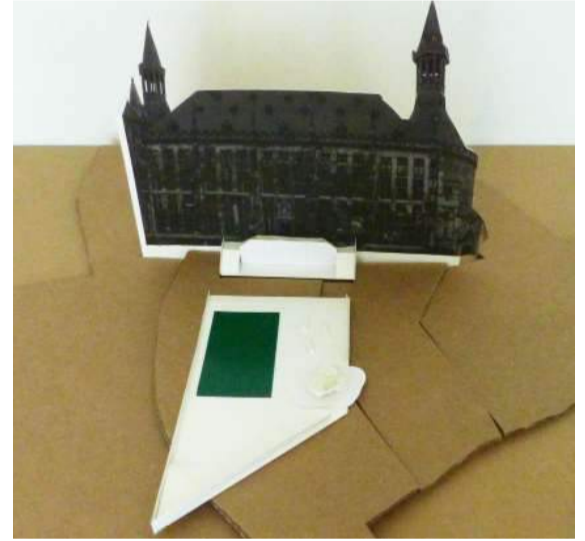
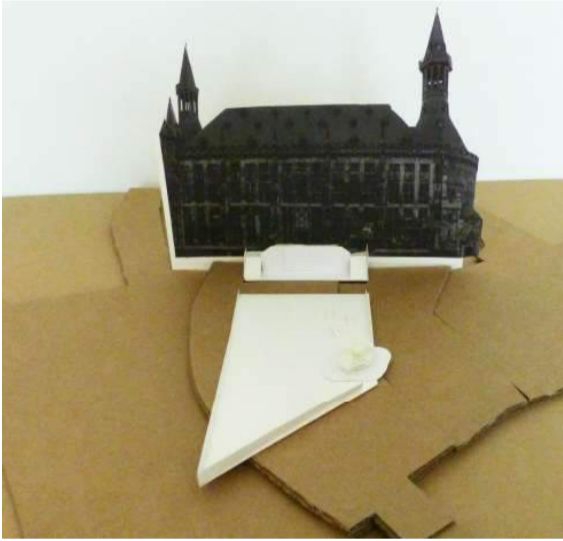
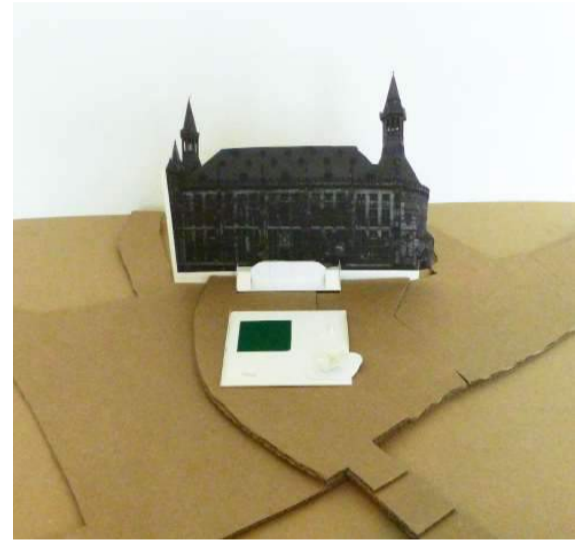
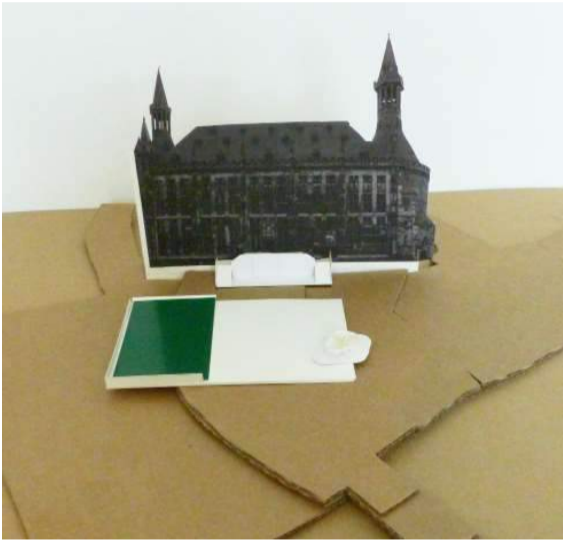
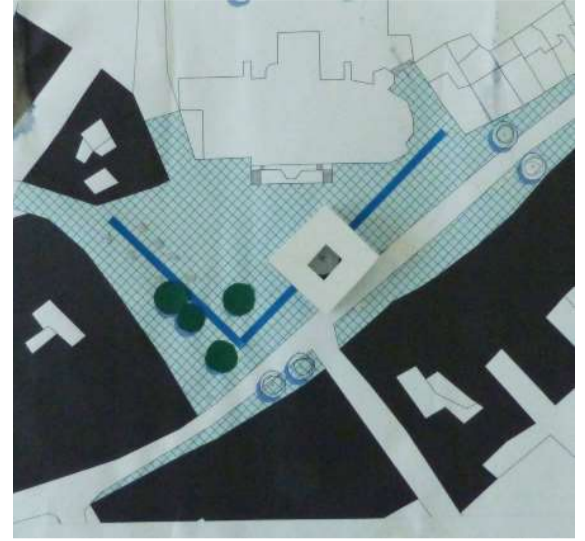
Het zitelement wordt in hetzelfde materiaal vervaardigd als de trappen van het stadhuis. Zo ontstaat er opnieuw een relatie tussen beide elementen. Beide zijn vervaardigd uit natuursteen (zandsteen).

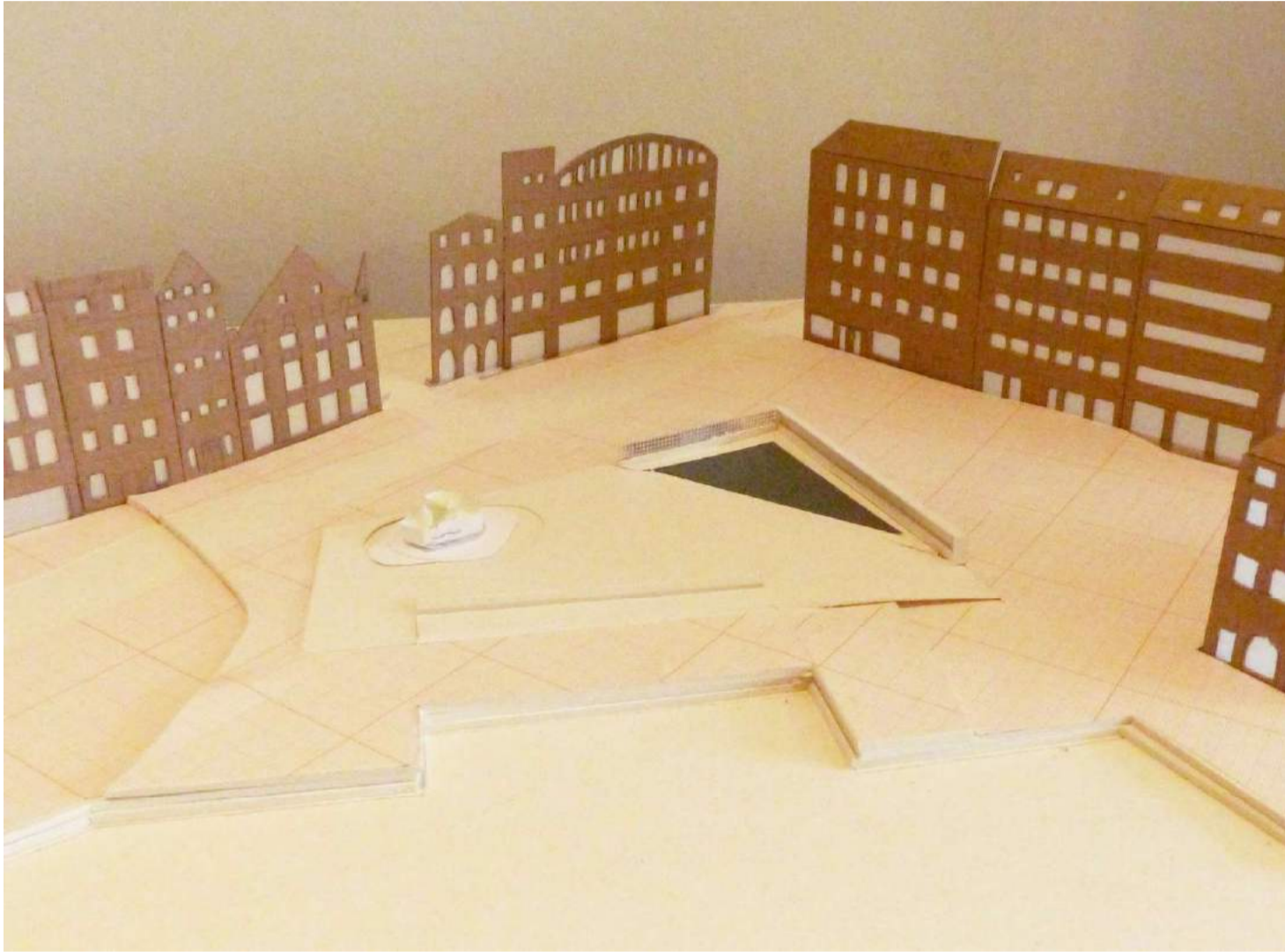

Op bovenstaand beeld is te zien dat het bestaande grid gevolgd wordt op het plateau. De voegen worden iets dikker gemaakt zodanig er minimale vegetatie kan ontstaan.

Enkele maquette testen

Bronnen

Route

Cornelis van Tilburg, Romeins Verkeer: Weggebruik en verkeersdrukte in het Romeinse Rijk, Amsterdam 2005.
Cornelis van Tilburg, Romeins Verkeer: Weggebruik en verkeersdrukte in het Romeinse Rijk, Amsterdam 2005.
Cornelis van Tilburg, Traffic and Congestion in the Roman Empire, Londen & New York, 2007.
Archeonet.be
Gallo-Romeins museum Tongeren
Stadshistoricus Tienen
H. Hardenberg, Romeinse wegen en middeleeuwse geleiderechten tussen Maas en Rijn, 1959
J.F. van Agt, Zuid-Limburg uitgezonderd Maastricht. Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, Den Haag, 1962.
J.F. van Agt, Zuid-Limburg. Vaals, Wittem en Slenaken. Staatsuitgeverij, Den Haag, 1983.
P.J.H. Ubachs en I.M.H. Evers (2005): Historische Encyclopedie Maastricht, p. 445: 'rijksweg'; p. 271: 'Keerderstraat'. Walburg Pers, Zutphen & Regionaal Historisch Centrum Limburg, Maastricht. ISBN 905730399X
Erfgoedsite Tienen - Museum 'Het Toreke'.
'Voeren buiten de lijntjes' De Euregio tussen Maastricht, Luik en Aken, Tineke Zwijgers. Davidsfonds/Leuven 2009
'Ontdek Duitsland Zuidwest', Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB
'Duitsland' National Geographic Reisgids, Antwerpen 2017
Inventaris.onroerenderfgoed.be
'Wandelen, een filosofische gids', Frédéric Gros, Amsterdam 2016.
Dijkstra, M.F.P., J.P. Flamman e.a. (2004): Onderweg naar gisteren. Archeologisch onderzoek naar 2000 jaar wegopbouw langs de noordzijde van het Vrijthof te Maastricht. AAC/Projectenbureau, Amsterdam. ISBN 90-77010-46-7 (online tekst)
Langs de weg. De Romeinse weg van Boulogne-sur-Mer naar Keulen, verkeersader voor industrie en handel, P. Stuart, Maastricht 1987
V. Beirnaert-Mary, K. Jeneson (eds) (2011): Er was eens een weg - Wegen in de oudheid in het noorden van het Romeinse rijk (tentoonstellingscatalogus Thermenmuseum, Heerlen). ISBN 2-9819931-7-8

Kortrijk

Stadsarchief Kortrijk
Plannen Grote Markt
Frank Van den Bussche (oud-directeur stedenbouw Kortrijk)
Plannenbundel Secchi&Vigano, 1999
Beeldbank Kortrijk
Tijdschrift Archies: 'De fragmentarische opbouw van een consistent geheel.' Bernardo Secchi's plan voor Kortrijk. Marcel Smets.
VAN DOORSELAER, A. & VIERIN, J., De geschiedenis van Kortrijk, Lannoo, Tielt 1990
www.kortrijk.be
Van Hoonacker, Egied, Duizend Kortrijkse straten, N.V. Vonksteen, 1986, Langemark
Inventaris bouwkundig erfgoed.

Aken

R. McKitterick, Charlemagne: The Formation of a European Identity, Cambridge, 2008
D. Hägermann, Karl der Große: Herrscher des Abendlandes. Biographie, Berlin 2000
W. Braunfels - e.a. (edd.), Karl der Große. Lebenswerk und Nachleben, Düsseldorf 1967.
P.H. Wilson (2004): From Reich to revolution: German history, 1558-1806
Bruno Reudenbach: Der Marienschrein und seine Reliquien – eine problematische Beziehung. In: Gormans, Marksches: Venite et videte. Kunstgeschichtliche Dimensionen der Aachener Heiligtumsfahrt
Lexikon der Heiligen, Verlagsgruppe Weltbild, Augsburg 2005

Algemeen

Openbaarheid. 'Over publieke domein, planning en restruimte.' Vlaams Bouwmeester, Catherine Robberechts, Brussel 2011
Handboek ruimtelijke kwaliteit. ASP, Ruth Segers, Pieter Van den Broeck, Ahmed Z. Khan, Brussel 2013
Publieke ruimte. Praktijkboek. www.publiekeruimte.be
Metropolitan Landscapes. Vlaamse Overheid
Het werk van Tom Callebaut
Tijdschrift Oase
The Enclosed Garden, History and Development of the Hortus Conclusus and its Reintroduction of the Hortus Conclusus and its Reintroduction into the Present-day Urban Landscape, Saskia De Wit & Rob Aben, Rotterdam 1999